

Nr 2.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48; given Stockholms slott den 3 januari 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter.

Statsregleringen har under senare år karakteriserats av att riksstaterna, sådana de ursprungligen faststälts av riksdagen, senare kompletterats med öppna tilläggsstater, över vilka reglerats uppkomna merkostnader och överskridanden samt även anvisats anslag för nya ändamål.

Vissa anmälda ytterligare anslagsbehov ha befunnits påkalla framställning till 1948 års riksdag om anslag för det löpande budgetåret.

I år liksom föregående år böra till främjande av överskådligheten i statsregleringsarbetet nytillkommande framställningar om anslag å tilläggsstat, där ej särskilda omständigheter annat föranleda, anmälas i två propositioner, en avgiven vid slutet av den ordinarie propositionstiden och en mot slutet av riksdagen. Sistnämnda proposition bör avses för avskrivning av å tilläggsstat äskade investeringsanslag.

De till tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår hänförliga anslagsäskanden, som ansetts böra i detta sammanhang föreläggas riksdagen, ha tidigare denna dag anmälts. En sammanställning av de beslut om förslag till riksdagen, vilka Kungl. Maj:t därvid på hemställan av vederbörande föredragande enligt bilagda utdrag av statsrådsprotokollet (*bil. 1—15*) fattat, torde få bifogas statsrådsprotokollet i detta ärende (*bihang*).

Av sammanställningen framgår, att å tilläggsstaten äskas anslag om sammanlagt 148 miljoner kronor å driftbudgeten och 40 miljoner kronor å kapitalbudgeten.

Chefen för finansdepartementet hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att godkänna de förslag, om vilka Kungl. Maj:t enligt bilagda utdrag av statsrådsprotokollet för denna dag (*bil. 1—15*) fattat beslut.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Carl Olov Sommar.

Bilaga 1.

Egentliga statsutgifter.

A n d r a h u v u d t i t e l n .

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler härefter under justitiedepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 samt anför därvid följande.

C. Domstolarna.

Hovrätterna.

[1.] 9. Kostnader för inrättande av nya hovrätter m. m., *reservationsanslag*. Med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen nr 268 till 1947 års riksdag därom gjorda framställning beviljade nämnda riksdag för budgetåret 1947/48 ett reservationsanslag av 1 820 000 kronor till kostnader för inrättande av nya hovrätter m. m. Av anslaget beräknades ett belopp av 305 000 kronor för möblering av Svea hovrätts lokaler i samband med pågående ombyggnad och utvidgning av dessa.

I skrivelse den 20 oktober 1947 har *Svea hovrätt* meddelat, att det för hovrätten sålunda beräknade beloppet visat sig otillräckligt, samt anhållit om ett tilläggsanslag å 83 000 kronor. Hovrätten har i fråga om anledningen till att det ursprungligen beräknade beloppet visat sig otillräckligt hänvisat

till en skrivelsen bifogad promemoria av arkitekten C. O. Hallström, vilken svarat för såväl ombyggnads- som inredningsarbetena. Av promemorian framgår bl. a. följande.

Under ombyggnadsarbetenas gång hade planerna för utrymmenas användande måst modifieras. Det i hovrätten befintliga möbelbeståndet hade visat sig vara i sämre skick än först antagits. Anskaffningen av nya möbler samt renoveringen av äldre måste därför draga större kostnader än beräknats. Till nyanskaffning hade upptagits bl. a. 43 skåp för en kostnad av 39 700 kronor, innehållande, förutom bokhylla och plats för domstolsakter, även förvaringsutrymme för ledamöternas ytterkläder. I sistnämnda hänseende vore att märka att hovrättsbyggnadens allmänna plandisposition ej medgivit anordnande av kapprum, där ledamöternas ytterkläder kunde avlämnas under betryggande förhållanden. Av de beräknade merkostnaderna hänförde sig i övrigt 11 900 kronor till komplettering av möbleringen i lagmans- och vice-ordföranderummen, vilka måste användas som överläggningsrum när särskilda sådana rum saknades, 500 kronor till en mindre komplettering av möbleringen i ledamotsrummen, 6 000 till anskaffande av ett bord i plenisalen, när det nuvarande befunnits så skröpligt av ålder att det vid flyttning fallit sönder, 10 000 för anskaffande av bokskåp i domssalarna för förvaring av böcker som i dessa för allmänheten tillgängliga rum icke ansetts kunna stå i öppna hyllor samt 7 500 kronor för anskaffande av möbler i huvudentrén och vestibulen i bottenvåningen, för vilka utrymmens möblering tidigare ej beräknats några medel. Merkostnaderna för nyanskaffning av möbler uppginge sålunda till 75 600 kronor men kunde reduceras med 24 600 genom att man bl. a. uteslöte ett antal stolar i sessionssalarna samt vissa möbler i ledamotsrummen som ersattes av de nyssnämnda skåpen därstädes. Nettoökningen skulle således bli 51 000 kronor. Härtill komme för renovering av äldre möbler 15 000 kronor, för komplettering av utrustningen med elektrisk armatur 5 000 kronor samt för mattor 17 000 kronor. Däremot torde å vissa inredningsarbeten kunna göras en besparing av 5 000 kronor. Nettoökningen uppginge i enlighet härmed till den förut nämnda summan av 83 000 kronor.

Under återopande av promemorian anför hovrätten, att den uppkomna bristen vore att tillskriva dels vissa ändringar i den ursprungliga möbleringsplanen, som visat sig erforderliga på grund av senare inträffade händelser samt senare gjorda erfarenheter och iakttagelser, dels att vissa på frågan inverkan omständigheter från början förbisetts, dels att det gamla möbelbeståndets användbarhet överskattats och dels att kostnaden för iståndsättande av vad som fortfarande därav vore användbart underskattats. Vid beaktande av Svea hovrätts storlek i jämförelse med de andra hovrätternas framstode det för Svea hovrätt anvisade anslaget såsom synnerligen lågt i förhållande till de medel, som anvisats särskilt för de nyinrättade hovrätterna. Och även om den nu konstaterade bristen fylldes, komme Svea hovrätts utrustning att i fråga om kvalitet stå väsentligt tillbaka för de nya hovrätternas.

Byggnadsstyrelsen har i infortrat utlåtande över hovrättens framställning anfört, att Hallströms av hovrätten återopade promemoria grundade sig på anbud som byggnadsstyrelsen tidigare införskaffat samt att styrelsen

med hänsyn till hovrättsbyggnadens art och storleksordning funne det begärda tilläggsanslaget erforderligt och därför tillstyrkte bifall till framställningen.

Krigsmaterielverket, vars yttrande jämväl inforrats, har anfört:

Till grund för den kostnadsberäkning, som utförts i en till framställningen fogad promemoria, ligga bland annat tvenne av byggnadsstyrelsen inforrade anbud, det ena avgivet av AB Edsbyns Möbelfabrik och det andra av AB Nordiska Kompaniet.

Verket har under hand inhämtat att beträffande båda anbuden fullbordat avtal numera föreligger mellan byggnadsstyrelsen och respektive anbudsgivare, varför verket anser sig endast böra uttala, *dels* — beträffande det av AB Edsbyns Möbelfabrik avgivna anbudet — att däri upptagna priser med omkring 20 procent överstiga de priser, som verket vid tidpunkten för anbudets avgivande betalade till samma bolag vid inköp av samma möbeltyper, *dels* — beträffande det av AB Nordiska Kompaniet avgivna anbudet — att däri upptagna priser icke kunna med nöjaktig grad av tillförlitlighet bedömas, enär tillräckligt underlag saknas beträffande denna del av upphandlingen, som avser objekt av beställningskaraktär, *dels* att nämnde anbudsgivares priser enligt verkets erfarenhet pläga ligga omkring 20 procent över de priser, som kunna erhållas vid beställning direkt hos möbelfabrikerna *dels* ock att sistnämnda anbud med hänsyn till förnödenheternas art enligt verkets förmenande bort underställas statens priskontrollnämnd för sådan granskning, som synes vara förutsatt i priskontrollnämndens meddelande av den 30 juni 1947 (nr 911).

Verket håller för troligt att anskaffning kunnat ske genom verkets försorg till priser, som gjort det begärda tilläggsanslaget för möbler obehövt.

Departementschefen. Som av redogörelsen i den vid Svea hovrätts framställning fogade promemorian framgår hänföra sig av den beräknade kostnadsökningen för möblering m. m. av Svea hovrätts utvidgade och ombyggda lokaler 51 000 kronor till anskaffning av nya möbler samt återstoden eller 32 000 kronor till renovering av äldre möbler, komplettering av utrustningen med elektrisk armatur samt anskaffning av mattor m. m. Den föreslagna kompletteringen med nya möbler synes ofrånkomlig. Även efter denna ytterligare nyanskaffning kommer Svea hovrätt att vara mycket sparsamt utrustad med möbler. Likaså synes det oundgängligt att, på sätt föreslagits, beräkna ytterligare ett belopp för elektrisk armatur. Däremot torde de beräknade kostnaderna för renovering av äldre möbler kunna minskas med 6 000 kronor. Medel torde för närvarande ej böra beräknas för ytterligare anskaffning av mattor. Enär för sistnämnda ändamål beräknats 17 000 kronor, skulle kostnadsökningen alltså stanna vid (83 000 — 6 000 — 17 000) 60 000 kronor, med vilket belopp det å gällande riksstat uppförda anslaget till kostnader för inrättande av nya hovrätter m. m. alltså bör förstärkas. Beloppet torde i enlighet härmed böra anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår.

De av krigsmaterielverket beträffande sättet för handhavande av möbelanskaffningen framställda erinringarna — vilka äro av betydelse för före-

varande anslagsfråga endast såvitt angår ytterligare kostnader för nyan-
skaffning av möbler — äro för närvarande föremål för särskild utredning.
Sålunda har sakrevisionen med skrivelse den 19 december 1947 inkommit
med en promemoria i ärendet, vilken för närvarande är remitterad till be-
rörda myndigheter. Det aktuella medelsbehovet torde dock icke komma att
påverkas av utredningsresultatet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader för inrättande av nya hovrätter m. m.*
å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa
ett *reservationsanslag* av kronor 60 000.

G. Diverse.

[2.] 11. *Extra utgifter, reservationsanslag.* Andra huvudtitelns anslag till
extra utgifter är för innevarande budgetår uppfört med 30 000 kronor. Un-
der den hittills förflutna delen av budgetåret ha från anslaget bestritts vis-
sa oförutsedda utgifter, vilket medfört att återstoden av anslagsbeloppet
blivit otillräckligt. Bl. a. har till f. d. vattenrättsdomaren N. Quennerstedt
utbetalats 10 000 kronor såsom ersättning för fortsatt handläggning vid
Norrbygdens vattendomsfol av två större vattenmål, med vilka han i egen-
skap av vattenrättsdomare vid vattendomstolen tidigare tagit befattning.
Vidare kommer anslaget att belastas med omkring 2 000 kronor för bestri-
dande av vissa utgifter i samband med inrättandet av hovrätten för Västra
Sverige, vilka kostnader icke tagits med i beräkningen vid bestämmandet
av det å gällande riksstat uppförda anslaget till inrättande av nya hov-
rätter m. m. (II C 9).

Av angivna skäl torde anslaget böra förstärkas med 12 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Extra utgifter* å tilläggsstat II till riksstaten för
budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservations-*
anslag av kronor 12 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med
instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt
behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Lars Nordvall.

Bilaga 2.

Egentliga statsutgifter.

Tredje huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Ministern för utrikes ärendena anmäler härefter under utrikesdepartementet hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 och anför därvid följande.

A. Utrikesdepartementet.

[1.] 3. Utrikesdepartementet: Förstärkning av personalorganisationen. I gällande riksstat är detta anslag uppfört med 470 000 kronor. Med stöd av det av riksdagen lämnade bemyndigandet att för innevarande budgetår medgiva sådant överskridande av genom riksdagens beslut maximerade anslag och anslagsposter, som föranledes av den allmänna löneregleringen, har Kungl. Maj:t medgivit, att förevarande anslag må överskridas med högst 15 000 kronor. På grund av att nyanställning av personal måst äga rum i stor omfattning utöver vad som ursprungligen beräknats, erfordras emellertid därjämte för löpande budgetår en höjning av anslaget. I främsta rummet gäller denna nyanställning arvodespersonalen å departementets handelsavdelning och personalavdelning, där bristen på tjänstemän visat sig särskilt kännbar i anledning av den efter kriget väsentligt ökade arbetsbördan inom dessa avdelningar. För att tillräcklig personal skall kunna behållas under återstoden av budgetåret erfordras en ökning med 240 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utrikesdepartementet: Förstärkning av personalorganisationen* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av kronor 240 000.

B. Sveriges representation i utlandet.

[2.] **Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Diplomatisk och konsulär personal m. m., förslagsanslag.** Kungl. Maj:t har genom beslut den 30 juni 1947 i enlighet med riksdagens beslut (skr. nr 3) fastställt avlöningsstat under förevarande anslag, varvid bl. a. upptagits en obetecknad anslagspost till prisutjämningsstillägg med ett belopp av 450 000 kronor. För att i rimlig utsträckning kunna tillgodose gjorda framställningar om kompensation för inträffade kraftiga stegringar i levnadskostnaderna i ett flertal länder erfordras under denna post ytterligare minst 150 000 kronor. Riksdagens medgivande att överskrida posten med detta belopp torde böra inhämtas. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att den i avlöningsstaten för diplomatisk och konsulär personal m. m. upptagna delposten till prisutjämningsstillägg må för budgetåret 1947/48 överskridas med högst 150 000 kronor.

[3.] **Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Attachéer, förslagsanslag.** I gällande avlöningsstat under detta anslag är upptagen bl. a. en obetecknad anslagspost till prisutjämningsstillägg med 50 000 kronor. Av skäl, som anförts under nästföregående punkt, erfordras under innevarande budgetår för prisutjämningsstillägg till attachéerna ytterligare minst 15 000 kronor. Riksdagens medgivande att överskrida posten torde böra inhämtas. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att den i avlöningsstaten för attachéer upptagna delposten till prisutjämningsstillägg må för budgetåret 1947/48 överskridas med högst 15 000 kronor.

[4.] **4. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Skrivbiträden, reservationsanslag.** I riksstaten för innevarande budgetår har för detta ändamål uppförts ett reservationsanslag av 1 520 000 kronor.

I fråga om detta anslag ha tidigare beräknade belopp visat sig otillräckliga. Det har icke varit möjligt att under rådande labila ekonomiska förhållanden i en mängd främmande länder ens tillnärmelsevis på förhand beräkna utgifterna på detta lönekonto. Sålunda föreligger redan från budgetåret 1946/47, då anslaget var upptaget med 1 480 000 kronor, en brist på omkring 660 000 kronor, i det att belastningen beräknas uppgå till omkring

2 140 000 kronor. Denna utgiftsökning har berott i främsta rummet på stegringen av levnadskostnaderna i utlandet men till en del också på nödvändigheten att till följd av den även inom utlandsrepresentationen starkt växande arbetsbördan öka kanslipersonalen. Likaledes måste under innevarande budgetår räknas med en väsentlig utgiftsstegring under förevarande anslag. Sålunda torde, med iakttagande av all möjlig återhållsamhet såväl i fråga om nyanställning av kanslipersonal som vid medgivande av löneförhöjningar, på grundval av infordrade upplysningar denna merutgift ej kunna beräknas till lägre belopp än 540 000 kronor. För täckande av merutgifterna erfordras följaktligen ett belopp av 1 200 000 kronor.

Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Skrivbiträden* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av . . kronor 1 200 000.

[5.] 5. *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Extra biträden och vaktbetjänte, reservationsanslag.* I riksstaten för innevarande budgetår har för detta ändamål uppförts ett reservationsanslag av 415 000 kronor.

Av skäl, som anförts under nästföregående punkt, har även det belopp, som under förevarande anslag upptagits i 1946/47 års riksstat, visat sig vara för lågt beräknat. För sistnämnda år anvisades sålunda ett anslag av 414 000 kronor, under det att den verkliga utgiften torde uppgå till omkring 724 000 kronor, motsvarande en brist av omkring 310 000 kronor. För innevarande budgetår torde enligt ingångna upplysningar böra emotses en merutgift av omkring 75 000 kronor. Tillhoppa erfordras sålunda för täckande av utgifterna under detta anslag ett belopp av minst 385 000 kronor.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Extra biträden och vaktbetjänte* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 385 000.

[6.] 6. *Kontorskostnadsersättningar åt lönade tjänstemän, reservationsanslag.* I riksstaten för innevarande budgetår har för ifrågavarande ändamål anvisats ett belopp av 125 000 kronor. Då den markerade stegringen av prisnivån i olika länder medfört en höjning även av hyresnivån, ha de lönade tjänstemän, vilka erhålla kontorskostnadsersättning från förevarande anslag, fått vidkännas ökade utgifter för förhyrning av kanslilokaler. Redan för budgetåret 1946/47 föreligger sålunda en avsevärd brist. Därjämte har emellertid det för innevarande budgetår anvisade anslaget visat sig vara otillräckligt för att bestrida löpande utgifter för ifrågavarande ändamål. För täckande av dessa merutgifter erfordras ett belopp av 145 000 kronor.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kontorskostnadsersättningar åt lönade tjänstemän* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 145 000.

C. Internationella förhandlingar m. m.

[7.] 2. *Tillfälliga representationskostnader, reservationsanslag.* I gällande riksstat har för detta ändamål uppförts ett reservationsanslag av 25 000 kronor.

Anslaget, som är avsett att täcka bl. a. sådana kostnader för representation, som uppstå i samband med förhandlingar, har under innevarande budgetår visat sig vara otillräckligt på grund av de ökade utgifter, som uppstått vid besök i Sverige av förhandlingsdelegationer från främmande länder. På grundval av föreliggande beräkningar kan det för ändamålet behövlige tilläggsbeloppet beräknas till minst 45 000 kronor.

Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillfälliga representationskostnader* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 45 000.

D. Diverse.

[8.] 11. *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, reservationsanslag.* I gällande riksstat har för detta ändamål uppförts ett reservationsanslag av 15 000 kronor.

Kostnaderna för vissa utredningar, bl. a. för utgivande av framställningar över Sveriges utrikespolitik under det andra världskriget, ha kommit att uppgå till högre belopp än som beräknats, och en förstärkning av förevarande anslag är av denna anledning erforderlig.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 20 000.

Vad ministern för utrikes ärendena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

H. Edelstam.

Egentliga statsutgifter.

Fjärde huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Vougt, anmäler under försvarsdepartementets handläggning hörande ärende angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 och anför därvid följande.

Vissa för försvaret gemensamma ändamål.

25. **Garnisonssjukhusen: Karolinska sjukhusets garnisonsavdelningar.** Vid anmälan förut denna dag till statsverkspropositionen (bil. 6, p. 146) av anslaget Garnisonssjukhusen: Karolinska sjukhusets garnisonsavdelningar har jag förordnat, att avlöningsförhållandena för vissa underordnade läkare vid garnisonsavdelningarna regleras i enlighet med vad som enligt riksdagens beslut (prop. 1947: 287; rd. skr. 1947: 445) skett för motsvarande kategorier läkare vid karolinska sjukhusets övriga avdelningar samt att en dylik reglering genomföres redan från och med innevarande budgetår. Medgivande av riksdagen att för ändamålet överskrida den å avlöningsstaten för garnisonsavdelningarna för sistnämnda budgetår uppförda anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal torde bära inhämtas i detta sammanhang. Denna post är i den av riksdagen fastställda avlöningsstaten uppförd med 97 000 kronor. Efter exaktberäkning av posten enligt de nya lönebestämmelserna har emellertid Kungl. Maj:t förordnat, att av densamma må tagas i anspråk högst 87 000 kronor. Vid bifall till ifrågakvarande förslag till löne reglering kan medelsbehovet under posten beräknas till i runt tal 98 000 kronor.

Kungl. Maj:ts proposition nr 2.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att den i avlöningsstaten för karolinska sjukhusets garnisonsavdelningar uppförda anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må för budgetåret 1947/48 överskridas med högst 1 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Per Kourtzman.

Bilaga 4.

Egentliga statsutgifter.**Femte huvudtiteln.**

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anmäler härefter under socialdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 samt inför därvid följande.

B. Sociala verk och inrättningar.

[1.] 5. **Allmän bostadsräkning m. m., reservationsanslag.** För ändamålet ha för budgetåren 1945/46—1947/48 anvisats reservationsanslag av resp. 370 000, 850 000 och 615 000 kronor.

I skrivelse den 12 december 1947 har *socialstyrelsen* hemställt om ett tilläggsanslag å 263 000 kronor till kostnaderna för den allmänna bostadsräkningen innevarande budgetår. Till stöd för framställningen har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Redan under budgetåren 1945/46 och 1946/47 ha uppstått vissa extra kostnader för bostadsräkningen. Då emellertid verksamheten icke förrän under innevarande år nått den planerade omfattningen, ha icke heller redan anvisade anslag disponerats i beräknad utsträckning. Extrakostnaderna ha därför tills vidare kunnat bestridas ur de anvisade anslagen. I styrelsens skrivelse den 2 december 1946 angående medelsbehovet för budgetåret 1947/48 påpekades emellertid att i den mån förseningen i arbetsprogrammet reducerades behov av tilläggsanslag eventuellt kunde uppstå redan under innevarande budgetår.

Förseningen har redan kunnat reduceras, och även det fortsatta arbetet behöver forceras bl. a. med hänsyn till behovet av att snabbt erhålla resultat tillgängliga för upprättandet av kommunernas bostadsförsörjningsplaner. Hittills anvisade anslag komma därför icke att förslå, utan tilläggsanslag blir erforderligt för innevarande budgetår.

Från tidigare budgetår kvarstå i avlöningsmedel sammanlagt kronor 141 552: 86. Av dessa medel äro 25 000 kronor avsedda att täcka kostnader-

na för överföring av inkomstuppgifter från taxeringslängderna m. m. med visst belopp per inkomsttagare. Övriga avlöningsmedel från tidigare budgetår (kronor 116 552: 86) böra uppskrivas med 64 000 kronor med hänsyn till löneregleringen den 1 juli 1947.

Den nya plan för hushållsstatistiken och inkomstredovisningen, som styrelsen framlagt i skrivelse den 19 november 1947, medför kostnader utöver anslagen. Dessa undersökningar skulle nämligen innehålla en totalredovisning för kommuner med sammanlagt 3,1 resp. 1,4 miljoner invånare, medan programmet enligt propositionen nr 282/1946 innebar en begränsning till kommuner med omkring 1,1 miljoner invånare.

Med den nu givna preciseringen av inkomstredovisningens och hushållsstatistikens omfattning skulle den allmänna bostadsräkningen m. m. inalles kosta 1 905 000 kronor efter de grunder, som tillämpats vid styrelsens ursprungliga kostnadsberäkning. Det angivna beloppet kan jämföras med alternativ II i den ursprungliga planen, vilket skulle kosta 1 955 000 kronor. Det bör erinras om, att lönekostnaderna här beräknats enligt läget före löneregleringen den 1 juli 1947 och tidigare befodringsregler för personalen. Med en inkomstredovisning och hushållsstatistik enligt propositionen nr 282/1946 skulle totalkostnaderna uppgå till 1 690 000 kronor. Utökningen av programmet innebär sålunda en stegring av kostnaderna med 215 000 kronor.

En del av dessa merutgifter behöva täckas genom tilläggsanslag under innevarande budgetår. För personalkostnader och anskaffning av inkomstuppgifter beräknas 15 000 och 140 000 kronor vara erforderliga.

Den 26 september 1947 erhöll socialstyrelsen uppdrag att verkställa utredning rörande vissa barnfamiljers bostadsförhållanden. Undersökningen är begränsad till 30 kommuner. Kostnaderna för denna specialundersökning beräknas till 48 500 kronor. För att täcka dessa kostnader erfordras en förstärkning under innevarande budgetår av anslaget för personalkostnader med 41 500 kronor och för övriga utgifter med 2 500 kronor.

Sålunda uppstår behov av tilläggsanslag med *dels* 64 000 kronor för personalkostnader, motsvarande inverkan av löneregleringen vid disposition av löne-medel från tidigare budgetår, *dels* 15 000 kronor för personalkostnader och 140 000 kronor för anskaffning av inkomstuppgifter m. m. med anledning av inkomstredovisningens och hushållsstatistikens utökning och *dels* 41 500 kronor för personalkostnader och 2 500 kronor för övriga utgifter till en utredning rörande vissa barnfamiljers bostadsförhållanden, eller sammanlagt 120 500 kronor för personalkostnader, 140 000 kronor för anskaffning av inkomstuppgifter m. m. och 2 500 kronor för övriga utgifter.

Departementschefen. Såsom jag anförde vid anmälan denna dag av 1948 års statsverksproposition, femte huvudtiteln (s. 22), beräknas de sammanlagda kostnaderna för den allmänna bostadsräkningen komma att icke oväsentligt överstiga vad som från början antagits. Anledningen härtill är dels att vissa icke förutsedda kostnader uppkommit för bostadsräkningen i dess av 1945 och 1946 års riksdagar beslutade omfattning (propositionen nr 307/1945 och riksdagens skrivelse nr 442/1945 samt propositionen nr 282/1946 och riksdagens skrivelse nr 317/1946) dels ock att merkostnader måste förutses för vissa utvidgningar av arbetet. Beträffande dessa utvidgningar torde jag få hänvisa till vad jag anförde vid anmälan av årets statsverksproposition. Jag har tillstyrkt, att arbetet med slutförande av bostadsräkningen och därtill anknutna specialundersökningar utföres i huvudsaklig enlighet med vad socialstyrelsen föreslagit. Härför erfordras förstärk-

ning av det för innevarande budgetår anvisade anslaget. Förstärkningen torde kunna beräknas i överensstämmelse med vad socialstyrelsen föreslagit. Beloppet bör dock avrundas till 260 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmän bostadsräkning m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 260 000.

[2.] 55. Åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet, *reservationsanslag*. För rubricerade ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 6 125 000 kronor.

I skrivelse den 5 december 1947 har *pensionsstyrelsen* hemställt om ett tilläggsanslag å 1 950 000 kronor för ändamålet. Till motivering härför har styrelsen anført, att dagavgifterna å kuranstalterna under budgetåret 1946/47 uppgått till avsevärt högre belopp än som kunnat beräknas vid anslagsäskandet. Anslaget för nämnda budgetår hade därför visat sig otillräckligt och styrelsen hade nödgats att till innevarande budgetår uppskjuta betalningen av räkningar å omkring 900 000 kronor. Höjningen av dagavgifterna hade nödvändiggjorts av anstalternas starkt ökade driftkostnader, framförallt de kostnader som hänförde sig till personal- och löneutgifter. Av samma anledning komme icke heller anslaget för innevarande budgetår att förslå till täckande av kostnaderna för den individuella invaliditetsförebyggande verksamheten. Bristen komme under detta budgetår att uppgå till minst 1 050 000 kronor. Den erforderliga förstärkningen av anslaget uppginge alltså till minst 1 950 000 kronor.

Departementschefen. Under ifrågavarande anslag ha till kostnader för vård å kuranstalt beräknats 3 755 000 kronor för budgetåret 1946/47 och 4 985 000 kronor för budgetåret 1947/48. Huvuddelen av nämnda belopp avser vårdavgifter vid de av pensionsstyrelsen disponerade kuranstalterna. Patienterna å dessa erlägga en avgift å i regel 2 kronor 30 öre för dag. Återstående kostnader bestridas av pensionsstyrelsen. Såsom framgår av styrelsens uppgifter ha de på styrelsen fallande kostnaderna avsevärt stegrats under föregående och innevarande budgetår. Huvuddelen av kostnadsstegringen torde falla på löneutgifterna. Vid anmälan av ifrågavarande anslag i 1947 års statsverksproposition anfördes ur pensionsstyrelsens skrivelse den 27 augusti 1946, att dels de vid skrivelsens avfattande pågående förhandlingarna mellan landstingens centrala lönenämnd och olika personalorganisationer angående nya avlöningsförmåner fr. o. m. år 1947 och dels den föreslagna löneregleringen för statens befattningshavare kunde väntas medföra en ökad belastning på anslaget. Lönereglering har därefter kommit till stånd för landstingens befattningshavare fr. o. m. den 1 januari 1947 och för statstjänstemän fr. o. m. den 1 juli 1947. Vidare är att märka att vissa av de orter, å vilka kuranstalterna äro belägna, fr. o. m. den 1 juli 1947 uppflyttats i högre ortsgrupp. Dessa omständigheter ha medfört avse-

vårt höjda lönekostnader, vilka för senare hälften av budgetåret 1946/47 och budgetåret 1947/48 icke i tillräcklig omfattning beaktats vid beräkningen av medelsbehovet för nu ifrågavarande ändamål. I 1948 års statsverksproposition, femte huvudtiteln (s. 128—129), har jag i enlighet med pensionsstyrelsens i denna del av statskontoret tillstyrkta förslag förordat uppräknig av medelsbehovet för vårdavgifter å de av pensionsstyrelsen disponerade kuranstalterna med 1 100 000 kronor för budgetåret 1948/49.

För täckande av de under budgetåren 1946/47 och 1947/48 uppkomna och beräknade merkostnaderna synes det oundgängligt, att ett tilläggsanslag anvisas. Jag anser mig böra godtaga styrelsens beräkning av medelsbehovet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 1 950 000.

[3.] **Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m., reservationsanslag.** Till byggnadsarbeten m. m. vid de statliga ungdomsvårdsskolorna har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 1 573 000 kronor.

Såsom framgår av årets statsverksproposition (V ht., s. 72) har jag på grund av situationen på byggnadsmarknaden ävensom med hänsyn till det förhandenvarande statsfinansiella läget avstått från att föreslå anvisande av medel å riksstaten för nästa budgetår till byggnadsarbeten m. m. vid de statliga ungdomsvårdsskolorna. Jag har emellertid förutskickat, att jag komme att föreslå, att riksdagens medgivande inhämtas för viss om disposition av de å anslaget befintliga medlen. Det är min avsikt att i det följande upptaga sistnämnda fråga till behandling. En redogörelse torde härvid få lämnas rörande *dels* den å anslaget befintliga reservationen *och dels* en av socialstyrelsen gjord framställning, att medel måtte anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår för utförande av byggnadsarbeten m. m. vid vissa statliga ungdomsvårdsskolor.

Å anslaget befintlig reservation.

Enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning förelåg vid ingången av budgetåret 1947/48 å anslaget en reservation av 2 116 784 kronor.

Under rubriken Vissa byggnadsarbeten vid statens yrkeshem samt skol- och yrkeshem m. fl. anvisade riksdagen för budgetåren 1937/38—1939/40 reservationsanslag å tillhoppa 2 471 600 kronor. De anvisade medlen voro avsedda för utförande av vissa i en av Kungl. Maj:t i propositionen nr 177/1937 framlagd plan ingående byggnadsarbeten vid de statliga ungdomsvårdsskolorna, däribland uppförande av en nybyggnad vid Johannisbergs yrkesskola, av ett gymnastikhus vid vardera av yrkesskolorna Sundbo och Ljungaskog samt av två personalbostäder vid sistnämnda skola. Sedan 1939 års urtima

riksdag godkänt i propositionen nr 79, bilaga 3, framlagt förslag, att nu nämnda byggnadsarbeten skulle komma till utförande endast i den mån Kungl. Maj:t prövade sådana förutsättningar vara för handen, som gällde för användning av anslag, upptaget å allmän beredskapsstat, förordnade Kungl. Maj:t den 30 december 1939, att byggnadsföretagen icke finge utföras med mindre Kungl. Maj:t därtill lämnade tillstånd. Den del av anslagsmedlen, som belöpte å ifrågavarande arbeten, uppskattades därvid till sammanlagt 285 300 kronor. Sedan nya kostnadsberäkningar företagits rörande gymnastikhusen vid Sundbo och Ljungaskog, uppförde riksdagen å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 och å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 ett ytterligare belopp av resp. 50 900 och 45 300 kronor för utförande av dessa byggnadsarbeten. Emot Kungl. Maj:ts i propositionen nr 281/1944 gjorda förslag, att jämväl de för dessa båda byggnadsföretag tidigare anvisade medlen finge tagas i anspråk under samma förutsättningar, som gällde för under grupp II å allmän beredskapsstat uppförda anslag, anmälde riksdagen ingen erinran. — Intet av de i det föregående omnämnda byggnadsarbetena har kommit till utförande.

Det belopp, som Kungl. Maj:t efter riksdagens godkännande tills vidare återtog, utgjorde som nyss nämnts 285 300 kronor. Genom beslut den 24 november 1939 hade Kungl. Maj:t emellertid av dessa medel redan anvisat 5 291 kronor till arkitektarvode, varför det återtagna beloppet i själva verket bort uppgå till allenast (285 300 — 5 291) 280 009 kronor.

Å anslaget ha vissa ytterligare besparingar uppstått. Av det för budgetåret 1937/38 anvisade anslaget avsågos vissa belopp för likvid vid statens övertagande av vissa skolor. Vid avslutande av köpen befanns, att köpeskillningarna för Ljungaskogs yrkesskola och Sonestorps yrkes- och hemskola understego anvisade belopp med 100 resp. 680 kronor. För samma budgetår anvisat anslag å 3 800 kronor för uppförande av ett svinhus vid Forsane yrkesskola behöfde ej tagas i anspråk, enär säljaren redan vid överlåtelsen uppfört ett provisoriskt sådant. Å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisat belopp av 12 200 kronor för anordnande av en skolsal vid Hammargårdens skolhem (prop. nr 2/1943, rd. skr. nr 19/1943) har ej heller utnyttjats och kommer icke att erfordras, sedan Hammargården nu utbyggt till dubbelskolhem.

De sammanlagda besparingarna å anslaget skulle efter vad nu anförts uppgå till (280 009 + 100 + 680 + 3 800 + 12 200) 296 789 kronor.

Genom ett antal beslut har Kungl. Maj:t av förevarande anslag anvisat medel till ersättning åt enskilda personer för arkitekt- eller sakkunniguppdrag i samband med vissa byggnadsarbeten vid de statliga ungdomsvårds-skolorna. I vissa fall har härvid förekommit, att i Kungl. Maj:ts brev icke angivits, att det vore fråga om avräkning å förut anvisade belopp, varför statskontoret tolkat vederbörande beslut såsom nyanvisning. Då de för resp. byggnadsarbeten av riksdagen anvisade beloppen i flera fall redan varit förbrukade vid tiden för Kungl. Maj:ts beslut i ersättningsärendena, har härigenom ett belopp av tillhoppa 10 085 kronor kommit att utanordnas utan att medel funnits tillgängliga genom tidigare anvisningar.

Framställning om medel till byggnadsarbeten m. m.

I skrivelse den 22 november 1947 har *socialstyrelsen* gjort framställning om anvisande å tilläggsstat av medel, tillhopa 85 800 kronor, till *dels* ändringsarbeten å tvättinrättningen vid Lövsta skolhem och yrkesskola och *dels* förstärkning av anslagen till vissa tidigare beslutade byggnadsarbeten m. m.

Ändringsarbeten å tvättinrättningen vid Lövsta skolhem och yrkesskola. I sin skrivelse har *socialstyrelsen* anmält, att tvättinrättningen vid Lövsta till följd av bl. a. maskinskada delvis satts ur funktion samt att tvätt- och torkanordningarna även i övrigt icke vore tillfredsställande. Styrelsen hemställer om medel till anskaffande och installation av tvättmaskiner m. m. för skolans räkning. Kostnaderna härför beräknar styrelsen till 18 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har förklarat sig kunna godtaga *socialstyrelsens* kostnadsberäkningar.

Förstärkning av anslagen till vissa tidigare beslutade byggnadsarbeten m. m. 1946 års riksdag anvisade medel till vissa byggnadsarbeten vid de statliga ungdomsvårdsskolorna (prop. nr 187/1946, rd. skr. nr 345/1946). *Socialstyrelsen* har anmält, att kostnaderna för vissa av dessa byggnadsarbeten komme att överskrida vad som för varje särskilt fall anvisats samt hemställt om ytterligare medel för dessa arbeten. Samtidigt har styrelsen gjort framställning om medelsanvisning för vissa nytillkommande arbeten och installationer.

Entreprenad- och anbudshandlingar ha granskats av *byggnadsstyrelsen*, som förklarat dels att de uppkomna prisstegringarna finge anses normala och dels att övriga beräknade kostnader syntes kunna godtagas.

1. *Uppförande av personalbostadshus vid Folåsa skolhem.* 1946 års riksdag anvisade för uppförande av ett rektors- och ett lärarbostadshus vid Folåsa ett belopp av 104 500 kronor.

Socialstyrelsen har anmält, att de redan beslutade byggnadsarbetena enligt inkomna anbud kunde beräknas komma att draga en kostnad av 124 414 kronor. Kostnadsökningen, i runt tal 19 900 kronor, har enligt styrelsens uppgift föranletts av prisstegringar sedan kostnadsberäkningarna slutfördes år 1945. Styrelsen framhåller därjämte såsom bidragande orsak, att bristen på arbetskraft och materiel medfört svårigheter att erhålla konkurrensanbud.

Styrelsen hemställer vidare om medel till vissa vid de ursprungliga beräkningarna icke beaktade arbeten, nämligen för i ordningställande av gårdsplaner och vägar ett belopp av 8 400 kronor, för ny hydroforanläggning och för viss elektrisk materiel, nämligen nya yttre elektriska ledningar, transformator och transformatorstation ett belopp av 14 500 resp. 5 000 kronor, för anläggande av en täckta avloppsledning i stället för den nuvarande, som är öppen och hälsovådlig, ett belopp av 2 700 kronor samt för uppförande av ett staket kring lärarbostadens mot allmän landsväg gränsande tomt ett belopp av 1 800 kronor.

Till förstärkning av tidigare beviljat anslag till uppförande av ett rektors- och ett lärarbostadshus vid Folåsa ävensom för utförande av vissa ytterligare byggnadsarbeten och installationer vid denna skola har styrelsen sålunda beräknat ett behov av ytterligare (19 900 + 8 400 + 14 500 + 5 000 + 2 700 + 1 800) 52 300 kronor.

2. *Uppförande av personalbostadshus vid Gräskärrens skolhem.* För uppförande av ett dubbelhus för befattningshavare och ett bostadshus för arbetsledare vid Gräskärr anvisade 1946 års riksdag ett belopp av 76 000 kronor.

Sedan byggnadsentreprenad på föreskrivet sätt utlysts, visade sig den i propositionen beräknade kostnaden understiga den verkliga med 8 000 kronor. På förslag av Kungl. Maj:t anvisade 1947 års riksdag ett tilläggsanslag för ifrågavarande byggnadsarbeten å nämnda belopp.

Socialstyrelsen har anmält, att entreprenadsumman för de redan beslutade byggnadsarbetena höjts dels på grund av löneökningar den 1 april 1947 jämlikt avtal och dels på grund av ökade sprängningsarbeten, vilka icke kunnat förutses vid anbudets avgivande. Den beräknade kostnadsökningen skulle utgöra för stegrade arbetslöner 2 000 kronor och för sprängningsarbetena 1 500 kronor eller tillhoppa 3 500 kronor.

Styrelsen anmäler vidare, att badkar av avsedd typ visat sig icke kunna levereras förrän efter 3—4 år och hemställer om ytterligare 400 kronor för anskaffande av redan tillgängliga inmurningsbadkar. I de ursprungliga kostnadsberäkningarna medtogos ej kostnader för anordnande av stängsel kring byggnaderna. För uppsättande av dylika anordningar ävensom för planering kring byggnaderna och vissa planteringar i samband därmed beräknar styrelsen en kostnad av 1 200 kronor. För anläggande av en branddam hemställer styrelsen vidare om ett belopp av 800 kronor. För anordnande av ytterbelysning å skolans område samt nytt huvudentag för de elektriska ledningarna, vilket senare för närvarande är oskyddat och lätt åtkomligt för eleverna, beräknar styrelsen ett behov av tillhoppa 1 200 kronor. Vattenförsörjningen vid skolan är enligt styrelsens uppgift icke tillfredsställande. Styrelsen har därför låtit utföra en borrhunn. Medel till dessa arbeten ha utgått ur anslaget till nybyggnads- och ombyggnadsarbeten med 5 200 kronor enligt Kungl. Maj:ts beslut av den 5 september 1941. Kostnaderna beräknas emellertid numera uppgå till 9 700 kronor. För brunnens färdigställande hemställer styrelsen om ett tilläggsanslag av (9 700 — 5 200) 4 500 kronor. Styrelsen hemställer slutligen om medel för iordningställande av en rotfruktskällare vid skolan, enär varje år avsevärda kvantiteter potatis och rotfrukter förstörts av frost i den nu befintliga källaren. Styrelsen föreslår, att en ny rotfruktskällare uppföres till en kostnad av 3 900 kronor.

Till förstärkning av tidigare beviljat anslag för uppförande av ett dubbelhus för befattningshavare och ett bostadshus för arbetsledare vid Gräskärr ävensom för utförande av vissa ytterligare byggnadsarbeten och installationer vid denna skola har styrelsen sålunda beräknat ett behov av ytterligare (3 500 + 400 + 1 200 + 800 + 1 200 + 4 500 + 3 900) 15 500 kronor.

Departementschefen. I den å anslaget befintliga reservationen ingår ett belopp av 285 300 kronor, vilket avsetts för uppförande av gymnastikhus m. m. vid vissa skolor. Beloppet i fråga har undantagits från vederbörande myndighets disposition genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 december 1939. Redan dessförinnan hade Kungl. Maj:t emellertid av beloppet utanordnat 5 291 kronor till ersättning åt anlitad arkitekt. Då sålunda ett belopp av allenast 280 009 kronor bort undantagas, torde Kungl. Maj:t, därest riksdagen icke däremot anmäler erinran, få sedermera meddela rättelse av sitt den 30 december 1939 fattade beslut. Kostnadsberäkningarna för berörda byggnadsarbeten äro numera starkt föråldrade. Därest arbetena i framtiden skola komma till utförande böra de därför göras till föremål för helt nya beräkningar. Med hänsyn härtill bör det återtagna beloppet, av mig här beräknat till 280 009 kronor, icke längre bindas vid sitt ursprungliga ändamål.

Under anslaget ha ytterligare besparingar kommit till stånd om sammanlagt 16 780 kronor. Tillgängliga besparingar utgöra således (280 009 + 16 780) 296 789 kronor. Från detta belopp torde, därest riksdagen icke framställer erinran däremot, få avdragas 10 085 kronor, som kommit att utanordnas utan att medel funnits tillgängliga genom tidigare anvisningar. Det sammanlagda besparingsbeloppet skulle i så fall utgöra (296 789 — 10 085) 286 704 kronor. Dessa medel böra få kvarstå å anslaget.

Socialstyrelsen har gjort framställning om anvisande av medel för vissa byggnadsföretag och installationer m. m. vid de statliga ungdomsvårdsskolorna, nämligen för ändringsarbeten å tvättinrättningen vid Lövsta skolhem och yrkesskola ett belopp av 18 000 kronor samt för fullbordande av tidigare beslutade personalbostadshus vid Folåsa och Gräskärns skolhem ett belopp — utöver tidigare anvisade medel — av resp. 52 300 och 15 500 kronor, eller tillhopa 85 800 kronor. Jag har blivit övertygad om nödvändigheten av att arbetena i fråga komma till utförande. Mot socialstyrelsens kostnadsberäkningar har jag intet att erinra. Därest av mig i det föregående såsom besparing angivna belopp av 286 704 kronor får kvarstå å anslaget, torde för byggnadsarbetena erforderliga medel kunna utgå från den å anslaget befintliga reservationen. Riksdagens medgivande bör inhämtas för en dylik om disposition av anslagsmedlen. — Därest även för andra nu pågående byggnadsarbeten skulle under innevarande budgetår erfordras ytterligare medel torde jag få återkomma med förslag om ytterligare om disposition inom anslaget.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att från reservationsanslaget till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m.* må intill ett belopp av 85 800 kronor bestridas dels kostnader för ifrågavarande ändringsarbeten å tvättinrättningen vid Lövsta skolhem och yrkesskola dels ock angivna merkostnader för uppförande av personalbostadshus vid Folåsa och Gräskärns skolhem.

[4.] **Bidrag till driften av icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, förslagsanslag.** I av socialstyrelsen med skrivelse den 17 november 1947 överlämnade framställningar ha *styrelsen för stiftelsen drottning Sophias skyddshem* i egenskap av huvudman för Bistaborgs yrkes- och hemskola samt *styrelsen för Margretelunds yrkesskola* hemställt om ersättning av statsmedel för vissa vid vederbörande ungdomsvårdsskola uppkomna driftunderskott. Vad angår Bistaborgs yrkes- och hemskola avser framställningen ett år 1945 uppkommet driftunderskott å 11 060 kronor 23 öre. Styrelsen för Margretelunds yrkesskola har hemställt om medel *dels* för täckande av driftunderskott för budgetåret 1946/47 med 67 000 kronor eller alternativt 17 000 kronor av nämnda belopp jämte 1 500 kronor för ränteutgifter å återstående 50 000 kronor, *och dels* för täckande av beräknat underskott för budgetåret 1947/48, 71 000 kronor. Underskotten förklaras ha uppstått främst på grund av ökning av löne-, beklädnads- och bränslekostnaderna men för Margretelunds del därjämte genom att utgifterna för inventarier, reparationer, onera och tjänster m. m. ökat samt genom ständigt ökade krav på personalförstärkningar.

Socialstyrelsen har icke funnit anledning till anmärkning mot den ekonomiska förvaltningen vid skolorna.

Vad beträffar Margretelund framhåller styrelsen, att i föreliggande räkenskapsutdrag för denna skola upptagen post till avskrivningar å anstaltsfastigheten, 6 440 kronor 43 öre, icke synes vara av beskaffenhet att nu böra gäldas av statsmedel. Beträffande det begärda anslaget till täckande av beräknat driftunderskott för budgetåret 1947/48 föreslår styrelsen, att frågan härom får vila, tills pågående förhandlingar rörande den fortsatta verksamheten slutförts mellan å ena sidan huvudmannen för denna skola och å andra sidan av Kungl. Maj:t den 30 december 1946 utsedda förhandlingsmän.

Styrelsen anför, att den ekonomiska bärkraften hos de båda huvudmännen är ringa och att det torde vara ytterst svårt för dem att upptaga nya lån för att erhålla nödigt rörelsekapital. Staten bör enligt styrelsens mening under rådande förhållanden icke undandraga sig att utgiva ersättning för de uppkomna driftförlusterna. Styrelsen föreslår, att ersättningsbeloppen bestämmas för Bistaborg till 11 000 kronor och för Margretelund till 60 000 kronor. Med hänsyn till skolornas behov av rörelsekapital föreslås ifrågavarande medel uppförda å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår.

Statskontoret vill i betraktande av vad socialstyrelsen anfört icke motsätta sig bifall till framställningarna på sätt styrelsen föreslagit.

Departementschefen. Med hänsyn till vad socialstyrelsen anfört anser jag mig böra tillstyrka, att huvudmännen för Bistaborgs yrkes- och hemskola samt Margretelunds yrkesskola beviljas bidrag av statsmedel, i förra fallet med 11 000 kronor för under år 1945 uppkommet driftunderskott och i senare fallet med 60 000 kronor för driftunderskott under budgetåret 1946/47. Det sammanlagda ersättningsbeloppet beräknar jag alltså till

(11 000 + 60 000) 71 000 kronor. I samband med tidigare beslut om utgivande av ersättningar för driftförluster vid icke statliga ungdomsvårdsskolor har föreskrivits såsom villkor för ersättningarnas utbetalande, att skolornas utgiftsstaten i fortsättningen skola i förväg granskas av socialstyrelsen. Sådan granskning har skett beträffande Bistaborgs utgiftsstat för kalenderåret 1947 och beträffande Margretelunds utgiftsstat för budgetåret 1947/48. En förutsättning för ersättningens utgivande bör givetvis vara, att socialstyrelsen får utöva en liknande kontroll även framdeles.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

medgiva, att till Bistaborgs yrkes- och hemskola samt Margretelunds yrkesskola må av det å riksstaten för budgetåret 1947/48 under femte huvudtiteln uppförda *förslagsanslaget till Bidrag till driften av icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* utgå bidrag av statsmedel för täckande av driftunderskott med resp. 11 000 och 60 000 kronor.

C. Diverse.

[5.] 11 a. Fortsatt undersökning rörande hälsoriskerna vid Bolidens gruvaktiebolags smältverk i Rönnskär, *reservationsanslag*. För rubricerade ändamål anvisades å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 ett reservationsanslag av 55 000 kronor. Undersökningen skulle utgöra fortsättning på en våren 1945 påbörjad undersökning rörande yrkesriskerna vid smältverket och avse specialistundersökning av omkring 180 personer, vilka vid en tidigare företagen allmän läkarundersökning av Rönnskärsarbetarna företett vissa symptom som kunde hänföra sig till yrkesskador. En närmare redogörelse i saken lämnas i propositionen nr 228 till 1946 års riksdag, till vilken torde få hänvisas.

I skrivelse den 10 oktober 1947 har *statens institut för folkhälsan* hemställt om medelsanvisning för utförande av vissa jämförelseundersökningar och därvid anført följande.

Det har av de verkställda undersökningarna framgått, att vissa jämförelseundersökningar på personer från samma trakt, som icke varit utsatta för här ifrågakarande skadeverkningar, äro oundgängligen erforderliga för ett rätt bedömande av de genom undersökningarna rörande yrkesriskerna vid smältverket i Rönnskär vunna erfarenheterna. Detta gäller såväl undersökningar av halsens och luftrörens slemhinnor som spirometriska undersökningar. För att denna jämförelse skall bliva av så stort värde som möjligt är det lämpligt att den utföres snarast möjligt.

Sedan bearbetning av spirometriundersökningen på Rönnskärsmaterialet numera utförts har det visat sig nödvändigt, att den erforderliga kompletteringen genom undersökning av ett jämförelsematerial utföres på sådant sätt, att en samtidig noggrann klinisk genomgång av jämförelsematerialet säkras. En fältundersökning med dess billigare omkostnader låter sig sålun-

da icke göra. Den spirometriska undersökningens förläggande till Stockholm har ytterligare visat sig påkallad genom bristen på kompetent personal för undersökningen. Även för öron-, näs- och halsundersökningens del har det ur synpunkten av kompetent personal visat sig nödvändigt, att denna undersökning genomföres i Stockholm.

Institutet har beräknat kostnaderna för undersökning av 100 patienter i Stockholm till $(100 \times 218:50)$ ca 22 000 kronor. Härtill komme ersättning till specialister och assistenter samt kostnader för statistisk bearbetning med ca 16 000 kronor, varför hela undersökningen alltså beräknas kosta ca 38 000 kronor.

Statskontoret har icke haft något att erinra mot kostnadsbeloppen, i den mån ämbetsverket kunnat bedöma dem.

Departementschefen. 1946 års riksdag anvisade medel för specialistundersökning av omkring 180 arbetare vid Rönnskärsverket, vilka företett symptom som kunde tyda på hälsoskador förorsakade genom arbetet vid verket. Statens institut för folkhälsan har nu anmält, att en motsvarande undersökning å ett antal personer från annan arbetsplats i samma trakt erfordras för ett tillförlitligt bedömande av de tidigare undersökningarnas resultat. Ett fullföljande av de företagna undersökningarna är av vikt såväl för bedömande av yrkesriskerna vid Rönnskärsverket som ur mera allmän arbetarskyddssynpunkt. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att en jämförelseundersökning kommer till stånd.

Enligt institutets förslag skulle den nya undersökningen avse omkring 100 personer och utföras i Stockholm. Kostnaden skulle utgöra ca 38 000 kronor. Jag har inhämtat uppgift, huruvida icke undersökningen till större eller mindre del skulle kunna utföras i orten. Från institutet har med anledning härav framlagts en modifierad plan, innebärande att viss del av undersökningen (avseende lung- och hjärtfunktioner m. m.) skulle utföras i orten å ca 250 personer, medan undersökningen i Stockholm (halsundersökning) skulle begränsas till ett 30-tal personer. Kostnaderna skulle härvid minska till 34 755 kronor, varav 5 250 kronor utgjorde ersättning för förlorad arbetsförtjänst m. m. till arbetare som deltaga i undersökning å arbetsplatsen, 22 950 kronor ersättningar till läkare m. m. samt 6 555 kronor särskilda kostnader för den del av undersökningen som skulle utföras i Stockholm.

Jag tillstyrker, att medel beviljas för undersökningens utförande enligt denna modifierade plan men förutsätter, att institutet utför även halsundersökningen å resp. arbetsplatser, om så skulle visa sig möjligt. Anslag torde dock böra beräknas för undersökningens utförande i Stockholm. Jag förordar, att ett anslag å 35 000 kronor för ändamålet uppföres å tilläggsstat.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortsatt undersökning rörande hälsoriskerna vid Bolidens gruvaktiebolags smältverk i Rönnskär* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 35 000.

[6.] 11 b. **Undersökning rörande skiftarbetets inverkan på hälsotillståndet, reservationsanslag.** Till undersökning rörande skiftarbetets inverkan på hälsotillståndet har å riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisats ett reservationsanslag av 105 000 kronor. Sagda undersökning skulle avse att klarlägga arten och omfattningen av de med skiftarbete förenade skadeverkningarna samt de medicinska möjligheterna att minska eller upphäva dess verkningar. En närmare redogörelse för planläggningen av undersökningen lämnas i propositionen nr 228 till 1946 års riksdag.

I skrivelse den 4 juli 1947 har *arbetslidsutredningen* — vilken kommitté enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 februari 1947 tillkallats för att inom socialdepartementet biträda med utredning rörande en allmän översyn av arbetstidslagstiftningen — bl. a. anfört, att det för utredningen måste anses vara av synnerlig vikt att ur medicinsk synpunkt få klarlagt, huruvida en förkortning av arbetstiden eller förlängning av semestern för skiftarbetarna kan vara ägnad att minska de med skiftarbete förenade skadeverkningarna. I den mån ökad tid till rekreation kunde vara av särskild betydelse för skiftarbetarnas del, vore det av intresse att få belyst, huruvida den ökade rekreationstiden borde åstadkommas genom förkortning av den dagliga arbetstiden eller arbetstiden per vecka (t. ex. 5 dagars arbetsvecka) eller genom förlängning av semestern. Då arbetstidsutredningen avsåge att om möjligt slutföra sitt arbete i nu ifrågavarande hänseende under år 1948, vore det vidare högst önskvärt, om resultaten av en medicinsk undersökning av här angivet slag kunde föreligga inom en nära framtid.

I yttrande över arbetstidsutredningens skrivelse har *statens institut för folkhälsan* framlagt ny kostnadsplan för undersökningen. Härvid har institutet anfört, att medel erfordras dels för att fortsätta den ursprungliga undersökningen rörande skiftarbetet och dels för att beakta arbetstidsutredningens nytillkommande frågeställningar. Det syntes icke praktiskt att behandla dessa anslagsbehov var för sig, enär den uppmärksamhet, som komme att behöva ägnas åt nämnda specialproblem, i väsentliga delar vore sammanflätad med och beroende av skiftarbetsutredningen i dess helhet. Fördenskull hade medelsbehovet beräknats för hela undersökningsplanen. För innevarande budgetår fördelade sig kostnaderna på statistisk behandling av inkomna uppgifter från berörda arbetargrupper, medicinska undersökningar och djurexperimentella undersökningar. Den sammanlagda kostnaden under budgetåret beräknades till 130 818 kronor 16 öre. Av det tidigare anvisade anslaget återstode 77 668 kronor 16 öre. Ytterligare erfordrades sålunda (130 818: 16 — 77 668: 16) 53 150 kronor.

Institutet har vidare anfört, att en uppskattning av de extrakostnader, som arbetstidsutredningens frågeställningar medföra, ger vid handen att dessa utgöra 20 000 å 25 000 kronor av den för innevarande budgetår beräknade totalkostnaden.

Under budgetåret 1948/49 kommer enligt institutets uppgift för tiden intill den 1 oktober 1948 — då arbetstidsutredningens specialuppdrag skall vara färdigt — att erfordras fortsatt anställning av statistisk personal, lä-

kare, assistenter samt laboratoriepersonal, vilket innebär en kostnad av 16 900 kronor.

Statskontoret har förklarat sig icke ha något att erinra mot de verkställda kostnadsberäkningarna, i den mån ämbetsverket kunnat ingå på ett bedömande av dem.

Departementschefen. Statens institut för folkhälsan har med anledning av arbetstidsutredningens skrivelse framlagt ny beräkning av kostnaderna för den undersökning rörande skiftarbetets inverkan på hälsotillståndet, vilken uppdragits åt institutet. Enligt denna beräkning skulle för innevarande budgetår erfordras 53 150 kronor utöver redan anvisade medel. Av kostnadsökningen uppges mellan 20 000 och 25 000 kronor innebära merkostnader för att tillgodose de av arbetstidsutredningen framförda önskemålen. Dessa merkostnader bero bl. a. på att leverans från Amerika av en för undersökningen nödvändig elektroencefalograf icke kan avvaktas utan en dylik apparat måste anskaffas från annat håll till högre pris. De av arbetstidsutredningen berörda spörsmålen torde i och för sig ligga inom ramen för ifrågavarande undersökning. Emellertid anser jag det vara angeläget, att dessa frågeställningar ägnas särskild uppmärksamhet och att arbetet bedrivs med sådan skyndsamhet, att arbetstidsutredningen kan utnyttja resultatet därav vid sina överväganden rörande skiftarbetares arbetstids- och semesterförhållanden. Jag tillstyrker alltså, att undersökningen utvidgas för att möjliggöra att utredningen kan grunda sina överväganden på så klarläggande statistiska och medicinska undersökningar som möjligt.

Institutets nya kostnadsberäkning innebär emellertid en kostnadsökning även bortsett från vad nu anförts. Enligt vad jag inhämtat avser denna kostnadsökning till väsentlig del utvidgning av en redan i den ursprungliga planen ingående undersökning rörande bostadsförhållandenas inverkan på skiftarbetares sömn. Denna undersökning förväntas komma att ge värdefulla resultat i fråga om de krav, som böra ställas på bostäder för skiftarbetare. Jag anser det i hög grad önskvärt, att denna del av undersökningen bedrivs i enlighet med institutets utvidgade plan.

Även i övrigt anser jag mig böra godtaga de av institutet framlagda nya kostnadsberäkningarna. Med hänsyn till de avsevärda merkostnader, som den nya planen innebär, föreslår jag dock, att de djurexperimentella undersökningar, som ingingo redan i den av 1946 års riksdag godkända planen, åtminstone tills vidare icke komma till utförande. Därigenom skulle de i den framlagda planen för ändamålet upptagna kostnaderna om 23 000 kronor bortfalla.

Institutet har vidare för nästa budgetår beräknat kostnader om 16 900 kronor. Av detta belopp torde cirka 2 000 kronor belöpa på djurexperimentella undersökningar och böra sålunda utgå. Återstående cirka 14 900 kronor torde icke lämpligen böra bli föremål för särskilt anslagsäskande för nästa budgetår utan böra ingå i medelsanvisningen för innevarande budgetår.

Kungl. Maj:ts proposition nr 2.

Jag beräknar sålunda det erforderliga tilläggsanslaget till (53 150 — 23 000 + 16 900 — 2 000) 45 050 kronor, vilket belopp bör avrundas till 45 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Undersökning rörande skiftarbetets inverkan på hälsotillståndet* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av .. kronor 45 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Sven Sigurdson.

Bilaga 5.

Egentliga statsutgifter.**V a h u v u d t i t e l n .**

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg, anmäler under inrikesdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 samt anför därvid följande.

B. Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården.

[1.] 32 a. Ombyggnadsarbeten vid statens uppfostringsanstalt å Bona, *reservationsanslag*. Med bifall till av Kungl. Maj:t i propositionen nr 177 till 1946 års riksdag framlagt förslag anvisade riksdagen (skr. nr 209) under femte huvudtiteln för budgetåret 1946/47 till ombyggnadsarbeten vid statens uppfostringsanstalt å Bona ett reservationsanslag av 490 000 kronor. Detta anslag var avsett för bestridande av kostnaderna för de ombyggnadsarbeten vid anstalten, som erfordrades för dess övertagande av den statliga sinnessjuk- eller sinnesslövärdn.

Genom beslut den 21 juni 1946 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att för en kostnad av högst 490 000 kronor låta utföra ombyggnadsarbetena i fråga samt ställde det av riksdagen anvisade anslaget till styrelsens förfogande.

I skrivelse den 1 september 1947 har *byggnadsstyrelsen* gjort framställning om anvisande av ytterligare medel för nämnda arbeten. Styrelsen upplyser däri, att arbetena vore under utförande och beräknades bliva helt

färdigställda under innevarande budgetår. Enligt senast utförda beräkningar uppskattade styrelsen totalkostnaden för arbetenas slutförande till 540 000 kronor, innebärande en merkostnad av 50 000 kronor i förhållande till anvisade medel. Sagda merkostnad vore att helt hänföra till den allmänna stegring av kostnaderna för material, arbetslöner och transporter, vilken inträffat sedan arbetena i januari 1946 kostnadsberäknats och som under nu ifrågasvarande tidsintervall kunde uppskattas till cirka 15 procent. Med hänsyn till att arbetena beräknades bli färdigställda under innevarande budgetår, borde erforderligt tilläggsanslag anvisas å tilläggsstat.

Departementschefen. Då jag icke funnit anledning till erinran mot vad byggnadsstyrelsen föreslagit, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ombyggnadsarbeten vid statens uppfostringsanstalt å Bona* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 50 000.

C. Alkoholistvård m. m.

[2.] 2 a. Statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes: Vissa ombyggnadsarbeten, *reservationsanslag*. I skrivelse den 13 november 1947 har *styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes* gjort framställning om anslag för iordningställande av diskrummen och ombyggnad av sovcellerna vid svart-sjöanstalterna. Styrelsen anför bl. a.

Anstaltsbyggnaderna och deras inredning äro f. n. i flera avseenden mindre lämpliga för sitt ändamål. Med hänsyn till ovissheten om anstalternas framtida användning och då anstalterna enligt direktiven för alkoholistvårdskommittén vid en framtida tidpunkt skola nedläggas, har styrelsen emellertid vid uppgörande av förslag till medelsanvisning hittills icke ansett sig böra föreslå några ombyggnads- eller reparationsarbeten. Sedan styrelsen numera erfarit, att frågan om anstalternas nedläggande kan förväntas icke bli aktuell förrän om tidigast tre år, finner styrelsen nödvändigt, att vissa ombyggnadsarbeten snarast möjligt komma till utförande. Till dessa arbeten hör främst iordningställande av diskrummen, vilka inretts utan vatten och avlopp på 1890-talet och därefter ej moderniserats. Kostnaderna för att förse diskrummen med tidsenlig inredning ha av förste byråingenjören hos byggnadsstyrelsen, B. Westerdahl, beräknats till 14 100 kronor. Vidare äro sovcellerna så trånga och ohygieniska, att de icke äro förenliga med modern anstaltsvård. Genom att sammanslå 190 celler två och två kunna erhållas 95 celler med lämpligare utrymme. Om de nya cellerna därjämte förses med elektrisk belysning och linoleummattor skulle kostnaderna härför enligt Westerdahls beräkningar uppgå till 25 900 kronor. Medel ha därvid icke beräknats för ombyggnad av större antal celler än som svarar mot den nuvarande beläggningen.

På grund av vad sålunda anförts har styrelsen hemställt, att ett anslag för nämnda arbeten å 40 000 kronor upptages å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1947/48.

I utlåtande över framställningen har *socialstyrelsen* vitsordat, att åtgärder behövdes för att förbättra förlägningslokalerna för den tid, varunder de ännu komme att vara i bruk. Denna tid finge uppskattas till mer än tre år. Styrelsen har vidare anført.

De å alkoholistanstalten intagna äro numera samtliga förlagda i den gamla slottsbyggnaden. De flesta sovcellerna äro anordnade utmed byggnadens mittvägg och skilda åt genom väggar av korrugerad plåt samt framtill begränsade av ett spjälverk av trä. Spjälverket har i viss utsträckning på sista tiden beklättts med masonitskivor, varigenom cellen blivit skyddad för insyn och intrycket av bur i någon mån förtagits. Härigenom har emellertid dagsljuset helt utestängts. Varje cell är så trång, att där finnes plats endast för en säng. Det utanför cellerna belägna utrymmet användes som dagrum och matsal för de i logementet förlagda vårdtagarna.

Anstaltens kök är inrymt i en särskild byggnad, varifrån maten transporteras till de olika avdelningarna. Diskningen utföres i diskrum, som äro belägna på avdelningarna och som — med undantag av diskrummet på en avdelning i bottenvåningen, vilken avdelning f. n. icke användes — sakna vatten och avlopp. Varmvatten måste hämtas från köket.

Enligt *socialstyrelsens* mening bliva de rådande missförhållandena icke avhjälpda genom de av anstaltsstyrelsen föreslagna åtgärderna. Cellerna skulle sålunda, framhåller styrelsen, alltjämt bliva helt utan dagsljus, varjämte uppvärmningen och utvädringen bleve otillfredsställande. Det ohygieniska utnyttjandet av förlägningslokalerna såsom matsal och dagrum skulle vidare fort fara. Efter överläggningar med ledningen för anstalterna och med förste byråingenjören Westerdahl har *socialstyrelsen* funnit sig böra framlägga följande förslag.

Slottets övervåning samt i mån av behov östra hälften av bottenvåningen användes i fortsättningen till förlägningslokaler. Cellerna avlägsnas och logementen uppdelas i mindre rum, vart och ett med fönster och avsett för högst tre vårdtagare. I övervåningen anordnas sex enkelrum på vardera gaveln. För uppvärmningens skull böra rummen vara skilda åt endast genom skärmväggar. Erforderlig passage mellan logementen ordnas utmed huskroppens mittvägg. Tvättställen flyttas antingen så, att varje rum erhåller ett sådant, eller till särskilt anordnade tvättrum.

I västra hälften av bottenvåningen ordnas matsalar och dagrum. Matsalarna böra förses med anordning för självservering. Vidare inrättas här ett särskilt diskrum, försett med elektrisk varmvattenberedare och diskmaskin.

Alkoholistanstalten saknar f. n. särskild isoleringsavdelning för vård av oroliga eller störande patienter. För att anstalten skall bliva funktionsduglig måste en sådan avdelning inrättas. *Socialstyrelsen* föreslår, att vissa utrymmen innanför vaktrummet i administrationsbyggnaden omändras för detta ändamål. Härigenom skulle erhållas två eller tre isoleringsrum. Anstalten behöver emellertid även en sluten avdelning för psykiatrisk övervakning. En sådan kan lämpligen inredas i östra delen av huvudbyggnadens bottenvåning.

Genom de sålunda av socialstyrelsen föreslagna anordningarna skulle plats beredas för omkring 150 vårdtagare. Styrelsen upplyser, att å anstalterna f. n. vistades ett nittiotal alkoholister och ett tiotal tvångsarbetare. Antalet alkoholister kunde komma att stiga; tvångsarbetarna däremot beräknades avtaga i antal och så småningom försvinna.

Rörande kostnaderna för genomförande av det sålunda framlagda förslaget har socialstyrelsen av förste byråingenjören Westerdahl inhämtat, att detta förslag knappast skulle bli dyrare än anstaltsstyrelsens. Det förstnämnda medförde visserligen en del utgifter, som icke inginge i anstaltsstyrelsens kalkyler, såsom för förflyttning av vissa tvättstall, för anordnande av bardisk med värmeskåp för självservering och för inköp av diskmaskin. I gengäld gjordes emellertid ej oväsentliga besparingar genom att nya diskrum ej behövde anordnas på olika håll i byggnaden. Socialstyrelsens förslag i avseende å förläggingsrummen beräknades bli billigare än ombyggnad av sovcellerna. De gemensamma utrymmena krävde ej några särskilda kostnader utom för borttagandet av befintliga cellanordningar och för en allmän uppsnygning. Westerdahl hade vidare framhållit, att kostnaderna för anstaltsstyrelsens förslag vore synnerligen snävt beräknade, och hade förordat en uppräknig av kostnadsbeloppet med 10 000 kronor.

Departementschefen. Jag har vid besök å svartsjöanstalterna kunnat konstatera, att förläggingslokalerna i huvudbyggnaden på sätt socialstyrelsen framhållit befinna sig i ett skick, som icke är förenligt med nutida anstaltsvård. I hög grad otillfredsställande är även, att logementen användas såsom matsalar och dagrum samt att diskrummen i samma byggnad sakna vatten och avlopp jämte modern inredning i övrigt. Till stor olägenhet för vården av de intagna är, att isolerings- och övervakningsmöjligheter saknas. På grund härav och då anstalterna sannolikt få antagas vara behövlige för alkoholistvården under åtminstone tre år framåt finner jag — i likhet med socialstyrelsen — nödvändigt, att vissa uppenbarligen oundgängliga åtgärder snarast möjligt vidtagas för att förbättra vårdförhållandena för de intagna. Av de av anstaltsstyrelsen och socialstyrelsen framlagda förslagen till ombyggnads- och reparationsarbeten avser endast det sistnämnda att avhjälpa samtliga förut angivna brister. Då kostnaderna för genomförandet av socialstyrelsens förslag icke beräknas bli högre än enligt anstaltsstyrelsens kalkyler och då nämnda förslag synes mig innebära en — inom denna kostnadsram — acceptabel lösning av föreliggande problem, anser jag ombyggnads- och reparationsarbetena böra utföras i huvudsaklig överensstämmelse med detta förslag. Det föreslagna antalet sovrum torde dock med hänsyn till anstaltens nuvarande beläggning böra något begränsas. Kostnaderna för arbetena torde få uppskattas till omkring 50 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes: Vissa ombyggnadsarbeten* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 50 000.

[3.] 6 a. *Statens alkoholistanstalt å Venngarn: Vissa byggnadsarbeten, reservationsanslag.* Till uppförande vid alkoholistanstalten å Venngarn av dels ett för gift personal avsett bostadshus och dels ett vattentorn har för budgetåret 1945/46 under rubriken statens alkoholistanstalt å Venngarn: vissa byggnadsarbeten anvisats ett reservationsanslag av 95 000 kronor. Den 4 oktober 1946 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att för en sammanlagd kostnad av högst 95 000 kronor låta uppföra nämnda nybyggnader. Samtidigt ställdes anslaget till byggnadsstyrelsens förfogande.

I skrivelse den 15 september 1947 har *byggnadsstyrelsen* anmält, att byggnadsarbetena fortskridit så långt, att de beräknas bli färdiga under innevarande budgetår. Byggnadsstyrelsen har vidare hemställt, att ett ytterligare anslag av 18 000 kronor måtte anvisas för slutförandet av arbetena.

Departementschefen. Att utgifterna för byggnadsarbetena icke kunnat hållas inom den hösten 1944 beräknade kostnadsramen beror — enligt vad byggnadsstyrelsen upplyst — helt på den därefter inträdda förändringen i prisläget. Därest inga mera betydande prisstegringar komma att uppstå under den återstående byggnadstiden, uppskattar styrelsen de sammanlagda kostnaderna för arbetena till 113 000 kronor, vilket innebär en merkostnad av 18 000 kronor. Mot denna beräkning har jag intet att invända.

På grund härav får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens alkoholistanstalt å Venngarn: Vissa byggnadsarbeten* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av .. kronor 18 000.

H. Diverse.

[4.] 8. *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, reservationsanslag.* Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 400 000 kronor.

Medelsåtgången å anslaget under budgetårets första fem månader har utgjort i runt tal 265 000 kronor. De mest kostnadskrävande kommittéerna ha varit statens sjukhusutredning av år 1943, parlamentariska undersökningskommissionen angående flyktingärenden och säkerhetstjänst, 1946 års kommitté för sjuksköterskeutbildningen och 1946 års alkoholistvårdsutredning. Av dessa har parlamentariska undersökningskommissionen nyligen slutfört sitt uppdrag. Alkoholistvårdsutredningen beräknas kunna in-

om kort avlämna sitt betänkande. I övrigt kan arbetet inom de före den 1 juli 1947 tillsatta kommittéerna väntas i stort sett fortgå under hela budgetåret 1947/48. Verksamheten inom senare tillsatta kommittéer beräknas medföra ökade kostnader under första halvåret 1948. Medelsbehovet för hela budgetåret 1947/48 kan uppskattas till 580 000 kronor.

I samband med uppdelningen den 1 juli 1947 av socialdepartementet i ett social- och ett inrikesdepartement överfördes vid utgången av budgetåret 1946/47 förefintlig behållning å femte huvudtitelns reservationsanslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga till det nya socialdepartementets motsvarande anslag (proposition nr 33/1947 s. 15, riksdagens skrivelse nr 59/1947). Reservationen uppgick till ca 110 000 kronor. För det nya socialdepartementet anvisades till kommittéer och utredningar genom sakkunniga för budgetåret 1947/48 ett anslag av 600 000 kronor. Efter att ha samrått med chefen för socialdepartementet vill jag uttala, att med hänsyn till den beräknliga medelsförbrukningen å socialdepartementets kommittéanslag under innevarande budgetår ett belopp av 55 000 kronor av reservationen torde kunna överföras till inrikesdepartementets motsvarande anslag. Därefter riksdagen icke framställer erinran däremot, ämnar jag föreslå Kungl. Maj:t att besluta om överförande av detta belopp. Under förutsättning att så sker, kan den i övrigt erforderliga förstärkningen av inrikesdepartementets kommittéanslag begränsas till (580 000 — 400 000 — 55 000 =) 125 000 kronor. Sistnämnda belopp torde böra anvisas å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1947/48.

På grund av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 125 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Bengt Girell.

Bilaga 6.

Egentliga statsutgifter.**Sjunde huvudtiteln.**

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler härefter under finansdepartementets handläggning hörande ärende angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 samt anför därvid följande.

E. Diverse.

10 a. Propaganda för bättre deklarationsmoral, reservationsanslag. I proposition nr 348 till 1945 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t, att ett anslag å 130 000 kronor måtte anvisas till propaganda för bättre deklarationsmoral. Till grund för anslagsberäkningen hade legat ett av allmänna annonsbyrån aktiebolag i Stockholm lämnat kostnadsförslag, upptagande publicitetsfrämjande åtgärder, riksannonsering i dagliga tidningar och reklamfilm. Riksdagen uttalade efter motion att jämväl affischering borde ingå som ett led i den föreslagna propagandakampanjen och höjde anslaget med anledning härav med 10 000 kronor till 140 000 kronor (r. skr. nr 542).

I framställning den 6 november 1947 har *allmänna annonsbyrån aktiebolag*, under framhållande av de gynnsamma resultat som uppnåtts vid förenämnda propagandaaktion, föreslagit att kampanjen för bättre deklarationsmoral måtte upprepas år 1948. Bolaget har även framlagt en preliminär kostnadskalkyl, enligt vilken kostnaderna för kampanjen beräknades till sammanlagt 142 405 kronor, varav 108 905 kronor belöpte på annonsering och resten på affischering, visning av reklamfilm m. m.

Departementschefen. Den i början av år 1946 igångsatta propagandan för bättre deklarationsmoral har, såvitt kan bedömas, haft god verkan. Jag finner det därför i nuvarande läge — och då dylik propagandaverksamhet för att ge bestående resultat bör återupptagas med lämpliga tidsmellanrum — angeläget att en fortsatt propagandakampanj för bättre deklarationsmoral organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med av riksdagen tidigare godkända riktlinjer.

Kostnaderna för kampanjen böra begränsas till 100 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Propaganda för bättre deklarationsmoral* å tillläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 100 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Carl Olov Sommar.

Egentliga statsutgifter.

Åttonde huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Weijne, anmäler härefter under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 samt anför därvid följande.

E. Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.

[1.] 58 a. Farmaceutiska institutet: Extra undervisningskurs för farmacie kandidatexamen, *reservationsanslag*. Under hänvisning till vad jag under punkten 108 i bilagan åttonde huvudtiteln till årets statsverksproposition anför hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Farmaceutiska institutet: Extra undervisningskurs för farmacie kandidatexamen* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 27 800.

[2.] 69. Bidrag till instituten för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning. Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 348 800 kronor, varav 107 600 kronor tilldelats institutet i Göteborg och 71 000 kronor institutet i Lund samt återstoden institutet i Stockholm. Såsom villkor för utgående av bidragen till socialinstituterna gäller bland annat, att fast anställda befattningshavare skola tillförsäkras den kon-

tanta avlöning och de avlöningsförmåner i övrigt, som enligt statens allmänna avlöningsreglemente skulle tillkomma dem, om de vore befattningshavare i statens tjänst med arbetsuppgifter, närmast motsvarande de uppgifter, som vid institutet åligga dem. De nu utgående bidragen till instituten ha beräknats med utgångspunkt från att den rörliga förhöjningen av grundlönebeloppen komme att under innevarande budgetår utgå efter 6 procent.

Styrelsen för socialinstitutet i Göteborg och styrelsen för sydsvenska socialinstitutet i Lund ha hemställt om ytterligare bidrag för innevarande budgetår till de merkostnader för de fast anställda befattningshavarnas avlöning, som föranleddes av att förutnämnda rörliga förhöjning å grundlönebeloppen utginge efter 12 mot vid bidragsavvägningen beräknade 6 procent. Dessa merkostnader ha av vederbörande styrelse beräknats till 2 667 kronor vid institutet i Göteborg och 1 862 kronor vid institutet i Lund.

Departementschefen. Jag anser mig böra tillstyrka, att bidrag av statsmedel utgår till socialinstitutet i Göteborg och Lund till bestridande av ifrågavarande ökade lönekostnader, vilka icke kunnat beaktas vid bidragsavvägningen för innevarande budgetår. För ändamålet torde å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår böra anvisas ett förstärkningsanslag av 4 500 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till instituten för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av . . kronor 4 500.

G. Skolöverstyrelsen.

[3.] **1. Skolöverstyrelsen: Avlöningar.** I avlöningsstaten för skolöverstyrelsen för innevarande budgetår är anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal upptagen med 595 000 kronor. Genom beslut den 30 juni 1947 anbefalldes Kungl. Maj:t skolöverstyrelsen att inkomma med utredning om medelsbehovet för budgetåret 1947/48 under nyssnämnda anslagspost jämte redogörelse för den personaluppsättning, som avsetts med anslagsberäkningarna under budgetbehandlingen. I skrivelse den 3 september 1947 har *skolöverstyrelsen* inkommit med sådan utredning och redogörelse. Därvid har medelsbehovet under icke-ordinarieposten för innevarande budgetår beräknats till 809 800 kronor eller 214 800 kronor mer än det anvisade beloppet.

Överstyrelsen erinrar, att till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal för budgetåret 1946/47 ursprungligen anvisats 266 700 kronor. Sedermera hade Kungl. Maj:t den 28 juni 1946 medgivit, att anslagsposten finge överskridas med högst 20 000 kronor för förstärkning av amanuens- och biträdespersonalen. Vidare hade Kungl. Maj:t genom beslut den 2 maj och den 30 juni 1947 — det sistnämnda med stöd av riksdagens medgivande — medgivit överstyrelsen rätt att överskrida anslagsposten med ytterligare tillhoppa 104 000 kronor. Därav hade 41 000 kronor motsvarat kostnaderna för er-

sättning till vikarier för tjänstlediga ordinarie befattningshavare samt å vakanta tjänster ävensom för icke-ordinarie kvinnliga befattningshavare, vilka åtnjutit tjänstledighet för havandeskap och barnsbörd. Av återstoden, 63 000 kronor, hade omkring 14 000 kronor avsetts till avlönande av en extra föredragande av skolbyggnadsärenden, 3 100 kronor till ersättning åt en annan extra föredragande, 1 900 kronor till extra arbetshjälp för visst ändamål och 44 000 kronor till avlönande av ytterligare extra personal, som överstyrelsen nödgats anställa för avarbetande av balans m. m. Till förfogande för budgetåret 1946/47 hade alltså stått ett belopp av sammanlagt 390 700 kronor eller 8 000 kronor mera än det belopp om 382 700 kronor, som anvisats för budgetåret 1947/48 och som på grund av löneregleringen höjts till det belopp å 595 000 kronor, varmed icke-ordinarieposten upptagits i avlöningsstaten.

Överstyrelsen har vidare erinrat om att vid beräkningen av beloppet 382 700 kronor det för budgetåret 1946/47 anvisade beloppet av 266 700 kronor höjts med 62 000 kronor huvudsakligen på grund av inrättande av ett antal högre befattningar inom överstyrelsen, med 20 000 kronor för möjliggörande av en förstärkning av amanuens- och biträdespersonalen, med 4 000 kronor för beredande av medel till ålderstillägg och 30 000 kronor för reglering av beföringsgången för biträdes- och amanuenspersonalen.

Det för budgetåret 1947/48 anvisade anslaget skulle medgiva bibehållande i tjänst av endast vissa av de i en av överstyrelsen företedd förteckning över personalen upptagna och under hela budgetåret erforderliga befattningshavarna. Utanför anslagets ram fölle avlöningar till följande antal aspiranter, nämligen 5 amanuenser, 4 kanslibitråden, en expeditionsvakt, 8 kontorsbitråden och 2 extra tjänstemän. Av dessa hade en amanuensaspirant och 3 kontorsbiträdesaspiranter anställts efter utgången av budgetåret 1946/47.

Överstyrelsen har vidare upplyst, att överskridandena av ifrågavarande anslagspost motvägdes av besparingar på anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän, nämligen för budgetåret 1946/47 med 22 862 kronor och för budgetåret 1947/48 beräknade till 35 000 kronor. Det Kungl. Maj:t lämnade bemyndigandet att medgiva överskridande av maximerade anslagsposter torde få anses omfatta sistnämnda belopp jämte därutöver ett belopp av 15 000 kronor eller tillhoppa 48 000 kronor för budgetåret 1947/48.

Av återstoden — 166 800 kronor — av det av överstyrelsen såsom erforderligt angivna beloppet finge 99 200 kronor anses avse avlöning åt den personal, för vars avlönande under budgetåret 1946/47 överstyrelsen erhållit medgivande att överskrida anslagsposten $(20\,000 + 44\,000 + \frac{55 \times 64\,000}{100})$

Skillnaden mellan 166 800 kronor och 99 200 eller 67 600 kronor utgjorde det belopp, som skulle erfordras till avlöning av ytterligare personal, därav 17 600 kronor till avlöning åt vikarier för undervisningsråd under ledighet för olika ändamål och till ersättning åt extra föredragande och 50 000 kronor till avlöning åt andra tjänstemän, av vilka några redan anställts och vilkas sammanlagda avlöningar uppginge till omkring 20 000 kronor för år.

I skrivelse den 15 november 1947 har överstyrelsen vidare hemställt om medgivande att för beredande av ersättning åt tillfällig arbetskraft för arbetet inom överstyrelsen med inplacering i löneklass enligt det nya statliga lönesystemet överskrida anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar till inspektörer och sakkunniga m. m. med högst 20 000 kronor. Överstyrelsen erinrar, att enligt det nya statliga lönesystemet samtliga befattningshavares löneklassplaceringar skola omprövas. Överstyrelsen räknade med att detta komme att kräva handläggning av minst 1 200 ärenden utöver nor-

malt förekommande ärenden angående placering i löneklass. Varje sådant ärende beräknades taga en arbetstid av i genomsnitt en och en halv timme. Vidare hade överstyrelsen att genom anvisningar till statens folkskolinspektörer och genom svar å förfrågningar taga ställning till löneklassplaceringarna för i runt tal 27 000 folk- och småskollärare. Denna arbetsanhopning krävde en temporär förstärkning av arbetskrafter å överstyrelsens administrativa avdelning.

Statskontoret har icke velat motsätta sig, att medel ställas till överstyrelsens förfogande för möjliggörande av en tillfällig arbetskraftsförstärkning, men har ansett, att kostnaderna härför borde belasta icke-ordinarieposten.

Departementschefen. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har skolöverstyrelsen beräknat anslagsbehovet under icke-ordinarieposten för innevarande budgetår till ett belopp, som med 214 800 kronor överstiger det för budgetåret anvisade beloppet. Då det synes vanskligt att med säkerhet avgöra, hur stor del av ökningen, som är av beskaffenhet att rymmas inom de bemyndiganden, som riksdagen lämnat Kungl. Maj:t att medgiva överskridande av maximerade anslagsposter, har jag funnit lämpligt att underställa riksdagen ärendet i dess helhet.

Jag vill erinra, att överstyrelsen erhållit medgivande att överskrida icke-ordinarieposten för budgetåret 1946/47 med sammanlagt i runt tal 124 000 kronor. Till större delen av detta särskilda anslagsbehov har av tekniska skäl hänsyn icke kunnat tagas vid anslagsavvägningen för innevarande budgetår. Då emellertid den anslagsförstärkning, som därmed beviljats för budgetåret 1946/47, till väsentlig del hänförde sig till ett stadigvarande behov av ytterligare arbetskraft, bör hänsyn därtill tagas vid beräkningen av anslagsbehovet även för innevarande budgetår. Härvid bör även beaktas den uppräknade icke-ordinarieposten i övrigt med 55 procent, som i anslutning till den allmänna löneregleringen företagits för detta budgetår. I anslutning till vad sålunda anförts synes man kunna räkna med, att av det beräknade ytterligare medelsbehovet för budgetåret 1947/48 omkring 165 000 kronor hänföra sig till sådan personalförstärkning, för vilken överskridande av icke-ordinarieposten medgivits redan för budgetåret 1946/47.

Emellertid har överstyrelsen ansett en ytterligare förstärkning av personalen för budgetåret 1947/48 erforderlig samt uppskattat kostnaderna härför till i runt tal 50 000 kronor. I anledning härav vill jag framhålla, att arbetet inom överstyrelsen givetvis måste i hög grad påverkas av de omfattande organisatoriska förändringar, som på senare år ägt rum inom överstyrelsens verksamhetsområde. Jag vill här endast peka på den ökning av arbetsbördan, som blivit en följd av inrättandet av ett stort antal ordinarie och extra ordinarie lärartjänster vid de allmänna läroverken, den väsentliga utvidgningen av folk- och småskoleseminarieorganisationen, behörighetsprövningarna i engelska för folkskollärare, tillkomsten av ett tjugotal nya högre folkskolor, den starka ökningen av antalet ärenden rörande tillsättning av överlärare, de nya bestämmelserna om statsbidrag till tjänstebostäder för folkskolans lärare, den utvidgade folkbildningsverksam-

heten m. m. Det torde icke kunna förnekas, att stora svårigheter föreligga att i förväg med säkerhet beräkna behovet av biträdande personal. Med beaktande av sålunda anförda särskilda omständigheter har jag ansett mig böra i huvudsak godtaga överstyrelsens anslagsberäkningar. Jag har därvid gjort mig noggrant underrättad om arbetsförhållandena inom överstyrelsen och kommit till den uppfattningen, att den personalförstärkning, som redan vidtagits eller ifrågasatts för återstoden av budgetåret, är erforderlig för att överstyrelsens arbetsuppgifter skola kunna fullgöras. Jag anser mig därför icke böra motsätta mig, att, i nära anslutning till överstyrelsens förslag, icke-ordinarieposten för innevarande budgetår må överskridas med 220 000 kronor, varvid jag räknar med, att av detta belopp 20 000 kronor böra avses för den temporära förstärkning av arbetskrafterna å den administrativa avdelningen, som motiveras av den stora anhopningen av ärenden rörande löneklassplaceringen av lärare. Härvid förutsätter jag, att något ytterligare överskridande av anslagsposten icke kommer att medgivas, därest ej nu oförutsett behov av medel till avlönande av vikarier skulle komma att uppstå.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att den i avlöningsstaten för skolöverstyrelsen upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må för budgetåret 1947/48 överskridas med högst 220 000 kronor.

I. Folkundervisningen.

[4.] 21. **Folkskolor m. m.:** Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor, *förslagsanslag*. Under åberopande av vad jag under punkten 196 i bilagan åttonde huvudtiteln till årets statsverksproposition anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.:* Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 37 000 000.

J. Yrkesundervisningen.

[5.] 12. **Understöd åt handelsgymnasier.** Under åberopande av vad jag under punkten 255 i bilagan åttonde huvudtiteln till årets statsverksproposition anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd åt handelsgymnasier* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av kronor 35 000.

[6.] 26. Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m. Under hänvisning till vad jag under punkten 268 i bilagan åttonde huvudtiteln till årets statsverksproposition anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av kronor 6 200.

N. Diverse.

[7.] 17. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, *reservationsanslag*. Åttonde huvudtitelns kommittéanslag är för innevarande budgetår uppfört med 800 000 kronor. Vid mitten av december månad 1947 utgjorde behållningen å anslaget omkring 250 000 kronor. Med hänsyn till medelsåtgången hitintills och emotsedda utgifter under återstoden av budgetåret är en anslagsförstärkning erforderlig. Denna förstärkning synes icke kunna sättas till lägre belopp än 150 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 150 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

G. v. Krusenstjerna.

Egentliga statsutgifter.

Nionde huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, och statsrådet Sträng anmäla här efter under jordbruksdepartementet hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, statsrådet Sköld beträffande punkterna 1, 2, 5 och 6 samt statsrådet Sträng beträffande punkterna 3 och 4. Föredragandena yttra därvid följande.

G. Lanthushållning i allmänhet.

[1.] 13. **Befrämjande av fröodlingen m. m.: Bidrag till Sveriges utsädesförening.** Från och med år 1905 har riksdagen årligen anvisat anslag till Sveriges utsädesförening. Å riksstaten för innevarande budgetår är anslaget uppfört med ett belopp av 420 400 kronor.

Med utlåtande den 28 augusti 1947 har lantbruksstyrelsen överlämnat två den 4 juni och den 26 augusti 1947 dagtecknade framställningar från *Sveriges utsädesförening*, däri föreningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa dels ett belopp av 14 300 kronor för möjliggörande av utbetalning av höjt dyrtidstillägg åt föreningens tjänstemän, dels ock 10 900 kronor för täckande av vissa kostnader för ökade löner åt föreningens arbetare och avdelningsbiträden. I ärendet har statskontoret den 6 oktober 1947 avgivit infordrat utlåtande.

Såsom motivering till framställningen om höjt dyrtidstillägg åt föreningens tjänstemän har anförts i huvudsak följande.

Enligt den år 1945 genomförda löneregleringen för befattningshavarna vid utsädesföreningen jämställdes dessa i lönehänseende med tjänstemän, vilka innehade ungefär motsvarande ställning inom den statliga förvaltningen. Genom 1947 års riksdags beslut om statsanslag till utsädesföreningen för budgetåret 1947/48 erhöles föreningens tjänstemän en ny lönereglering, varigenom lönerna åt dessa åter bringades i paritet med de för motsvarande befattningshavare i statlig tjänst gällande. Å de sålunda fastställda grundlönerna beräknades härvid skola utgå ett dyrtidstillägg av 6 procent å högst 1 200 kronor för månad.

Då genom 1947 års lönereglering lönerna för tjänstemännen vid utsädesföreningen fastställdes i nära anslutning till dem som gälla för statliga befattningshavare i motsvarande ställning enligt löneplan nr 1, ortsgrupp 1, är för bibehållande av likställigheten i lönehänseende mellan föreningens och statens befattningshavare en höjning av dyrtidstillägget åt föreningens tjänstemän från 6 till 12 procent erforderlig. Föreningen hemställer därför om anvisande av medel för utbetalandet av ett sålunda ökat dyrtidstillägg från och med den 1 juli 1947. Enligt det av föreningen för budgetåret 1947/48 uppgjorda statförslaget med däri av statsmakterna sedermera gjorda ändringar uppgår den lönesumma för tjänstemännen vid huvudanstalten och filialerna, varå dyrtidstillägg skall beräknas, till 237 800 kronor och 6 procent å detta belopp (= höjningen från 6 till 12 procent) utgör i avrundat tal 14 300 kronor.

Beträffande höjningen av lönerna för föreningens arbetare och avdelningsbiträden har föreningen uttalat bland annat följande.

Lönerna åt de vid utsädesföreningens huvudanstalt och filialer anställda timavlönade arbetarna och månadsavlönade avdelningsbiträdena äro antingen reglerade genom kollektivavtal, vilket är baserat på det för jordbruket gällande allmänna löneavtalet, eller ansluta i det närmaste till de i kollektivavtalet fastställda lönerna. De sålunda reglerade lönerna ha under senare år undergått högst betydande ökning. Genom det för tiden mars 1946—december 1947 ingångna kollektivavtalet höjdes arbetslönerna för berörda grupper anställda med i genomsnitt nära 18 procent, innebärande en ökning av totalkostnaderna för föreningens försöksverksamhet med mer än 13 procent. För täckandet av nämnda merutgift, vilken icke kunnat förutses vid uppgörandet av statförslaget för budgetåret 1946/47, har föreningen disponerat dels vissa opåräknat stora inkomster från Allmänna svenska utsädesaktiebolaget, dels ock ett av 1947 års riksdag å tilläggsstat för ändamålet anvisat belopp av 20 000 kronor.

Vid uppgörandet av det statförslag, som lades till grund för föreningens ansökan om statsanslag för innevarande budgetår, beräknades utgifterna för försöksverksamheten med hänsyn till de löner, som stadgas i förenämnda kollektivavtal, och någon summa för täckning av kostnadsökning genom ytterligare lönehöjningar under budgetåret ingick icke i kalkylen. Att någon dylik lönehöjning skulle komma i fråga före utgången av innevarande avtalsperiod den 31 december 1947 ansågs vid ifrågavarande tillfälle uteslutet, så mycket mer som det allmänna kollektivavtalet vid jordbruket, till vilket utsädesföreningens avtal i huvudsak ansluter sig, till sin giltighetstid nära sammanföll med föreningens avtal. Efter förhandlingar mellan Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen beslöt emellertid den 13 januari 1947 Svenska lantarbetsgivareföreningen att godkänna ett av Lantarbetsareförbundet framfört krav på en förhöjning av det rörliga tillägget till lantarbetarlönen med 5 procent från och med den 1

maj 1947. Då det för utsädesföreningens arbetare och avdelningsbiträden gällande kollektivavtalet, som i det föregående framhållits, i huvudsak avsluter sig till det allmänna kollektivavtalet vid jordbruket, har föreningens styrelse ansett sig böra medgiva en motsvarande höjning av indextillägget åt den föreningens personal, vars löner äro reglerade genom kollektivavtal. Beslut om dylik indexhöjning från och med den 1 maj 1947 fattades av styrelsen vid sammanträde den 18 mars.

Den i statsförslaget för innevarande budgetår beräknade kostnadsramen lämnar såsom nyss nämnts icke rum för någon lönehöjning. Några merinikomster, som skulle kunna täcka ifrågavarande utgiftsstegringar, äro icke heller att påräkna. Därest förädlingsverksamheten vid föreningen skall kunna upprätthållas i planerad omfattning, vilket torde få anses vara ett allmänt önskemål ej minst med hänsyn till de rådande svårigheterna beträffande landets försörjning med vegetabiliska näringsämnen, nödgas föreningen därför ansöka om anslag för täckande av den genom lönehöjningen åsamkade utgiftsstegringen. Nämnade lönehöjning innebär med samma antal dagsverken som under år 1946 en total kostnadsökning för tiden den 1 maj 1947—den 30 juni 1948 med för huvudanstalten 7 200 kronor och för filialerna 3 700 kronor eller tillhoppa 10 900 kronor. I denna summa ingår ej utgiftsökningen vid de föreningens verksamhetsgrenar som bestas av andra medel än statsmedel.

Lantbruksstyrelsen har i sitt utlåtande tillstyrkt, att föreningen tilldelades statsbidrag med 14 300 kronor för utbetalande av dyrtidstillägg åt föreningens tjänstemän med ett från 6 till 12 förhöjt procenttal. Vad angår föreningens framställning om anvisande av ett belopp av 10 900 kronor för täckande av kostnaderna för ökade löner åt föreningens arbetare och avdelningsbiträden har lantbruksstyrelsen förordat, att föreningen tilldelades erforderligt statsbidrag för täckande av ifrågavarande merutgifter i den mån desamma belöpte å tiden den 1 juli 1947—den 30 juni 1948. Med hänsyn härtill har lantbruksstyrelsen ansett att det av föreningen äskade beloppet, 10 900 kronor, borde minskas med 1 600 kronor, motsvarande den del av merutgifterna som belöpte å tiden före den 1 juli 1947.

Statskontoret har icke haft något att erinra mot bifall till vad lantbruksstyrelsen i det föregående förordat.

Departementschefen. Såsom jag tidigare denna dag anfört vid anmälan av utsädesföreningens anslagsäskanden för nästkommande budgetår (IX. H. T., p. 64) synes föreningens befattningshavare böra komma i åtnjutande av dyrtidstillägg enligt motsvarande grunder som med avseende å rörligt tillägg fastställts för statstjänstemän. Jag tillstyrker därför, att föreningens tjänstemän må, räknat från och med den 1 juli 1947, uppbära dyrtidstillägg beräknat efter 12 procent å grundlönerna. Mot föreningens beräkningar av dess merkostnader härför har jag intet att erinra. För ändamålet torde sålunda böra avses ett belopp av 14 300 kronor.

På grund av att de genom kollektivavtal reglerade lönerna till föreningens arbetare och avdelningsbiträden år 1947 undergått viss höjning har föreningen vidare åsamkats icke obetydligt större utgifter för sin verk-

samhet under innevarande budgetår än som beräknats av föreningen i dess anslagsäskanden. De sålunda uppkomna merutgifterna ha i den mån de avse den statsunderstödda verksamheten uppskattats till 10 900 kronor. I detta belopp ingår emellertid även ersättning till föreningen för de ökade kostnader föreningen fått vidkännas under nästföregående budgetår, därigenom att nämnda löneförhöjning genomförts från och med den 1 maj 1947. Då jag icke är beredd att tillstyrka att föreningen tilldelas ytterligare statsbidrag för bestridandet av ifrågavarande merutgifter i vidare mån än de belöpa å tiden efter den 30 juni 1947, synes det av föreningen för ändamålet äskade beloppet på sätt lantbruksstyrelsen föreslagit böra minskas till 9 300 kronor.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat skulle sålunda å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår för ifrågavarande ändamål behöva anvisas (14 300 + 9 300 =) 23 600 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Befrämjande av fröodlingen m. m.: Bidrag till Sveriges utsädesförening* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av .. kronor 23 600.

[2.] 13 a. **Befrämjande av fröodlingen m. m.: Särskilt bidrag till Sveriges utsädesförening för förvärv av fastighet för föreningens filial i Jämtland, reservationsanslag.** Med skrivelse den 22 augusti 1947 har lantbruksstyrelsen överlämnat en den 10 juli 1947 dagtecknad framställning från *Sveriges utsädesförening* om anvisande av 55 000 kronor för inköp av fastigheten Rösta 2ⁱ i Ås socken, Jämtlands län, för föreningens filial i Jämtland. I ärendet har statskontoret den 6 oktober 1947 avgivit infortrat utlåtande.

Såsom motivering för sin framställning har utsädesföreningen anfört i huvudsak följande.

Alltsedan år 1918 har Sveriges utsädesförening haft en för lokal försöks- och förädlingsverksamhet avsedd filial i Jämtlands län. Detta län rymmer inom sig ett viktigt jordbruksdistrikt, silurområdet kring Storsjön, vilket såväl klimatologiskt som i fråga om jordarten erbjuder växtodlingen helt andra betingelser än det norrländska kustlandet. En särskild filial inom detta speciella, för Norrlands försörjning betydelsefulla produktionsområde, är därför synnerligen motiverad.

Sedan filialens tillkomst har denna varit förlagd till egendomen Torsta nr 1 i Ås socken, en egendom som förvärvats av länets hushållningssällskap. De resurser som åstadkommits för försöksverksamhetens bedrivande vid filialen voro länge fullt tillräckliga. Vissa förändringar beträffande egendomens disposition ha emellertid ägt rum, vilka så småningom gjort det nödvändigt att träffa andra anstalter för filialen. Alltsedan filialens tillkomst har Torsta lantmannaskola varit förlagd till samma egendom som filialen. År 1941 överlät hushållningssällskapet egendomen till en nybildad stiftelse, stiftelsen Torsta lantmannaskola, vilken jämväl fick på sig överlåten en angränsande, Jämtlands läns landsting tillhörig egendom. Lantmannaskolan, som disponerat båda dessa egendomar såsom skoljordbruk, har utvidgats

raskt. Ny ekonomibyggnad har uppförts för skolorbruk och planer för uppförande av ny skolbyggnad, elevhem m. fl. byggnader ha utarbetats och börjat realiseras. Då det i det uppgjorda byggnadsprogrammet räknas med uppförande av skolbyggnaden på delvis den plats, där föreningens filialbyggnad är belägen, är det nödvändigt att inom den närmaste tiden riva denna byggnad. En nybyggnad för filialen hade emellertid under alla omständigheter blivit nödvändig inom den närmaste tiden om en önskvärd förbättring av resurserna skulle komma till stånd. Av samma anledning hade ytterligare försöksjord behövt anskaffas.

I sitt i februari 1946 avgivna betänkande angående forsknings- och försöksverksamheten på jordbrukets område i Norrland föreslog norrlandskommittén beträffande utsädesföreningens Jämtlandsfilial, att en intill Torsta nr 1 belägen jordbruksfastighet, Torsta 1°, om 5,5 har skulle inköpas för föreningens räkning och att medel skulle anvisas för uppförande av institutionsbyggnad med föreståndarbostad. I enlighet med nämnda förslag har föreningen sökt förvärva ifrågasvarande fastighet, vilken emellertid förklarats icke längre vara till salu.

Emellertid har en annan intill Torsta belägen jordbruksfastighet, Rösta 2°, utbudits till föreningen. Denna egendom, som är belägen sydväst om och omedelbart intill Torsta nr 1, har en areal av 21,44 har åker och 33,9 har skog. Egendomen får anses vara i god kultur och representativ för det jämtländska silurområdet. Egendomens storlek synes även vara synnerligen lämplig för föreningens behov. Den begärda köpeskillingen, 55 000 kronor inklusive inventarier, måste dessutom anses vara förmånlig för föreningen. På grund härav har utsädesföreningen den 27 januari 1947 träffat preliminärt avtal om köp av egendomen i fråga.

Med hänsyn till att utsädesföreningens nuvarande filialbyggnad under den allra närmaste tiden måste rivas, vilket gör det nödvändigt att snabbt träffa nya anstalter för filialens fortsatta verksamhet, och då inga som helst åtgärder sedan filialens tillkomst vidtagits för att förbättra resurserna för försöksarbetets bedrivande, synes tillfället nu vara lämpligt att skaffa filialen modernare och mera ändamålsenliga lokaler. Norrlandskommitténs förenämnda förslag har föreningen funnit synnerligen ändamålsenligt, särskilt förslaget att filialen bör disponera egen försöksjord. Den av kommittén föreslagna egendomen hade visserligen icke kunnat förvärfvas, men den för inköp ifrågasatta fastigheten Rösta 2° synes föreningen fullt ut lika ändamålsenlig och har till och med den fördelen framför den av kommittén föreslagna att den har en för filialens behov av försöksjord fullt tillräcklig areal. Beträffande byggnadsbeståndet må nämnas, att å egendomen finnes en i utmärkt skick varande bostadslägenhet och en annan, som efter obetydlig reparation kan bli fullt användbar såsom arbetar- eller assistentbostad. Ekonomibyggnaderna äro däremot av mindre god beskaffenhet.

Beträffande medelsanvisningen för anskaffande av ny filial har norrlandskommittén förordat, att statsanslag skulle utgå för förvärfv av fastigheten och uppförande av institutionsbyggnad ävensom för anskaffande av viss försöksutrustning. I enlighet härmed anhåller föreningen om ett statsbidrag å 55 000 kronor för inköp av fastigheten Rösta 2°. I fråga om medel för uppförande av institutionsbyggnad har föreningen för närvarande intet yrkande, då föreningen räknar med att denna fråga kommer att upptagas till behandling vid prövningen av norrlandskommitténs övriga förslag i ämnet. Ej heller för ombyggnad av ekonomibyggnaderna hemställer föreningen om statsbidrag, då föreningen hyser förhoppning att kunna erhålla medel härför på annat sätt.

Lantbruksstyrelsen har i sitt utlåtande erinrat, att styrelsen i utlåtande den 8 april 1946 över norrlandskommitténs förenämnda betänkande icke funnit anledning till erinran mot kommitténs förslag i berörda hänseende. Det syntes styrelsen alltfört angeläget, att de av kommittén föreslagna åtgärderna till förbättrande av ifrågasvarande filials resurser komme till utförande. Föreningens åtgärd att träffa preliminärt avtal om köp av fastigheten Rösta 2^r vore ett led i förverkligandet av nyssnämnda förslag. Nämnda egendom måste enligt lantbruksstyrelsens mening anses väl lämpad att fylla föreningens behov av en med hänsyn till förläggning och storlek ändamålsenlig filial inom det jämtländska siluområdet. Den mellan föreningen och fastighetens nuvarande ägare överenskomna köpeskillingen gäve icke heller styrelsen anledning till erinran. Det syntes därför önskvärt, att föreningens förvärv av berörda fastighet kunde fullföljas. För att föreningen redan våren 1948 skulle kunna disponera över ifrågasvarande fastighet, syntes medel för ändamålet böra anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår.

Såsom villkor för åtnjutande av här ifrågasatt anslag har lantbruksstyrelsen föreslagit, att föreningen borde avgiva skriftlig förbindelse, att den med anlåtande av statsbidraget förvärvade fastigheten skulle övergå i statens ägo, därest den av föreningen därstädes bedrivna växtförädlingsverksamheten upphörde.

Statskontoret har uttalat, bland annat, att förvärv av den föreslagna fastigheten borde ske endast under förutsättning att det befundes erforderligt för försöksverksamhetens på jordbrukets område rationella ordnande, att ifrågasvarande filial disponerade över egen försöksjord.

Departementschefen. Såsom av den föregående redogörelsen framgår är utsädesföreningens filial i Jämtland belägen å samma fastighet som Torsta lantmannaskola. Till följd av skolans utvidgning kommer emellertid den byggnad, vari filialen är inrymd, att inom den närmaste tiden rivas. Nybyggnad för filialens räkning torde därför bliva nödvändig. Vid sådant förhållande och då de av filialen för försök disponerade jordområdena visat sig otillräckliga för ändamålet, anser jag i likhet med lantbruksstyrelsen att filialens behov av lokaler och försöksjord bäst tillgodoses genom att utsädesföreningen förvärvar egen jordbruksfastighet. Av vad i ärendet anförts synes framgå, att den till inköp föreslagna fastigheten, Rösta 2^r i Ås socken, är väl lämpad för ändamålet. Köpeskillingen, 55 000 kronor, förefaller rimlig. Med hänsyn till den betydelse, som filialen obestriddigen har för länets jordbruk genom sina insatser på försöks- och förädlingsverksamhetens områden, förordar jag, att föreningen beviljas ett statsbidrag å nämnda belopp för inköp av fastigheten. För bidragets utbetalande till föreningen torde i överensstämmelse med vad lantbruksstyrelsen föreslagit böra stadgas, att den med anlåtande av statsbidraget förvärvade fastigheten skall övergå i statens ägo, därest den av föreningen å fastigheten bedrivna verksamheten skulle upphöra.

Med hänsyn till önskvärdheten av att föreningen redan under våren 1948 skall kunna disponera över ifrågavarande fastighet torde anslag för ändamålet böra äskas å tilläggsstat.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Befrämjande av fröodlingen m. m.: Särskilt bidrag till Sveriges utsädesförening för förvärv av fastighet för föreningens filial i Jämtland* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 55 000.

[3.] 53. **Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, reservationsanslag.** I proposition nr 280 till 1947 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen, bland annat, att medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under regleringsåret 1947/48 av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna riktlinjer samt att till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område anvisa ett reservationsanslag av 68 000 000 kronor. Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit bifölls av riksdagen (skr. nr 470).

Såsom underlag för den i förenämnda proposition behandlade frågan om prissättningen på jordbrukets produkter under regleringsåret 1947/48 låg en våren 1947 uppgjord kalkyl rörande jordbrukets inkomster och kostnader nämnda regleringsår (vårkalkylen). Denna kalkyl, som på sedvanligt sätt utgick från att skörden skulle bli normal, ansågs såsom i stort sett balanserad. Emellertid förutsattes, att i likhet med vad som skett tidigare regleringsår en omräkning av vårkalkylen skulle äga rum i augusti 1947 med ledning av då föreliggande uppgifter rörande skördeutfallet. Vid denna omräkning (augustikalkylen) visade det sig, att man, på grund av att skördeutfallet skulle bli väsentligt sämre än normalt, finge räkna med ett kalkylmässigt inkomstunderskott för jordbruket å 196 000 000 kronor för regleringsåret 1947/48. I anslutning till behandlingen av augustikalkylen i livsmedelskommissionens råd ägde överläggningar rum mellan å ena sidan ordföranden i statens livsmedelskommission samt å andra sidan ordföranden i Sveriges lantbruksförbund, riksdagsmannen A. Pehrsson-Bramstorp, godsägaren G. Liedberg och ordföranden i Riksförbundet landsbygdens folk, landstingsmannen B. Ekström angående frågan om kompensation till jordbruket för nyssnämnda inkomstunderskott. Vid dessa överläggningar uppnåddes enighet om, bland annat, att jordbruket i enlighet med den s. k. 4-procentregeln skulle stå en självrisk av 100 000 000 kronor men att återstoden av underskottet skulle kompenseras i form av dels en inkomstförbättring på slaktdjursprodukter, dels missväxtbidrag för mjölk och dels prishöjning på hö m. m. Vidare skulle de av Kungl. Maj:t beslutade arealbidragen utbetalas snarast möjligt efter den 1 mars 1948. Sedermera beslöto Sveriges lant-

bruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk att biträda vad vid sagda överläggningar överenskommits, därvid man dock utgick ifrån att lönenivån för inom industrien sysselsatt arbetskraft vid de avtalsförhandlingar, som komme att inledas omkring årsskiftet 1947/48, icke skulle undergå någon betydande höjning. I annat fall förbehöllo sig organisationerna att påkalla förhandlingar för vinnande av en överenskommelse om de jämkningar i uppgörelsen, som kunde befinnas skäligen.

Sedan statens livsmedelskommission härefter på grundval av förenämnda uppgörelse mellan kommissionen och vederbörande jordbruksorganisationer framlagt vissa förslag i fråga om jordbruksregleringen under regleringsåret 1947/48, beslöt Kungl. Maj:t den 29 augusti 1947, bland annat, dels godkänna livsmedelskommissionens förslag till viss höjning av jordbrukspriserna för regleringsåret 1947/48, dels bemyndiga kommissionen att tills vidare utbetala missväxtbidrag för mjölk i enlighet med vad kommissionen föreslagit och att förskottsvis disponera för ändamålet erforderliga medel ur det för budgetåret 1947/48 anvisade anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, dels ock bemyndiga kommissionen att utfärda vissa bestämmelser rörande arealbidrag. Kungl. Maj:ts beslut innebar i huvudsak följande.

Såsom inkomstförbättring på slaktdjursprodukter skulle jordbruket i enlighet med den träffade uppgörelsen mellan livsmedelskommissionen och jordbruksorganisationerna tillgodoföras ett belopp av 15 000 000 kronor. Frågan om formen för förbättringen — statssubvention eller prispförhöjning — avgjordes däremot icke, varför något anslag för ändamålet icke anvisades.

Missväxtbidrag för mjölk skulle utgå med ett belopp av sammanlagt 78 000 000 kronor eller 2,25 öre per kilogram av den i senaste jordbrukskalkyl upptagna kvantiteten mejerimjök jämte en tredjedel av den i samma kalkyl upptagna kvantiteten hemmaförbrukad mjök. För den hemmaförbrukade mjöken skulle bidraget, i denna del beräknat till 3 000 000 kronor, tillgodoföras jordbruket som en inkomstpost i jordbrukskalkylen. I övrigt eller sålunda till ett belopp av 75 000 000 kronor skulle missväxtbidraget kontant utbetalas av statsmedel. Av sistnämnda belopp skulle enligt uppgörelsen 50 000 000 kronor eller 1,5 öre per kilogram mjök utbetalas till alla mejerileverantörer, medan återstoden eller 25 000 000 kronor skulle användas till utbetalning av differentierade mjölkbidrag inom områden, som särskilt hårt drabbats av de ogynnsamma produktionsbetingelserna. Skulle emellertid mejeriinvägningen under tiden den 1 september 1947—30 april 1948, eller den tid under vilken praktiskt taget hela stallfodringsperioden infölle, bli mindre än som beräknats i jordbrukskalkylen, d. v. s. mindre än 1 960 000 000 kilogram, skulle kompensation för minskningen på i uppgörelsen angivet sätt utgå i form av höjning av det belopp om 25 000 000 kronor, som avsågs att utgå såsom extra tillägg till de av missväxten hårdast drabbade områdena. Skulle åter den verkliga mejeriinvägningen under nämnda tid bli större än som beräknats, skulle den andra delen

av missväxtbidraget, d. v. s. bidraget om 1,5 öre per kilogram till alla mejerileverantörer, minskas på motsvarande sätt. Då det icke var möjligt att vid tidpunkten för beslutet med någon större säkerhet ange storleken av det anslag, som erfordrades för bidraget, skulle med anvisande av medel för ändamålet anstå till dess produktionsutvecklingen blivit känd. Emellertid förutsattes, att bidragen skulle utgå redan för mjölk, som invägdes från och med den 1 september 1947, och att man till en början skulle räkna med nyssnämnda belopp om 1,5 öre per kilogram i allmänt missväxtbidrag och 25 000 000 kronor i differentierat bidrag. Justering av bidragen beräknades sedan kunna ske mer eller mindre automatiskt med ledning av produktionsutvecklingen efter den 1 september 1947.

Vad angår arealbidragen skulle dessa jämlikt uppgörelsen utbetalas snarast möjligt efter den 1 mars 1948. Icke heller för detta ändamål anvisades emellertid något anslag utan skulle denna fråga återupptagas, då arealinventering ägt rum och kostnaderna för bidragen sålunda kunde närmare beräknas.

I skrivelse den 16 december 1947 har *statens livsmedelskommission*, med överlämnande av en promemoria i ämnet, hemställt om dels godkännande av vissa i skrivelsen framlagda förslag rörande differentierade missväxtbidrag för mjölk under regleringsåret 1947/48, dels ock anvisande å tilläggsstat för budgetåret 1947/48 av ett reservationsanslag å 102 000 000 kronor till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Av nämnda belopp ha avsetts 3 000 000 kronor för statssubvention till priserna på slaktdjursprodukter, 80 000 000 kronor för missväxtbidrag för mjölk samt 19 000 000 kronor för arealbidrag.

I fråga om *inkomstförbättringen på slaktdjursprodukter* har livsmedelskommissionen uttalat, att kommissionen icke tagit slutlig ståndpunkt till i vilken utsträckning statsmedel vore behövliga för att åstadkomma inkomstförbättringen, men att kommissionen hade för avsikt att längre fram, under hänsynstagande till produktionsutvecklingen under de närmaste månaderna, återkomma till frågan om den slutliga utformningen av ifrågasvarande inkomstförbättring. Kommissionen ville emellertid i detta sammanhang framhålla, att medelsanvisningen för statssubvention till priserna på slaktdjursprodukter, såvitt nu kunde bedömas, syntes kunna begränsas till 3 000 000 kronor. I överensstämmelse härmed har kommissionen föreslagit, att ett belopp av denna storlek anvisades å tilläggsstat för innevarande budgetår under reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Rörande *medelsbehovet för missväxtbidrag för mjölk* har livsmedelskommissionen anfört följande.

Enligt vad kommissionen inhämtat från Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. har mejeriinvägningen av mjölk under tiden september—oktober 1947 utgjort 517 200 000 kilogram. I anslutning härtill har kommissionen, som för november månad haft tillgång till invägningssiffrorna endast beträffande ett mindre antal mejerier, i samråd med riksföreningen

uppskattat mejeriinvägningen under tiden november 1947—april 1948 till omkring 1 423 000 000 kilogram. Den på detta sätt beräknade invägningen för hela tiden september 1947—april 1948, sammanlagt 1 940 000 000 kilogram, understiger sålunda den i jordbrukskalkylen för samma tid upptagna kvantiteten, 1 960 000 000 kilogram, med 20 000 000 kilogram. Värdet av underskottet utgör, beräknat efter det i kalkylen angivna producentpriset för produktmjölk (19,02 öre per kilogram), i runt tal 3 800 000 kronor. Ett belopp av nyssnämnda storlek bör därför, enligt grunderna för beräkningen av anslaget till missväxtbidrag, läggas till den i anslaget ingående, preliminärt till 25 000 000 kronor beräknade delposten till särskilda differentieringsbidrag. Denna delpost bör i överensstämmelse härmed upptagas till 28 800 000 kronor.

De nu verkställda beräkningarna utvisa sålunda ett anslagsbehov till missväxtbidrag av tillhoppa 78 800 000 kronor. Med hänsyn till osäkerheten i uppskattningen av mejeriinvägningen synes dock anslaget böra avrundas uppåt till 80 000 000 kronor, varav 50 000 000 kronor till det allmänna bidraget och 30 000 000 kronor till differentieringsbidraget. De erforderliga medlen torde böra under reservationsanslaget för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår.

Slutligen har livsmedelskommissionen angående *medelsbehovet för arealbidrag* yttrat följande.

Sedan i oktober 1947 inventering verkställdes av vissa åkerarealer har bearbetningen av det inkomna materialet nu i huvudsak slutförts. Resultatet av bearbetningen utvisar, att i hela riket utom de fyra nordligaste länen under hösten 1947 besåts med vete 201 827 hektar och med råg 164 929 hektar. De på dessa arealer belöpande arealbidragen utgöra sålunda tillhoppa ($60 \times 201\,827 + 40 \times 164\,929 =$) 18 706 780 kronor. Efter upprundning med hänsyn till i bearbetningen icke redovisade arealer i de fyra nordligaste länen och till de ofullständigheter, som i övrigt kunna vidlåda det föreliggande inventeringsmaterialet, torde det totala anslagsbehovet till arealbidrag på grundval av inventeringen kunna angivas till 19 000 000 kronor. Medel för ändamålet torde böra anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår under reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Föredraganden. Jag torde få erinra, att Kungl. Maj:t den 19 december 1947 fattat beslut i anledning av livsmedelskommissionens förevarande framställning såvitt angår de av kommissionen framlagda förslagen rörande differentierade missväxtbidrag. Beslutet innebar, att Kungl. Maj:t godkände vad kommissionen föreslagit i fråga om detta bidrags fördelning och den närmare utformningen av bestämmelserna i samband därmed. Vidare innebar beslutet, att Kungl. Maj:t medgav kommissionen att i visst fall för utbetalande av differentierade missväxtbidrag få disponera medel, som till följd av den hösten 1947 vidtagna sänkningen av den s. k. arealgränsen beräknats komma att inbesparas å den för producentbidrag avsedda delposten å 52 000 000 kronor av prisregleringsanslaget. Nämnda besparing, som enligt kommissionens skrivelse skulle komma att uppgå till 3 000 000 kronor, skulle jämlikt vad i propositionen nr 280/1947 förutsattes få disponeras i första hand för utbetalande av andra mjölkbidrag än producentbidrag inom i huvudsak områden med mindre gynnsamma produktionsbetingelser, eller på annat av Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. föreslaget sätt.

Vad härefter angår livsmedelskommissionens anslagsäskanden ansluta sig dessa till den uppgörelse, som i augusti 1947 träffades med vederbörande jordbruksorganisationer om kompensation till jordbruket för det i augustikalkylen framräknade inkomstunderskottet. Då kommissionens medelsberäkningar torde böra godtagas, tillstyrker jag, att för ändamålet anvisas det av kommissionen föreslagna beloppet eller 102 000 000 kronor. Beloppet torde böra anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår i form av ett reservationsanslag och uppföras under anslagsrubriken Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Det torde få ankomma å Kungl. Maj:t att i sinom tid meddela de närmare föreskrifter rörande anslagets disposition, som må finnas erforderliga.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 102 000 000.

[4.] 53 a. Tillskott till clearingkassan för konstgödselmedel, *reservationsanslag*. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 27 september 1940 har inom statens livsmedelskommission inrättats en särskild clearingkassa för reglering enligt Kungl. Maj:ts bestämmande av marknadspriserna inom landet å förnödenheter för jordbrukets behov. Clearingen är i huvudsak anordnad på följande sätt. Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t har livsmedelskommissionen med foderintressenter och de större företagen inom konstgödselbranschen ingått särskilda avtal om reglering av marknadspriserna å kraftfoder och konstgödsel. Dessa avtal innebära i huvudsak, att kommissionen för varje med regleringen avsedd vara äger fastställa dels det utförsäljningspris, som företagen skola tillämpa för varan, dels ock de enskilda företagens tillverknings- eller anskaffningskostnader för varan. I tillverknings- eller anskaffningskostnaden inbegripes även skälig handelsvinst. Därest beträffande viss vara tillverknings- eller anskaffningskostnaderna understiga det av kommissionen fastställda utförsäljningspriset, skall företaget vara skyldigt att för den kvantitet av varan, som försäljes, inleverera skillnaden till kommissionen. I motsatt fall skall företaget vara berättigat att av kommissionen erhålla ersättning för skillnaden. Såsom kapitaltillskott till clearingkassan för konstgödselmedel ha i olika sammanhang anvisats tillhopa 11 200 000 kronor.

För innevarande budgetår ha några medel för ändamålet icke anvisats. Vid anmälan av propositionen nr 280/1947 angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område uttalade jag, att, därest ett tillskott till clearingkassan skulle befinnas erforderligt, medel för ändamålet syntes få disponeras ur det anslag till diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen, som kunde komma att anvisas för innevarande budgetår. Vad jag sålunda anförde föranledde ingen erinran från riksdagens sida (r. skr. nr 470).

I skrivelse den 16 december 1947 har *statens livsmedelskommission* hemställt om anvisande av ett belopp av 3 000 000 kronor till förstärkning av kommissionens clearingkassa för konstgödselmedel. Kommissionen har därvid anfört i huvudsak följande.

Genom två särskilda avtal dels mellan statens livsmedelskommission och Stockholms superfosfatfabriks AB av den 27 december 1940 och dels mellan statens reservförrådsnämnd och Stockholms superfosfatfabriks AB av den 11 juli 1942 har bolagets tillverkning av konstgödselmedel varit reglerad bland annat i prishänseende. Sålunda har livsmedelskommissionen efter samråd med priskontrollnämnden fastställt normalpriser på bolagets konstgödselprodukter vid försäljning till jordbrukare. Vidare ha bolagets fabrikspriser på olika slag av konstgödselmedel varit underkastade prisutjämning via kommissionens clearingkassa för konstgödselmedel.

Under sommaren 1942 meddelade bolaget, att det på grund av förefintliga inskränkningar i de ordinarie leveranserna av elektrisk kraft tvingades att i stor omfattning för tillverkning av ljungasalpeter använda reservkraft och att tillverkningskostnaderna för denna vara därigenom väsentligt höjdes. Med anledning härav träffades mellan livsmedelskommissionen, reservförrådsnämnden och bolaget den överenskommelsen att merkostnaden för bolagets användning av reservkraft, vilken beräknades till omkring 0,90 kronor per deciton, utslaget på bolagets hela årsproduktion av kalkkväve och ljungasalpeter, skulle av vattenfallsstyrelsen debiteras reservförrådsnämnden, som i sin tur skulle erhålla gottgörelse från livsmedelskommissionens clearingkassa. Denna preliminära överenskommelse godkändes av Kungl. Maj:t, som i brev den 16 oktober 1942 bemyndigade livsmedelskommissionen att från clearingkassan för konstgödselmedel till reservförrådsnämnden utanordna ersättning för kostnaderna för reservkraften. Denna ersättning, som vid träffandet av överenskommelsen beräknades till omkring 675 000 kronor per år, har under budgetåren 1942/43—1946/47 utgått med respektive 41 174, 170 196, 41 373, 442 906 och 789 386 kronor.

De beräknade ersättningsbeloppen ha sålunda t. o. m. år 1945/46 varit betydligt mindre än som från början beräknats. Under året 1946/47 har förhållandet blivit ett annat. På grund av den ringa tillgången på ordinarie elkraft har fosfatbolaget varit nödsakat att i stor utsträckning använda reservkraft. Kostnaderna för nämnda år överstiga sålunda de från början beräknade årskostnaderna.

För år 1947/48 har elkraftförsörjningen ytterligare försämrats. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 1 juli 1947 har livsmedelskommissionen efter överläggningar med vattenfallsstyrelsen och fosfatbolaget beräknat kostnaderna för reservkraften under gödselåret 1947/48 till minst 2 000 000 kronor samt under åberopande härav hemställt, att ett förefintligt hos reservförrådsnämnden inestående överskott vid tillverkningen och försäljningen av ljungasalpeter intill den 1 juli 1946, uppgående till 2 591 324 kronor, finge överföras till kommissionens clearingkassa för att av kommissionen disponeras för ersättande av den merkostnad, som reservkraften vid tillverkningen av kalkkväve och ljungasalpeter under tiden från och med den 1 juli 1946 beräknades åsamka fosfatbolaget. Genom beslut den 5 september 1947 förordnade Kungl. Maj:t om överförande till clearingkassan av ovanstående överskottsbelopp för att av kommissionen användas i huvudsak på föreslaget sätt.

Kostnaderna för reservkraften under månaderna juli—oktober 1947 ha uppgått till närmare 2 000 000 kronor och motsvara således i runt tal det belopp, som enligt ovannämnda beräkningar skulle räcka för hela gödselåret.

I brev till livsmedelskommissionen den 11 november 1947 har fosfatbolaget redogjort för sin användning och tilldelning av elektrisk kraft under rådande elkraftsansonering. Härav framgår, att av för november månad tilldelade 29 000 kilowatt cirka 19 000 kilowatt skulle användas för tillverkningen av kvävegödsel. Av dessa 19 000 kilowatt utgjordes 14 000 av reservkraft, vilken måste inköpas till ett väsentligt högre pris än den ordinarie kraften. Under det att den ordinarie kraften kostar 1,3 öre per kilowattimme, beräknas reservkraften kosta omkring 8 öre per kilowattimme. Med utgående från en reservkraftsåtgång av 14 000 kilowatt, en arbetstid per månad av 700 timmar och en merkostnad för reservkraften av $(8 - 1,3 =) 6,7$ öre per kilowattimme beräknar fosfatbolaget merkostnaderna för reservkraften till $(14\ 000 \times 700 \times 6,7 =)$ i runt tal 700 000 kronor per månad.

Under förutsättning att tilldelningen av elkraft även i fortsättningen kan för fosfatbolaget bli densamma som för november månad och relationen mellan reservkraft och ordinarie kraft även blir densamma, skulle för tiden den 1 november till den 1 maj 1948, d. v. s. för en tid av sex månader, kostnaderna för reservkraften uppgå till $(700\ 000 \times 6 =)$ 4,2 miljoner kronor.

Då det för landets livsmedelsförsörjning är synnerligen viktigt, att kvävegödsel kan tillhandahållas jordbruket i största möjliga omfattning, anser livsmedelskommissionen det nödvändigt, att tillverkningen av kvävegödsel vid Stockholms superfosfatfabriks AB får fortgå i minst samma utsträckning som hittills. Eftersom priserna på konstgödsel, bland annat med hänsyn till den i augusti 1947 träffade prisuppgörelsen med jordbrukets organisationer, icke nu lämpligen kunna höjas, är en förutsättning för tillverkningens uppehållande, att bolaget erhåller ersättning från kommissionens clearingkassa för merkostnaderna för reservkraften på samma sätt som förut, oaktat desamma i år äro väsentligt större än som från början beräknats. Även om tillverkningen kan fortgå vid Stockholms superfosfatfabriks AB:s anläggningar i den omfattning som ovan angivits, möjliggör detta endast en tillverkning av 3 000 ton kalkkväve och 2 000 ton ljungasalpeter per månad, vilket innebär en sammanlagd minskning i produktionen av nämnda gödselslag i förhållande till normalproduktionen med 2 000 ton per månad. I år måste man även i övrigt räkna med väsentligt mindre tillgångar än föregående år. Dels blir importen av kalksalpeter från Norge mindre än i fjol och mindre än som beräknats enligt handelsavtalet beroende på svårigheter med den elektriska kraften i Norge, dels blir till synes tillverkningen av kalkammonsalpeter vid Salpeterverken i Köping mindre än tidigare kalkkylerats och dels voro ingångslagren mindre innevarande gödselår än föregående år.

En undersökning av clearingkassans nuvarande ställning (per den ^{12/12} 1947) jämte en uppskattning av dels de inkomster och utgifter för äldre gödselår, som ännu ej äro slutreglerade, dels kassans inkomster och utgifter under gödselåret 1947/48 har givit vid handen, att clearingkassans medel icke äro tillräckliga för att bereda fosfatbolaget ersättning för reservkraft i den omfattning som ovan angivits.

Med hänsynstagande till de medel, som nu finnas i clearingkassan, och med beaktande av hittills ej slutreglerade utbetalningar, anser kommissionen det tillskott, som erfordras, vara omkring 3 000 000 kronor.

Föredraganden. Såsom av den föregående redogörelsen framgår har Stockholms superfosfatfabriks aktiebolag under rådande ransonering av elektrisk kraft erhållit en tilldelning av cirka 19 000 kilowatt för månad för tillverkning av kvävegödsel. Av denna tilldelning utgöras 14 000 kilowatt av reservkraft, som betingar ett avsevärt högre pris än den ordinarie kraften.

På grund härav ha bolagets kostnader för tillverkningen av konstgödsel beräknats öka med icke mindre än 700 000 kronor för månad. Då det i rådande ekonomiska läge med en starkt begränsad import är av synnerlig vikt, att jordbrukets behov av konstgödselmedel i största möjliga utsträckning tillgodoses genom produktion härav inom landet, torde någon begränsning av bolagets ifrågavarande tillverkning icke böra övervägas. Med hänsyn till den under hösten 1947 träffade prisuppgörelsen med jordbrukets organisationer synas å andra sidan bolagets stegrade tillverkningskostnader icke böra kompenseras genom en förhöjning av priset å konstgödselmedel. Jag vill därför förorda, att bolaget i likhet med vad tidigare skett erhåller ersättning från clearingkassan för konstgödselmedel för dess merkostnader för använd reservkraft. Denna ersättning torde i enlighet med vad livsmedelskommissionen anfört under innevarande budgetår böra beräknas till i runt tal 4 200 000 kronor. Då emellertid clearingkassans behållning icke torde förslå för utbetalande av denna ersättning och medel av den storleksordning, varom här är fråga, icke heller i övrigt stå till Kungl. Maj:ts förfogande för ändamålet, synas medel för tillskott till clearingkassan böra äskas av riksdagen å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår. I enlighet med livsmedelskommissionens förslag synes ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor böra avses för ändamålet. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillskott till clearingkassan för konstgödselmedel*
å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa
ett *reservationsanslag* av kronor 3 000 000.

H. Egnahemsbildning, kolonisation och grundförbättringar m. m.

[5.] **22. Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 4 000 000 kronor. Från anslaget må under budgetåret 1947/48 beviljas statsbidrag å tillhopa högst 5 000 000 kronor. Av anslaget har Kungl. Maj:t genom riksdagens beslut i varje särskilt fall medgivits att få disponera vissa belopp för undersökningar rörande vattenregleringsföretag.

Under vintern 1942/43 inträffade på grund av för högt vattenstånd i Ringsjön i Malmöhus län svåra översvämningar av de kring nämnda sjö liggande markerna. Sedan med anledning härav ett antal markägare vid sjön gjort framställning om sakkunnig utredning rörande erforderliga åtgärder för undvikande för framtiden av översvämningar vid sjön, föreslog Kungl. Maj:t i proposition nr 219 till 1943 års riksdag att för bestridande av kostnader för undersökningar rörande förbättrad vattenavrinning från Ringsjön skulle från statens avdikningsanslag få tagas i anspråk ett belopp av högst 30 000 kronor. Propositionen bifölls av riksdagen (r. skr. nr 300). Genom beslut den 23 juli 1943 uppdrog härefter Kungl. Maj:t åt lantbruksstyrelsen att med anlitan av erforderlig extra arbetskraft låta verkställa ifrågavarande undersökningar. Härjämte medgav Kungl. Maj:t, att ett be-

lopp av högst 30 000 kronor från statens avdikningsanslag finge för bestri-
dande av med uppdraget förbundna kostnader av lantbruksstyrelsen dispone-
ras i huvudsaklig överensstämmelse med ett av styrelsen framlagt förslag.

Sedermera medgav 1945 års riksdag (prop. nr 105; r. skr. nr 178), att
för fortsatta undersökningar i angivet syfte finge från statens avdiknings-
anslag tagas i anspråk ytterligare ett belopp av högst 87 000 kronor. Jäm-
väl dessa undersökningar uppdrogos åt lantbruksstyrelsen, som för ända-
målet fick disponera 87 000 kronor från förevarande anslag.

I skrivelse den 21 november 1947 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att
för fortsättande av förenämnda undersökningar från statens avdiknings-
anslag ytterligare måtte få tagas i anspråk ett belopp av 118 000 kronor.
Rörande de hittills verkställda undersökningarna har lantbruksstyrelsen
i anslutning till en av lantbruksingenjören i Malmöhus län C. H. Wallér
avgiven redogörelse anfört följande.

Vid utgången av år 1946 voro markerna vid Ringsjön planmätta och av-
vägda samt viss sträcka av Rönneå avvägd och sektionerad. Dessutom
var fastighetsutredningen färdig beträffande markerna vid Ringsjön. För
närvarande pågår arbete med avvägning och sektionering av Rönneå samt
planmätning och nivellering av markerna vid densamma på tre olika
platser.

Under vintern och förvåren 1948 skola plankartorna och sektionerna
från 1947 års fältarbeten färdigställas och uppritas och fastighetsförhållan-
dena utredas på lantmåterikontoren i Malmö och Kristianstad beträffande
undersökta marker vid Rönneå. När undersökningarna åter kunna börja
på våren 1948, beräknas följande fältarbeten återstå:

- 1) Avvägning och sektionering av Rönneå från Tranarps bro till Skälder-
viken, omkring 27 kilometer.
- 2) Planmätning och avvägning av markerna vid Rönneå från Tranarps
bro till Ängelholms stadsgräns, omkring 18 kilometer.
- 3) Undersökning och uppmätning av broar för järnvägar, allmänna vägar
och enskilda vägar m. m. utmed hela Rönneå.
- 4) Avvägning och uppmätning av kraftverk och kvarnar utmed hela
Rönneå.
- 5) Jordundersökning utmed hela Rönneå för kostnadsförslag.

Det beräknas vidare, att fältarbetena måste fortgå även under åren 1948
och 1949.

Kostnaderna för undersökningarna under år 1948 ha beräknats enligt
följande uppställning.

Arvode till 1 ingenjör à 850 kronor/månad	10 200 kronor	
Arvode till 1 ingenjör à 800 kronor/månad	9 600	»
Arvode till 1 ingenjör à 750 kronor/månad	9 000	» 28 800
Arvode till 9 hantlangare under 32 veckor à 84 kronor		24 192
Semesterersättning till 9 hantlangare under 8 månader; 72 dagar à 14 kronor		1 008
Ersättning till observatörer av 11 peglar		1 100
Resekostnads- och traktamentsersättning till anställda ingenjörssi- träden, förslagsvis		2 000
Diverse utgifter, förslagsvis		1 900

Summa kronor 59 000.

För 1949 beräknas kostnaderna till samma belopp.

Lantbruksstyrelsen har därefter för egen del uttalat följande.

De lämnade uppgifterna rörande de arbeten, som hittills utförts av utredningen och som planerats för åren 1948 och 1949, torde giva vid handen att utredningen blivit av väsentligt större omfattning än vad styrelsen kunnat räkna med i sin skrivelse den 23 januari 1945. De av styrelsen i nyssnämnda skrivelse gjorda kostnadsberäkningarna, vilka avsågo tiden intill utgången av år 1947 och slutade på 87 000 kronor, ha dock visat sig väl stämma med de faktiska kostnaderna. Vid utgången av innevarande år torde sålunda de anvisade medlen vara förbrukade.

Även om utredningen i fråga under nu rådande lågvattenstånd icke kan sägas äga omedelbar aktualitet måste det dock på längre sikt anses önskvärt, att utredningsarbetet utan dröjsmål fullföljes. Därest så sker, kan styrelsen även påräkna att få behålla den vid utredningen för närvarande anställda tekniska personalen, vilket får anses vara till fördel för de fortsatta undersökningarna.

Styrelsen anser sig förty böra förorda, att nu ifrågavarande undersökningar fortsättas under åren 1948 och 1949 i enlighet med de i det föregående angivna riktlinjerna.

Mot de beräknade kostnaderna för de fortsatta undersökningarna, 59 000 kronor för vardera av åren 1948 och 1949 eller sammanlagt 118 000 kronor, har lantbruksstyrelsen intet att erinra. Sistnämnda belopp synes, liksom tidigare till samma ändamål beviljade medel, böra bestridas från statens avdikningsanslag, men icke inräknas i det belopp, som enligt riksdagens medgivande för visst år högst må beviljas såsom statsbidrag från anslaget. För beloppets användning torde böra föreskrivas samma bestämmelser som nu gälla.

Departementschefen. Såsom av det förut anförda framgår ha de undersökningar rörande förbättrad vattenavrinning från Ringsjön, vartill medel anvisats av 1943 och 1945 års riksdagar, kommit att erhålla väsentligt större omfattning än man tidigare haft anledning räkna med. På grund härav synas ifrågavarande arbeten icke kunna slutföras före utgången av år 1949. Då de för ändamålet hittills anvisade medlen, tillhoppa 117 000 kronor, numera äro förbrukade, har hemställts, att ytterligare medel måtte anvisas för undersökningarnas bedrivande under åren 1948 och 1949. Även om i nu rådande ekonomiska läge stor begränsning av statsutgifterna måste vidtagas, synas dock enligt min mening starka skäl tala för att ifrågavarande undersökningsarbeten med det snaraste fullföljas. Jag vill därför tillstyrka lantbruksstyrelsens förslag att ytterligare medel anvisas för ändamålet.

De av lantbruksstyrelsen i ärendet verkställda kostnadsberäkningarna ha icke givit mig anledning till erinran. För ändamålet skulle sålunda erfordras ett belopp av 118 000 kronor, vilket belopp torde böra anvisas från statens avdikningsanslag. Härtill synes riksdagens medgivande böra inhämtas. Beloppet synes icke böra inräknas i det belopp, som enligt riksdagens medgivande för visst år må beviljas jämlikt gällande bestämmelser för avdikningsanslagets användning. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, där est riksdagen godkänner vad jag nu föreslagit, meddela närmare föreskrifter rörande ifrågavarande undersökningars bedrivande och övriga därmed sammanhängande spörsmål. För den händelse undersökningarna leda till ut-

förande av torrlägningsåtgärder med anlåtande av statsbidrag i därför gängse ordning, böra statens utgifter för undersökningarna avräknas å statsbidraget.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att för verkställande av undersökningar rörande förbättrad vattenavrinning från Ringsjön i Malmöhus län må från statens avdikningsanslag ytterligare tagas i anspråk ett belopp av högst 118 000 kronor.

N. Diverse.

[6.] 7 a. Bidrag till bestridande av kostnaderna för det sjätte nordiska veterinärmötet i Stockholm år 1948, *reservationsanslag*. I skrivelse den 5 februari 1947 har Svenska veterinärläkareföreningen anhållit om ett anslag av 50 000 kronor såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för det sjätte nordiska veterinärmötet, vilket vore avsett att hållas i Stockholm under juli månad 1948. Till stöd för sin hemställan har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Sedan år 1902 ha veterinärmöten med deltagare från Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge avhållits i de nordiska länderna. Nämnda år ägde det första mötet rum i Köpenhamn. Sedermera ha nordiska möten varit anordnade i Stockholm 1921, i Oslo 1928, i Helsingfors 1933 och i Köpenhamn 1939. Vid sistnämnda möte uppdrogs åt Svenska veterinärläkareföreningen att anordna det sjätte nordiska veterinärmötet i Stockholm under år 1944, vilket möte emellertid på grund av kriget uppskjutits.

Ifrågavarande möten ha visat sig vara av mycket stor betydelse för samarbetet på det veterinära området beträffande såväl den veterinärvetenskapliga forskningen som på denna grundade praktiskt-administrativa åtgärder för husdjurssjukdomarnas bekämpande inom de nordiska länderna. Det är därför av vikt, att ett nordiskt veterinärmöte så snart ske kan kommer till stånd. Efter samråd med övriga nordiska veterinärföreningar har därför föreningen beslutat ställa sig som inbjudare till ett sjätte nordiskt veterinärmöte i Stockholm under tre dagar i juli månad år 1948.

Kostnaderna för mötet beräknas uppgå till 87 000 kronor, varav föreningen räknar med att av egna medel betala omkring 22 000 kronor, varjämte mötesdeltagarna genom särskild avgift beräknas erlägga cirka 15 000 kronor. Följande kostnadsberäkning har uppgjorts för mötet:

Tryckning och distribution av särtryck och förhandlingar ..	kronor	55 000
Tryckning och distribution av förhandsmeddelanden, program m. m.	»	2 000
Sekretariat, mötesbyrå, förhandlingslokaler m. m.	»	12 000
Ersättning till generalsekreteraren	»	3 000
Bidrag till resor och uppehåll för utländska mötesdeltagare	»	15 000

Summa kronor 87 000.

Departementschefen. Efter krigsårens isolering har det framstått såsom en angelägen uppgift att återupptaga det nordiska samarbetet inom olika områden. Då sålunda ett nordiskt veterinärmöte planerats äga rum i Stockholm under sommaren 1948 och ifrågavarande möte torde komma att bli av stor betydelse för veterinärväsendet i de nordiska länderna, synes det rimligt att staten bidrager till kostnaderna för mötets anordnande. Jag kan dock icke förorda ett högre statsbidrag än 40 000 kronor. Detta belopp torde böra anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår i form av ett särskilt reservationsanslag, benämnt Bidrag till bestridande av kostnaderna för det sjätte nordiska veterinärmötet i Stockholm år 1948. Därest riksdagen bifaller vad jag sålunda förordat, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa de villkor, under vilka bidraget må åtnjutas. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till bestridande av kostnaderna för det sjätte nordiska veterinärmötet i Stockholm år 1948* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 40 000.

Vad föredragandena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

G. Lüzell.

Bilaga 9.

Egentliga statsutgifter.

Tionde huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Gjöres, anmäler under handelsdepartementets handläggning hörande ärende angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 samt anför därvid följande.

B. Kommerskollegium med underlydande myndigheter och kårer.

[1.] **Kommerskollegium: Avlöningar.** Under hänvisning till vad jag anfört i årets statsverksproposition, bilaga 12, under punkten 4 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva att den i avlöningsstaten för kommerskollegium uppförda anslagsposten avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må under budgetåret 1947/48 överskridas med högst 48 300 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

G. Lindenbaum.

Bilaga 10.

Egentliga statsutgifter.

Elfte huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Sträng, och statsrådet Ericsson anmäla härefter under elfte huvudtiteln hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 samt anföra därvid, den sistnämnde under punkt 1, och departementschefen under punkt 2 följande.

C. Statlig lagerhållning.

[1.] 3. Bidrag till uppförande av bombsäkra cisternanläggningar för flytande bränslen, *reservationsanslag*. I skrivelse den 24 oktober 1946 har *överbefälhavaren* gjort framställning avseende statsbidrag till uppförande av bombsäkra cisternanläggningar för flytande drivmedel. Till en början betonar *överbefälhavaren* den stora betydelse, som en fullgod drivmedelsförsörjning under krig har såväl för ett framgångsrikt genomförande av operationer som för upprätthållande av samhällslivet, samt nödvändigheten av att undersöka och tillvarataga alla till buds stående möjligheter för att få landet bättre rustat i förevarande hänseende. Enligt skrivelsen måste beredskapsåtgärderna inriktas på lagring och i första hand bombsäker sådan.

Efter att ha lämnat vissa närmare uppgifter om de nuvarande lagringsmöjligheterna och om det önskvärda beredskapslagrets storlek anför *överbefälhavaren* vidare.

Efter krigsutbrottet 1939 har enskild nybyggnad av cisternanläggningar förekommit i mycket obetydlig omfattning. Emellertid torde oljebolagen till följd av den ständigt ökande omsättningen av flytande bränslen, i första runnet brännolja, nödgas att inom de närmaste åren utöka sin lagringskapacitet. Även oljeraffinaderier, rederier och andra enskilda förbrukare samt vissa statliga myndigheter komma sannolikt att uppföra nya tankanläggningar. Inom bränslekommissionen pågår ävenledes med anledning av de ökade kraven på lagringsutrymmen en utredning angående de åtgärder, som kunna vidtagas för att utöka landets möjligheter till lagring i första hand av eldningsolja. I anslutning härtill anser jag mig böra framlägga vissa förslag av särskild betydelse för försvarsberedskapen.

Det kan ur beredskapssynpunkt icke vara välbetänkt att täcka det ökade behovet av lagringsutrymmen genom en fortsatt utbyggnad av landets redan förut stora bestånd av ovanjordscisterner. Tvärtom böra åtgärder vidtagas i syfte att i största möjliga utsträckning fylla detta behov genom uppförande av bombsäkra anläggningar.

Härvid bör en lösning eftersträvas, varigenom de kommersiella intressena kunna förenas med beredskapskraven. Detta synes bäst kunna möjliggöras genom att bevilja vederbörande lagerhållare statsbidrag vid uppförandet av bombsäkra cisterner motsvarande merkostnaden i förhållande till oskyddade sådana. Kostnaden för utsprängning av vanlig typ uppgår normalt till 45 å 50 kronor per m³ användbart lagringsutrymme. För en anläggning på exempelvis 10 000 m³ skulle merkostnaden alltså bli högst 500 000 kronor. Statsbidraget torde emellertid kunna sättas lägre, då hänsyn måste tagas jämväl till de ekonomiska fördelar, som lagring i bombsäkra cisterner medföra för ägaren i form av mindre »svinn», minskad brandfara m. m. Kostnaderna bli sålunda icke av den storleksordning, att de kunna betraktas såsom ett hinder för här ifrågasatta åtgärder.

Alla tankanläggningar, som komma att uppföras för civila ändamål, kunna givetvis icke utföras såsom bombsäkra lager. Bristande tillgång på lämpligt berg torde ofta lägga hinder i vägen härför. Ej heller kan det anses vara lönande att förlägga mindre cisternanläggningar av en kapacitet understigande t. ex. 1 000 m³ i berggrum. I många fall torde dock större anläggningar kunna byggas bombsäkert på sådana platser att jämväl kommersiella krav i fråga om läget bli tillgodosedda.

Överbefälhavaren hemställer härefter, att sådana åtgärder måtte vidtagas, att samtliga planerade cisternanläggningar av större kapacitet än 1 000 m³ komme att utföras såsom bombsäkra förråd, då så utan olägenhet kunde ske, samt att ersättning av statsmedel måtte utgå vid uppförandet av dylika anläggningar för den merkostnad, som därigenom åsamkades vederbörande.

Över överbefälhavarens framställning har yttrande avgivits av *statens bränslekommission*, som framhåller, att det ur de synpunkter kommissionen hade att företräda måste anses fördelaktigt, om blivande lagercisterner förlades under jord. I första hand borde så bliva förhållandet med cisterner, avsedda för bensin och andra lättare produkter, såsom fotogen och eventuellt motorbrännolja, eftersom en lagring under jord minskade svinnet och därigenom kunde bära ökad kostnad. För bensin kunde det egentliga lagringssvinnet vid lagring över jord beräknas till ungefär en procent för år, medan motsvarande tal vid lagring under jord kunde beräknas till en promille. Dessutom torde försäkringskostnader för oljor, förvarade under jord,

bliva icke obetydligt lägre än vid lagring av sådan vara över jord. Huruvida det borde föreskrivas, att samtliga cisterner av större kapacitet än 1 000 m³ skulle utföras såsom bombsäkra, därtill vore kommissionen icke beredd att taga ställning. Det syntes emellertid rimligt, att statsbidrag utginge för den merkostnad eller skador, som för en enskild lagerhållare kunde uppkomma genom lagerutrymmenas placering under jord, varvid hänsyn borde tagas till de fördelar, som en dylik lagring medförde för lagerhållaren. Som villkor för erhållande av statsbidrag borde föreskrivas, att lagerhållningen i de subventionerade cisternerna icke finge understiga 55 procent av volymen.

Ärendet har sedermera remitterats till riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, som den 10 mars 1947 avgivit utlåtande i ärendet. Riksnämnden framhåller här till en början, att det framstode som en av riksnämndens mera angelägna uppgifter att överväga, vilka åtgärder som borde och kunde vidtagas för att stärka landets beredskap beträffande flytande bränsle, och att hållandet av ett reservlager av icke alltför ringa omfattning utgjorde en av dessa åtgärder. De av överbefälhavaren åberopade beräkningarna av storleken av det erforderliga reservlagret tarvade översyn, men med all säkerhet hade man icke att räkna med någon minskning av det uppgivna behovet.

Riksnämnden framhåller vidare, att reservlagret sammansättes dels av den kvantitet, som under viss tid erfordrades för krigsmaktens behov i händelse av krig, dels av den kvantitet, som i händelse av avspärning erfordrades för att säkerställa behoven under övergången till inhemska bränslen ävensom de behov, som icke kunde tillgodoses med dylika bränslen. Dessa kvantiteter borde principiellt hållas åtskilda. Krigsreserven borde till större delen förvaras i bombsäkra lagringsutrymmen på ur militär synpunkt godtagbara platser. En väsentlig utbyggnad av de bombsäkra utrymmena borde ske genom statens försorg. Härför erfordrades en fullständig plan för landets förseende med bombsäkra lagringsutrymmen, och riksnämnden ämnade snarast söka få till stånd en dylik plan. Emellertid kunde man räkna med att enskilda förbrukare och distributörer under det närmaste året komme att som ett led i sin rörelse bygga cisterner för lagring av mineraloljor. Det syntes angeläget, att dessa cisterner bleve bombsäkra, även om de icke vore belägna på de ur militär synpunkt mest lämpliga platserna. Det kunde emellertid icke förväntas att enskilda byggde bombsäkra cisterner, om icke staten trädde in och lämnade ekonomiskt bidrag till täckande av merkostnaderna.

Riksnämnden åberopar härefter en inom statens reservförrådsnämnd upprättad promemoria rörande kostnaderna för olika slags cisternanläggningar jämte ett tillägg till samma promemoria. Här diskuteras till en början olika typer av bombsäkra cisterner, varvid man i promemorian förordat en plåt-betongecistern, bestående av en i ett vertikalt cirkulär-cylindriskt bergtrum inmonterad plåtecistern, som mot bergväggarna kringgjutits med betong. För en cistern av denna typ om 5 000 m³ beräknas anläggningskostnaderna till 100 kronor för m³ cisternvolym, vilket pris dock, därest tre dylika cisterner uppföras inom samma anläggning, beräknas kunna nedgå till 85 kronor för m³ cisternvolym. Motsvarande siffror för cisterner ovan

jord av samma storlek beräknas till 58 respektive 55 kronor för m^3 cisternvolym i vad angår cisterner för bensin samt till 42 respektive 41 kronor i vad angår cisterner för icke eldfarlig olja. I promemorian lämnas vidare uppgifter om de årliga kostnaderna per m^3 cisternvolym för bombsäkra cisterner av angiven storlek, beräknade för cisterner såväl för bensin som för icke eldfarliga oljor. Med stöd av dessa uppgifter erhållas — om man utgår från en 25-årig amorteringstid och 4 procent ränta på ränta — följande nuvärden å årskostnaderna, nämligen för bensincisterner 23 kronor 75 öre respektive 11 kronor 25 öre samt för cisterner för icke eldfarliga oljor 59 kronor 99 öre respektive 45 kronor 62 öre, allt per m^3 cisternvolym. I promemorian framhålls, att dessa nuvärden skulle representera storleken av det statliga bidrag, räknat per m^3 cisternvolym, som eventuellt borde utgå till en lagerhållare av flytande drivmedel för att hans lagringskostnader under antagna förutsättningar ej skulle ökas, om han uppförde bombsäkra cisterner i stället för vanliga cisterner ovan jord. Det betonas emellertid, att förutsättningarna — såsom anläggningskostnader, markkostnader etc. — kunde vara mycket olika beroende på anläggningarnas läge, storlek och typ, varför man icke kunde fastställa ett konstant statligt bidrag per m^3 cisternvolym, utan dess storlek borde prövas för varje särskilt fall: I promemorian anges slutligen, att lagring av icke eldfarliga oljor, såsom eldningsolja, borde kunna ske i berggrum under grundvattensnivån utan plåt som tätningsmedel, om lämplig anläggningsplats valdes. Anläggningskostnaderna torde därvid icke komma att överstiga de för vanliga cisterner ovan jord, och underhållskostnaderna bleve även mycket låga.

Riksnämnden anför i anslutning till promemorian.

Det synes icke böra ifrågakomma att lämna statsbidrag av en sådan storleksordning som det i promemorian för bombsäkra cisterner för icke eldfarliga oljor angivna eller 60 kronor för kubikmeter, enär det då synes vara att föredraga, att staten själv bygger anläggningar. Det kan emellertid antagas, att merkostnaderna, även när det är fråga om cisterner för mörka oljor, ofta bliva avsevärt lägre. Särskilt gäller detta för större anläggningar. Att i förväg ange någon viss gräns för bidragets storlek torde icke lämpligen böra ske. Räknar man med att bidrag utgår med i medeltal omkring 25 kronor för m^3 , skulle för ett belopp av en miljon kronor erhållas tillhoppa 40 000 m^3 cisternutrymme. En dylik ökning av det bombsäkra lagringsutrymmet täcker visserligen endast en ringa del av den förefintliga bristen, men skulle ur beredskapssynpunkt otvivelaktigt vara av stort värde. Riksnämnden tillstyrker därför, att statsbidrag lämnas vid byggandet av bombsäkra lagringsutrymmen. Bidragen böra bestämmas av Kungl. Maj:t.

Riksnämndens framställning utmynnar i en hemställan, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen äska ett anslag för budgetåret 1947/48 av förslagsvis 1 000 000 kronor att användas för utlämnande av statsbidrag vid byggande av bombsäkra oljecisterner i enlighet med de grunder, som sålunda förordats.

Föredraganden. Den under de senaste åren starkt ökade förbrukningen av flytande bränslen inom landet har föranlett de svenska oljebolagen att pla-

nera en avsevärd utbyggnad av lagringsutrymmena för sådana bränslen. Denna utbyggnad kommer givetvis att ske endast under hänsynstagande till rent kommersiella synpunkter. Det är emellertid angeläget, att, om en utbyggnad nu ändock skall ske, nödig hänsyn tages även till de av myndigheterna angivna beredskapssynpunkterna d. v. s. lagringsutrymmena böra utföras bombsäkert.

Bombsäkra lagringsutrymmen komma i flertalet fall, såsom av den verkställda utredningen framgår, att bliva avsevärt dyrare än ovanjordsanläggningar både i avseende å anläggning och drift. Man torde därför icke kunna räkna med att bombsäkra lagringsutrymmen i någon större utsträckning komma att utföras av de enskilda företagen. Tillgodoseende av detta syfte synes i viss mån kunna ske, om det av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap förordade systemet med statliga bidrag till täckande av kostnaderna för dylika anläggningar blir genomfört. Jag är därför beredd förordadetsamma och att medel anvisas för att bereda möjligheter till sådana bidrag. Med hänsyn till angelägenheten av att sådana bidragsmöjligheter stå till buds inom relativt kort tid, synas medlen böra anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår.

Såsom riksnämnden anfört synas några allmänna regler för bidragsgivningen icke kunna uppställas. De olika bidragsfrågorna måste prövas från fall till fall. Med hänsyn härtill torde i enlighet med riksnämndens förslag prövning av ansökningar om bidrag böra ankomma på Kungl. Maj:t. Mot storleken av det föreslagna beloppet, 1 000 000 kronor, har jag intet att erinra. Det anslag, som anvisas för ändamålet, synes böra ha reservationsanslags karaktär.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till uppförande av bombsäkra cisternanläggningar för flytande bränslen å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1 000 000.*

D. Diverse.

[2.] 4 a. Ersättning till ångfartygsaktiebolaget Tirfing för inköp av ett s. k. libertyfartyg. I en den 28 januari 1946 dagtecknad promemoria har advokaten S. Wetter i Göteborg på ångfartygsaktiebolaget Tirfings vägnar anfört bland annat följande. Bolagets sammanlagda tonnage komme att under år 1946 uppgå till 84 680 ton tramptonnage och 61 501 ton linjetonnage. Linjefartygen disponerades av Svenska Orient Linien och vore speciellt byggda för trafik på Levanten ävensom för trafik mellan Sydamerika och Medelhavet. Linjetrafiken på Levanten vore av mycket komplicerad natur och måste om möjligt upprätthållas med minst 3 lägenheter i månaden. Emellertid hade linjefartygen på grund av Sveriges behov av kol och spann-

mål enligt myndigheternas föreskrifter i viss utsträckning borttryckts ur linjetrafiken och insatts i trampfart för transport av dylika varor, detta trots det stora tramptonnage, som bolaget kunde ställa till förfogande. Härigenom hade svåra rubbningar åstadkommits i linjens ordinarie trafik. Bolaget hade därför undersökt möjligheterna att genom inköp av ett libertyfartyg öka rederiets insats i den för Sverige behövlige koltrafiken för att därigenom möjliggöra en större frihet för Svenska Orient Linien att kunna använda sina fartyg i linjetrafiken. Emellertid ställde man sig inom rederikretsar mycket betänksam mot att inköpa dylika fartyg. Man finge nämligen säkert räkna med en betydligt ökad driftkostnad i förhållande till vanliga transportfartyg, och bolaget torde bli nödsakat att, så snart nu överhängande trampbehov blivit tillgodosett, avyttra fartyget, varvid en förlust torde vara oundviklig. Emellertid vore bolaget villigt inköpa sådant fartyg, om bolaget finge under år 1946 till avskrivning å värdet av det inköpta fartyget disponera en i bolagets böcker upptagen investeringsfond å 850 000 kronor, vilken uppkommit genom avsättningar till konjunkturinvesteringsfond år 1938 och år 1940. Vid fondens uppläggande hade man måhända närmast tänkt på att vid framtida behov få möjlighet att motverka arbetslöshet på varven, men genom inköp av detta fartyg ökades möjligheterna till transport av kol och därigenom motverkades arbetslöshet vid industrien.

Över promemorian ha yttranden avgivits av kommerskollegium och fullmäktige i riksbanken. *Kommerskollegium* har tillstyrkt förslaget under framhållande av betydelsen ur sjöfartspolitisk synpunkt av att de svenska linjerederierna snarast möjligt kunde återupptaga sin verksamhet. Kollegium finner det föreslagna arrangemanget värt allt stöd som möjligen kunde givas och anser fullt befogat att betrakta inköp av fartyg av ifrågasvarande slag och för angivet ändamål såsom en under föreliggande förhållanden önskvärd åtgärd med konjunkturutjämnande syfte, vilken kunde beräknas i viss mån motverka förhanden varande osäkerhetsmoment på arbetsmarknaden.

Fullmäktige i riksbanken däremot ha ansett en användning av konjunkturinvesteringsfond på sätt föreslagits för ändamål av mera indirekt konjunkturutjämnande verkan icke förenlig med det syfte, som låge till grund för förordningen den 17 juni 1938 (nr 384) angående rätt för svenska aktiebolag och svensk ekonomisk förening att vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för avsättning till investeringsfond. Om inköpet av fartyget förutsatte, att ekonomiskt stöd i någon form lämnades bolaget och detta ansåges motiverat med hänsyn till angelägenheten av att köpet komme till stånd, borde enligt fullmäktiges mening konjunkturinvesteringsfonden icke anlitas för ändamålet utan att frågan härom underställes riksdagens prövning. I första hand syntes dock andra möjligheter att understödja inköpet böra undersökas.

Departementschefen. Med hänsyn till angelägenheten att efter krigets slut förbättra den ansträngda bränslesituationen vidtogos från myndighe-

ternas sida utomordentliga åtgärder, bland annat, för att öka tillgången på stenkol och koks. Bland de marknader, som stodo till buds för inköp, utgjorde den amerikanska en av de mest betydande. Tillgången på för koltransporter lämpligt tonnage var emellertid relativt begränsad, varför trafikkommissionen i samråd med bränslekommissionen såg sig nödsakad tvångsvis föranstalta om att tonnage, avsett för linjetrafik, ställdes till förfogande för koltransporter från Amerikas förenta stater. I detta läge väcktes tanken på att lätta linjetrafikens besvärligheter genom att ersätta det i koltransporterna insatta linjetonnaget med från Amerikas förenta stater inköpt överskottstonnage, s. k. libertyfartyg.

Sedan ångfartygsaktiebolaget Tirfing upptagit frågan om anskaffande av ett sådant fartyg och det med hänsyn till det allmänna intresse som var förknippat med anskaffandet av detta fartyg ställts i utsikt, att bolaget på ett eller annat sätt genom statsmakternas försorg skulle bli kompenserat intill ett belopp av 350 000 kronor för denna anskaffning, har, såsom av det förut anförda framgår, olika förslag till denna kompensation varit under överbäggande. Det av bolaget framlagda förslaget om att få taga i anspråk en konjunkturinvesteringsfond å 850 000 kronor har emellertid med hänsyn till gällande bestämmelser om dylika fonder icke befunnits genomförbart. Ej heller synes det av principiella skäl lämpligt att medgiva kompensation i form av skattelättnad. Ersättningen synes därför böra utgå genom att ett belopp av 350 000 kronor utbetalas till bolaget. För ändamålet torde ett anslag å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1947/48 böra anvisas.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till ångfartygsaktiebolaget Tirfing för inköp av ett s. k. libertyfartyg* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag
av kronor 350 000.

Vad föredragandena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Carl D. Ossmark.

Bilaga 11.

Kapitalinvesteringar.

Justitiedepartementet.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler härefter under justitiedepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 samt anför därvid följande.

Statens affärsverksfonder.

E. Domänverket.

1 a. Ekonomibygnad vid vårdanstalten å Hall. Till ekonomibygnader vid ungdomsanstalten å Skenäs och vårdanstalten å Hall anvisade 1945 års riksdag ett investeringsanslag av 75 000 kronor å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 (r. skr. 436/1945; prop. 308/1945, bil. 11, punkt 1; jfr r. skr. 456/1944 o. prop. 281/1944, bil. 9, punkt 1). Av anslaget hade 60 500 kronor beräknats för ombyggnad av ett ekonomihus vid Hallanstalten.

I skrivelser den 24 maj och den 19 november 1947 har *fångvårdsstyrelsen* anmält, att kostnaderna för nämnda ombyggnad uppgått till högre belopp än beräknat. Orsakerna härtill vore att finna, förutom i den allmänna prisstegringen, i följande särskilda omständigheter.

Den gamla byggnaden var till större delen uppförd utan särskilda grundmurar. Vid frost gick kälén under grunden på huset, vilket förorsakade förskjutningar i byggnaden. Sådana hade visserligen iakttagits, men felet sträckte sig längre än man kunnat tänka sig. Stora partier av murarna måste därför rivras för att nyuppföras på nygjutna grundmurar. Någon dränering

fanns icke kring byggnaden utan sådan måste utföras utanför såväl gamla som nya grundpartier. Teglet i de gamla murarna visade sig vara mer förvittrat än beräknat och måste därför ersättas med nytt. Under arbetets gång gjorde byggnadsstyrelsen anmärkning mot att kondensvattnet från den i ekonomibyggnaden befintliga ångkokgrytan leddes till en brunn med avlopp i marken, varför en kondensvattenpump med ledningar måste installeras för att leda vattnet till anstaltens panncentral.

Merkostnaderna ha uppgått till sammanlagt 9 225 kronor 83 öre, vilket belopp styrelsen hemställt att få bestrida av jordbruksdriftens avkastning.

I infortrat utlåtande över fångvårdsstyrelsens framställning har *statskontoret* anfört, att frågan om förstärkning av ifrågavarande byggnadsanslag enligt ämbetsverkets mening borde underställas riksdagens prövning. Den omständigheten, att ombyggnadskostnaderna av skäl, som anförts i framställningen, blivit högre än vad som beräknats, kunde nämligen icke motivera att en del av dessa kostnader skulle utgå av jordbruksdriftens avkastning.

Departementschefen. Såsom statskontoret förordat torde särskilda medel böra äskas för täckande av ifrågavarande merkostnader. Erforderligt belopp bör anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ekonomibyggnad vid vårdanstalten å Hall* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av kronor 9 300.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Lars Nordvall.

Kapitalinvesteringar.

Utrikesdepartementet.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Ministern för utrikes ärendena anmäler härefter under utrikesdepartementet hörande ärende angående kapitalinvestering å tilläggsstat II för budgetåret 1947/48 samt anför därvid följande.

III. Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] 7 a. Iståndsättande av beskickningsfastigheten i London. Denna fastighet blev under kriget icke direkt bombskadad, men genom träffar på närliggande fastigheter blevo fastighetens fönster vid flera tillfällen utblåsta, varjämte sprickor och andra skador uppstodo. Vid en företagen besiktning har konstaterats, att en genomgående reparation och renovering av fastigheten, innefattande bl. a. fullständig inre ommålning, är ofrånkomligen av behovet påkallad. Då så gott som samtliga fönsterramar på grund av de upprepade utblåsningarna blivit alltför bristfälliga för att kunna tillfredsställande repareras samt då dessutom den ytterst gammalmodiga fönsterkonstruktionen icke motsvarat elementära krav på täthet och värmeisolering, har det ansetts vara ur olika synpunkter lämpligast att förse fastigheten med i Sverige tillverkade fönster av modern konstruktion. Därigenom torde framdeles högst avsevärda kostnader för fastighetens uppvärmning kunna sparas.

I fastigheten ha hittills samtliga köks- och serveringsrum ävensom ett antal personalrum varit förlagda till källarvåningen. Hela denna avdelning har varit synnerligen opraktisk och gammalmodig samt krävt en mycket stor

och för beskickningschefen oproportionerligt kostsam tjänstepersonal. Icke heller ur hälsosynpunkt kunna bostäderna i källarvåningen i sitt nuvarande skick anses vara tillfredsställande. Under sådana förhållanden har det ansetts nödvändigt att företaga en modernisering jämväl av källarvåningen ävensom inrättande av serveringsrum i nivå med den i bottenvåningen belägna matsalen.

Fastighetens restaurering och modernisering i enlighet med vad här angivits har tillstyrkts av byggnadsstyrelsen. Kostnaderna därför ha beräknats uppgå till 230 000 kronor. Därvid har förutsatts, att förutom fönstren även annan material skulle på grund av den i Storbritannien rådande materialbristen anskaffas i Sverige, varjämte i viss mån svensk arbetskraft skulle tagas i anspråk för reparationsarbetena.

Till nämnda belopp böra läggas ytterligare 20 000 kronor, utgörande kostnaden för anskaffande och installation av en ny värmeledningspanna, i ersättning för en äldre försliten sådan, vilken för en tid sedan blivit obrukbar och ej kan repareras för skäligen kostnader.

För fastighetens iståndsättande erfordras sålunda sammanlagt ett belopp av 250 000 kronor, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Iståndsättande av beskickningsfastigheten i London* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av kronor 250 000.

Vad ministern för utrikes ärendena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

H. Edelstam.

Kapitalinvesteringar.

Försvarsdepartementet.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Vougt, anmäler härefter under försvarsdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 samt anför därvid följande.

IV. Försvarets fonder.

A. Försvarets fastighetsfond.

Arméns delfond.

[1.] 7 a. Flyttning av vissa drivmedelscisterner på Gotland. Under beredskapstiden ha med anlitande av för ändamålet anvisade anslag under fonden för förslag till statsverket uppförts vissa drivmedelsanläggningar för försvaret, bland annat på Gotland. En del av anläggningarna på Gotland bestå av nedgrävda cisterner. Anläggningarna ha sedermera jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1947 överförts till att redovisas på försvarets fastighetsfond.

I skrivelse den 19 november 1947 har *arméns fortifikationsförvaltning* föreslagit, att vissa av nämnda cisternanläggningar, vilka icke längre erfordrades eller av ekonomiska skäl icke kunde utnyttjas för fredslagring på sina nuvarande platser, skulle flyttas till andra försvarets drivmedelsanläggningar för att där frigöra lagringsutrymmen för värdefullare drivmedel eller eljest till platser, där enligt krigsplanläggningen större behov funnes av lagringsutrymmen. Till flyttning skulle i första hand ifrågakomma 13 cis-

terner. Kostnaderna för flyttning av dessa 13 cisterner ha beräknats till sammanlagt 245 000 kronor. Av skrivelsen framgår vidare, att 9 av de 13 cisternerna skulle, innan de överförs till de platser, där de enligt förslaget skulle slutligt komma till användning, flyttas inom Gotland och provisoriskt uppställas å platser, där de av enskilda oljebolag skulle disponeras för att säkra enskilt och militärt behov av eldningsolja under innevarande eldningssäsong. Upplåtelsen av dessa 9 cisterner sker på sådana villkor att deras fortsatta användning enligt förslaget varken förhindras eller fördyras. Fortifikationsförvaltningen har hemställt, att för flyttning av förenämnda 13 cisterner måtte anvisas ett anslag av 245 000 kronor.

Överbefälhavaren har tillstyrkt framställningen och framhållit, att det vore av stor betydelse för arméns drivmedelsförsörjning i fred och krig, att cisternförflyttningen snarast komme till utförande.

Ärendet är av den natur, att en fullständig redogörelse för detsamma icke bör lämnas till statsrådsprotokollet. Närmare upplysningar torde få inhämtas genom de handlingar, som komma att överlämnas till riksdagens vederbörande utskott.

Departementschefen. Genom de av fortifikationsförvaltningen föreslagna flyttningarna av drivmedelscisterner vinnes ökat effektivt utrymme för drivmedelslagring för försvaret. Jag vill därför tillstyrka, att flyttningarna snarast komma till stånd, i förekommande fall sedan vissa cisterner kommit till avsedd tillfällig användning för lagring inom Gotland av eldningsolja. Beräkningen av kostnaderna för arbetena har icke givit mig anledning till erinran. Jag föreslår därför, att för ifrågasvarande ändamål anvisas 245 000 kronor.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Flyttning av vissa drivmedelscisterner på Gotland*
å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa
ett investeringsanslag av kronor 245 000.

Flygvapnets delfond.

[2.] **Ytterligare kostnader för viss verkstadsanläggning för flygindustrien.** Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1943: 222 (s. 178) och 251 (s. 17) samt i 1944 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bilaga 2, s. 145) anvisade riksdagen (skrivelserna 1943: 335 och 338 samt 1944: 107) inom den för flygvapnet för femårsperioden 1942/47 beräknade kostnadsramen för byggnadsarbeten ett belopp av tillhoppa 7 945 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 för anordnande av en verkstadsanläggning för flygindustrien.

Genom särskilda beslut den 19 mars 1943, den 11 februari 1944 och den 16 februari 1945 anvisade Kungl. Maj:t för anordnande av en i berg in-

sprängd verkstadsanläggning för flygindustrien i anslutning till Svenska Aeroplanaktiebolagets anläggningar vid Tannefors tillhoppa 9 145 000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1941 ett belopp av 7 945 000 kronor.

Den 10 juni 1943 tecknades mellan flygförvaltningen, å ena sidan, samt Svenska Aeroplanaktiebolaget, å andra sidan, ett avtal, varigenom bolaget förband sig att på flygförvaltningens bekostnad låta uppföra ifrågavarande verkstadsanläggning ävensom att efter godkännande av flygförvaltningen träffa avtal med entreprenörer och leverantörer för anläggningens utförande. Den 12 juni 1943 tecknades härefter kontrakt mellan Svenska Aeroplanaktiebolaget och aktiebolaget Skånska Cementgjuteriet angående utförande av ifrågavarande verkstadslokaler i berg m. m. för en entreprenadsumma av 4 850 000 kronor. Entreprenadsumman skulle regleras efter vissa bestämmelser med hänsyn till arbetslönernas ändringar samt prisändringar å viktigare materialier men däremot icke med hänsyn till ändrade transportkostnader.

I en den 9 mars 1946 dagtecknad skrift har *aktiebolaget Skånska Cementgjuteriet* hos Kungl. Maj:t gjort framsällning om ersättning med ett belopp av 432 230 kronor för vissa merkostnader vid utförandet av ifrågavarande verkstadslokaler. I anslutning härtill har bolaget anfört, bland annat, att bolaget genom att byggnadsarbetena på grund av inträffat krisläge varit förenade med stora svårigheter, vilka varit omöjliga att förutse vid anbudets avlämnande, förorsakats förluster å arbetena, som bolaget beräknade till 1 060 000 kronor. Bolaget önskade erhålla ersättning för merkostnader som uppkommit på grund av sprängämnesransonering samt på grund av stegrade transportkostnader. Merkostnaderna på grund av att sprängmedel av annan sort än det som förutsatts vid anbudets avgivande måst användas beräknades uppgå till 276 357 kronor, medan de på grund av kristiden ökade kostnaderna för biltransporter uppginge till 155 873 kronor. De sammanlagda merkostnaderna beräknades således uppgå till $(276\ 357 + 155\ 873 =) 432\ 230$ kronor.

Flygförvaltningen har i infortrat utlåtande vitsordat, att de av Skånska Cementgjuteriet utförda arbetena varit förenade med stora svårigheter, som förorsakat bolaget avsevärda förluster. Då bolaget vid tiden för anbudets avgivande i december 1942 varken kunnat förutse att bolaget skulle erhålla minskad tilldelning av det för sprängningsarbetet lämpligaste sprängämnet eller att användningen av det sprängämne, som sedermera tilldelades för arbetet, skulle medföra avsevärt ökade kostnader, syntes bolaget böra beredas ersättning för de merkostnader, som uppstått till följd av att sprängmedel av den kvalitet, som bolaget förutsatt vid anbudets avgivande, icke kunnat erhållas. Beträffande transportkostnaderna måste den kostnadsstegring med avseende å biltransporter, som uppstått under arbetets gång, anses ha legat utom entreprenörens kontroll och således medfört oförvållade förluster. Av vissa angivna skäl borde emellertid det av bolaget för fördrade biltransporter begärda ersättningsbeloppet minskas med 36 698 kronor till

(155 873 — 36 698 =) 119 175 kronor. Bolaget borde således beredas ersättning med tillhoppa (276 357 + 119 175 =) 395 532 kronor.

Statskontoret har i avgivet utlåtande anfört, att ämbetsverket på den i ärendet föreliggande utredningen icke kunde förorda, att bolaget tillerkändes någon ersättning för ifrågavarande förlust.

Statens sakrevision har med biträde av särskilda utredningsmän låtit närmare utreda omständigheterna i ärendet. Utredningsmännen ha ansett, att i det läge, vari ärendet kommit, bolagets krav icke kunde utan vidare tillbakavisas. Den av bolaget tillämpade beräkningsgrunden beträffande merkostnader för sprängämnen har utredningsmännen funnit kunna godtagas, liksom också att bolaget, då kontraktet undertecknats, haft anledning antaga att användning av andra sprängämnen än som då räknades med icke skulle inverka fördyrande på arbetena. Utredningsmännen ha i princip icke någon erinran att göra mot det ersättningsbelopp för ökade transportkostnader, som flygförvaltningen tillstyrkt. Utredningsmännen ha emellertid framhållit, att två anbud på ifrågavarande arbeten, som varit lägre än cementgjuteriets, förkastats, enär anbudsgivarna vidhållit de reservationer de, i likhet med ursprungligen cementgjuteriet, gjort för merkostnader för ändringar i sprängämneskvalitet. För att icke cementgjuteriet skulle otillbörligt gynnas borde därför den av flygförvaltningen tillstyrkta ersättningen, 395 532 kronor, minskas med skillnaden mellan dess anbud och det lägsta avgivna — 129 000 kronor — till i avrundat tal 265 000 kronor.

Sakrevisionen har tillstyrkt, att bolaget med hänsyn till i ärendet föreliggande särskilda förhållanden beredd ersättning med av utredningsmännen föreslaget belopp. Bolagets ledning hade på förfrågan meddelat, att bolaget, därest bolaget tillerkändes av sakrevisionen sålunda förordad ersättningsbelopp, icke hade några ytterligare yrkanden att framställa i ärendet.

Departementschefen. I likhet med statens sakrevision anser jag att aktiebolaget Skånska Cementgjuteriet med hänsyn till de särskilda omständigheter som föreligga i detta ärende bör erhålla ersättning för merkostnader, som bolaget åsamkats vid utförandet av ifrågavarande verkstadslokaler för flygindustrien i de hänseenden bolaget angivit. Ersättningen bör bestämmas till det av sakrevisionen tillstyrkta beloppet, 265 000 kronor, vilket belopp bolaget förklarar sig godtaga. Som villkor för bolaget att erhålla denna ersättning bör gälla, att bolaget förbinder sig att icke framställa ytterligare yrkanden i ärendet. Beloppet synes böra bestridas med anlitande av den reserv, som kvarstår inom femårsplanens kostnadsram för flygvapnets byggnadsarbeten.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att för bestridande av ifrågavarande ersättningsbelopp om 265 000 kronor må tagas i anspråk det för budgetåret 1946/47 för flygvapnet anvisade investeringsanslaget till Vissa byggnadsarbeten m. m. av 28 500 000 kronor.

V. Statens utlåningsfonder.

[3.] aa. **Värnpliktslånefonden.** Vid anmälan tidigare denna dag i statsverkspropositionen (bil. 25, punkt 18) av fråga om kapitalinvestering i värnpliktslånefonden har jag föreslagit, att å tilläggsstat för innevarande budgetår skulle anvisas ett investeringsanslag i denna fond av 100 000 kronor. Under åberopande av vad jag där anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Värnpliktslånefonden* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av kronor 100 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Per Kourtzman.

Kapitalinvesteringar.

Kommunikationsdepartementet.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Nilsson, anmäler här efter under kommunikationsdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 samt anför därvid följande.

I. Statens affärsverksfonder.

B. Telegrafverket.

[1.] 22. **Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar.** Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag (statsverkspropositionen, bil. 27, p. 32) anvisade 1947 års riksdag till Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar för budgetåret 1947/48 ett investeringsanslag av 48 000 000 kronor.

I skrivelse den 29 september 1947 anför *telegrafstgrelsen*, att styrelsen vid beräkningen av medelsbehovet för innevarande budgetår utgick från en antagen abonnentökning av cirka 90 000 apparater per år. Med hänsyn till att en behållning beräknades föreligga å tidigare för samma ändamål anvisade anslag ansåg styrelsen sig kunna begränsa det för budgetåret begärda anslagsbeloppet till 48 000 000 kronor. Den 30 juni 1947 uppgick behållningen å tidigare anvisade anslag till endast 3 000 000 kronor. Till styrelsens förfogande står därför under budgetåret 1947/48 ett sammanlagt belopp av 51 000 000 kronor. Samtidigt har tillströmningen av nya abonnen-

ter vuxit så, att styrelsen vid tiden för avgivande av sina petita funnit sig böra räkna med en ökning av antalet apparater under budgetåret 1947/48 av 120 000 å 130 000. Det för nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar under budgetåret 1947/48 behövliga beloppet beräknar styrelsen därför till cirka 61 000 000 kronor eller 10 000 000 kronor mera än som faktiskt står till styrelsens förfogande.

Om anvisande av sistnämnda belopp gör styrelsen hemställan.

Departementschefen. Sedan inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang fr. o. m. den 8 december 1947 höjts kan man räkna med att abonnenttillströmningen skall bli mindre än vad telegrafstyrelsen förutsett. På grund härav och då redan för år 1947 antalet anslutna nya abonnenter blivit mindre än beräknat, torde tilläggsanslaget kunna begränsas till 7 miljoner kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av kronor 7 000 000.

D. Statens vattenfallsverk.

[2.] 3 a. **Kraftstation vid Nämforsen.** Till byggande av en ny kraftstation vid Nämforsen i Ångermanälven har riksdagen anvisat 20 500 000 kronor.

En närmare redogörelse för utbyggnaden har lämnats i propositionen 1944: 93, varjämte vissa tillkommande åtgärder för ett kommande tredje aggregat ha berörts i 1946 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 5, p. 96). Enligt dessa redogörelser beräknades totalkostnaden till 20 500 000 kronor, motsvarande det hittills beviljade anslaget.

I skrivelse den 30 september 1947 har *vattenfallsstyrelsen* meddelat, att kraftstationen numera är färdig. Under sista delen av arbetet ha tillstött vissa omständigheter, vilka föranleda, att den tidigare beräknade totalkostnaden blir överskriden. Vid den stora nipan längs Ångermanälvens vänstra strand ha mera omfattande tätningsarbeten blivit nödvändiga än vad som från början förutsatts. Kostnaderna för avloppstunneln ha ökats avsevärt på grund av dåligt berg, varjämte arbets- och materialkostnaderna stegrats. Totalt beräknar styrelsen fördyringen till 2 100 000 kronor.

Genomförda undersökningar ha visat, att dämningen vid stationen och därmed fallhöjden kan ökas med 0,5 meter. Därmed erhålles ett krafttillskott av 1 000 kW och 6,3 MkWh/år. Ansökan om tillstånd till åtgärden har inlämnats till vattendomstolen. Styrelsen anser önskvärt, att dämningshöjningen kan komma till stånd snarast. Kostnaderna, huvudsakligen betingade av skadeavhjälpande åtgärder och skadeersättningar till strandägarna, beräknas till 600 000 kronor.

På grund av det anförda erfordras enligt styrelsen ett anslagstillskott av 2 700 000 kronor på tilläggsstat för budgetåret 1947/48. Om anvisande av detta belopp gör styrelsen hemställan.

I anledning av en framställning från vattenfallsstyrelsen den 13 oktober 1947, vari framhållits angelägenheten av att dämmningshöjningen genomfördes under hösten 1947, har Kungl. Maj:t den 24 oktober 1947 medgivit, att vattenfallsstyrelsen må av statens vattenfallsverks dispositionsanslag använda högst 600 000 kronor till detta arbete.

Departementschefen. Jag tillstyrker, att det av vattenfallsstyrelsen äskade tilläggsanslaget av 2 700 000 kronor till kraftstation vid Nämforsen anvisas å tilläggsstat för budgetåret 1947/48. Vid bifall härtill torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att förordna om överförande från nämnda anslag till dispositionsanslaget av det belopp om 600 000 kronor som anvisats för dämmningshöjningen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kraftstation vid Nämforsen* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av kronor 2 700 000.

[3.] 7. **Kraftstation vid Harsprånget.** Under åberopande av vad jag tidigare denna dag anfört vid anmälan i statsverkspropositionen av förevarande anslagsfråga (bil. 27 p. 21) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kraftstation vid Harsprånget* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av kronor 6 500 000.

[4.] 8. **Ett nionde maskinaggregat i Porjus kraftstation.** Till installation av ett nionde aggregat i Porjus kraftstation har riksdagen anvisat 3 000 000 kronor för budgetåret 1946/47 och 800 000 kronor för budgetåret 1947/48.

En närmare redogörelse för arbetet har lämnats i propositionen 1946: 63. Det nionde aggregatet skall få samma storlek som aggregat nr 8 och beräknas öka stationseffekten med 20 000 kW. Energivinsten blir i genomsnitt 35 MkWh/år årskraft och 30 MkWh/år sommarkraft. Kostnaden har beräknats till 3 800 000 kronor, vilket motsvarar summan av hittills anvisade anslag.

I sin skrivelse den 30 september 1947 har *vattenfallsstyrelsen* meddelat, att sprängningarna för maskinsalens förlängning, turbinens tilloppstubb, tryckskåp och sugrör samt för ny transformatorcell äro utförda. På grund av försvårade bergsprängningar och behovet av förstärkningar samt höjda arbets- och materialkostnader komma kostnaderna enligt styrelsens senaste beräkningar att ökas med 700 000 kronor. Enär arbetet kommer att slut-

föras till våren 1948, erfordras ett anslag av nämnda belopp på tilläggsstat för budgetåret 1947/48.

Härom gör styrelsen hemställen.

Departementschefen. Med tillstyrkande av vattenfallsstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ett nionde maskinaggregat i Porjus kraftstation* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av kronor 700 000.

[5.] 14. **Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk.** Under återopande av vad jag tidigare denna dag anfört vid anmälan i statsverkspropositionen av förevarande anslagsfråga (bil. 27, p. 23) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av kronor 15 000 000.

[6.] 15 a. **Oljelagringsanläggning vid Flaxenvik.** I skrivelse den 4 december 1947 har *vattenfallsstyrelsen* hemställt om anvisande av ett anslag av 2 200 000 kronor till utförande av en oljelagringsanläggning vid Flaxenvik i Stockholms skärgård.

Vattenfallsstyrelsen anför till en början, att den begränsade importen av kol och den relativt rikliga tillgången på olja under åren närmast efter krigsslutet under 1946 aktualiserat frågan om ökat lagerutrymme för pannbrännolja vid Västerås kraftverk, och att cisternutrymmet vid kraftverket därför under 1946 och 1947 utvidgats från 6 000 till 45 000 m³.

Styrelsens oljeimport utgjorde år 1947 cirka 160 000 m³ för egen räkning och cirka 40 000 m³ för marinen. Det hade varit av stor ekonomisk betydelse, om denna import i huvudsak kunnat ske under sommaren, då både oljepriset och tonnagepriset voro relativt låga. Nu hade en betydande del av oljan på grund av det begränsade lagringsutrymmet måst hemtagas under hösten 1947 till högre oljepris och med de väsentligt högre frakter, som då gällde.

Styrelsen räknar med att dessa olägenheter icke äro av tillfällig art. Den säsongbetonade åtstramningen om hösten berodde närmast på allmän brist på lagringsutrymmen. Brännolja, som i stort sett förbrukas under vinterhalvåret, måste forcerat hemtagas under själva bränslesäsongen eller hösten och vintern. Det måste vara av allmänt intresse, att transportapparaten så vitt möjligt avlastas under denna tid.

Styrelsen beräknar sitt behov av pannbrännolja under 1948 till cirka 225 000 m³. Även under åren därefter till och med 1950 måste man räkna med ett årligt behov av samma storleksordning. Med undantag av maj, juni

och juli fördelar sig enligt styrelsen förbrukningen tämligen jämnt under årets olika månader. Styrelsen bör helst kunna göra sina inköp vid sådan tid, att styrelsens import icke sammanfaller med den övriga brännoljeimporten under hösten och vintern. En förutsättning härför är, att styrelsen disponerar en tillräckligt stor importanläggning med möjlighet att mottaga tillräckligt antal oceanbåtar under relativt kort tid och lagra en oljekvantitet motsvarande åtminstone ett års behov.

Styrelsen meddelar vidare, att med hänsyn till de höga anläggningskostnaderna för en cisternanläggning möjligheten att lagra olja på annat sätt undersökts, och att en nyligen nedlagd fältspatsgruva, som hade en för oljelagring nyttig volym av cirka 150 000 m³, kunnat förvärfvas. Gruvan är belägen vid Flaxenvik i Stockholms skärgård, vilken plats är lämplig för angöring av oceantonnage. Avsikten är, att oljan skall lagras på vattenbädd, som sänkes eller höjes allteftersom oljan påfyller eller avtappas.

Kostnaden för iordningställande av anläggningen uppgår enligt erhållna anbud och verkställda beräkningar till sammanlagt 2 200 000 kronor, varav 1 200 000 kronor för själva oljerummet, motsvarande en kostnad av cirka 8 kronor per m³ beräknat lagringsutrymme. En motsvarande cisternanläggning ovan jord med samma lagringsvolym skulle kosta 40 kronor per m³ eller cirka 6 000 000 kronor, medan en bergrumsanläggning av för närvarande inom riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap och marinen aktuellt utförande med invändig plåtmantel, d. v. s. enligt i princip samma lagringssystem som det här ifrågasatta, skulle kosta cirka 60 kronor per m³ eller cirka 9 000 000 kronor. Lagringsutrymmet i gruvan kan sålunda åstadkommas till obetydlig kostnad jämfört med vad som är möjligt, om anläggningen bygges på traditionellt sätt. I jämförelse med ovanjordscisterner av plåt begränsas kostnaden till en femtedel, varjämte anläggningen i motsats till en ovanjordsanläggning blir krigsskadeskyddad. Vidare vinnes den under nuvarande förhållanden mycket stora fördelen, att behovet av plåt helt bortfaller.

Årskostnaden, som för styrelsens nuvarande ovanjordsanläggning vid Gåshaga är cirka 6 kronor per m³ och år, kan vid den nu ifrågasatta anläggningen uppskattas till cirka 1,50 kronor per m³ och år.

Anläggningen får enligt styrelsen sin största betydelse under de närmaste åren till och med 1950 och torde under denna tid komma att bli fullt tagen i anspråk för styrelsens egna ändamål. I den mån detta icke blir fallet under tiden efter 1950, bör det vara möjligt att mot ersättning delvis upplåta den för oljelagring i beredskapssyfte eller för andra ändamål. Om anläggningen skulle göra den avsedda nyttan, bör den färdigställas till sommaren 1948, vilket enligt verkställda undersökningar är möjligt med hänsyn till arbetet och materielanskaffningen. Härför kräves anslag på tilläggsstat för innevarande budgetår.

Departementschefen. Vattenfallsstyrelsens förslag om iordningställande av en oljelagringsanläggning i en nedlagd fältspatsgruva vid Flaxenvik i Stockholms skärgård erbjuder stora fördelar icke minst ur ekonomisk syn-

punkt. Genom att stora oljekvantiteter skulle kunna lagras i anläggningen skulle oljeinköpen kunna förläggas till de tider av året, då oljepriset är lågt och tillgången på tonnage god. Härigenom erhålles även en lättnad i den allmänna bristen på lagringsutrymmen. Jag tillstyrker, att ett belopp av 2 200 000 kronor anvisas till ifrågavarande ändamål å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Oljelagringsanläggning vid Flaxenvik* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av kronor 2 200 000.

III. Statens allmänna fastighetsfond.

[7.] 12 a. Om- och tillbyggnad av Arvfurstens palats. Genom beslut den 2 maj 1947 har Kungl. Maj:t förklarat byggnadsstyrelsen berättigad att för kronans räkning expropriera viss del av tomten nr 2 i kvarteret Lejonet i Stockholm. Genom detta förvärv skulle möjlighet öppnas att genom en tillbyggnad i anslutning till Arvfurstens palats (tomten nr 1 i kvarteret Lejonet) bereda ökade lokaler åt utrikesdepartementet.

Sedermera har riksdagen (skr. nr 392) med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen 1947:290 framlagda förslag medgivit, att Kungl. Maj:t hos riksgäldskontoret må lyfta erforderligt belopp för gäldande av expropriationsersättning för denna tomtdel. Detta medgivande har dock ännu ej behövt utnyttjas.

I skrivelse den 9 december 1947 har *byggnadsstyrelsen* hemställt om anvisande av 1 000 000 kronor till om- och tillbyggnad av Arvfurstens palats för utrikesdepartementets räkning.

Styrelsen har till en början lämnat en redogörelse för denna byggnadsfrågas tidigare utveckling och därvid erinrat, att 1937 och 1939 års riksdagar med bifall till Kungl. Maj:ts förslag (1937 års statsverksproposition, utgifter för kapitalökning: bil. 5, p. 51 och 1939 års statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 4, p. 65) anvisat medel för utförande av vissa byggnadsarbeten för utrikesdepartementet men att frågans lösning av olika skäl skjutits på framtiden.

Styrelsen meddelar nu, att — sedan möjligheter öppnats till omdisponering av utrikesdepartementets lokaler — förutsättningar föreligga för att kunna påbörja de tidigare beslutade omändrings- och iståndsättningsarbetena i utrikesdepartementets nuvarande byggnad. I fråga om behovet av dessa arbeten hänvisar styrelsen till den i 1937 års statsverksproposition därom intagna redogörelsen samt erinrar om dels att numera i det närmaste 10 år förflutit sedan beslutet om dessa arbetens utförande meddelats utan att under denna tid något kunnat åtgöras lokalerna, dels ock att de-

partementets lokalbehov, som redan 1937 varit trängande, under tiden där-
efter på grund av departementets successiva utvidgning blivit än mera
prekärt.

Arbetena enligt den ursprungliga byggnadsplanen avse, meddelar sty-
relsen, ombyggnad och restaurering av utrikesdepartementets nuvarande
fastighet samt uppförande av en arkivbyggnad å fastighetens gård. Av de
till sammanlagt 865 000 kronor ursprungligen beräknade kostnaderna be-
löpte å arkivbyggnaden med inredning 155 000 kronor och på de övriga ar-
betena 710 000 kronor. I första hand borde arbetena å den nuvarande bygg-
naden utföras. Sedan kostnadsberäkningen gjordes år 1936, ha betydande
kostnadsstegringar inträffat, vilka kunna beräknas till omkring 85 %. Kost-
naderna i dagens läge skulle uppgå till omkring 1 315 000 kronor. Under
tiden sedan år 1936 har byggnadens skick avsevärt försämrats. Detta gäller
särskilt gårdens fasader, vilka nu erfordra en fullständig omputsning. Kost-
naden härför jämte vissa icke nu förutsebara arbeten kan beräknas till
85 000 kronor. I enlighet härmed skulle ifrågavarande arbeten å utrikes-
departementets byggnad uppgå till sammanlagt 1 400 000 kronor. Av detta
belopp skulle 700 000 kronor erfordras redan under innevarande budgetår.

Beträffande den närmare utformningen av byggnadsföretaget anför sty-
relsen i huvudsak följande.

Den nya arkivbyggnaden bör efter en expropriation av grannfastigheten
erhålla ett större omfång och en något annan förläggning än vad som
förutsattes i det ursprungliga förslaget. En förutsättning för att arbetena
på arkivbyggnaden skola kunna påbörjas är emellertid, att dessförinnan
vissa ändringsarbeten utföras å det mot Fredsgatan belägna gatuhuset å
expropriationsfastigheten. Bland annat måste den i bottenvåningen belägna
affärslokalen, som nu till avsevärd del sträcker sig under gården till ex-
propriationsfastigheten, undergå en genomgripande ombyggnad för att går-
den skall i viss utsträckning kunna tagas i anspråk för arkivbyggnaden. Det
synes uteslutet, att dessa arbeten med avseende å affärslokalen med fördel
skola kunna utföras i samband med första etappen av arbetena å utrikes-
departementets fastighet. Möjlighet synes därför böra stå öppen för bygg-
nadsstyrelsen att efter medgivande av Kungl. Maj:t få för ändringsarbeten
å affärsfastigheten disponera viss del av det belopp för upprustningen av
utrikesdepartementets fastighet, om vars anvisande styrelsen hemställt.
Styrelsen skall i samband med framställning om dylikt medgivande för
Kungl. Maj:t framlägga en fullständig plan för lösningen av utrikesdepar-
tementets arkivfråga och därmed sammanhängande spörsmål.

Departementschefen. Utrikesdepartementets lokalfråga har på grund av
ökningen av departementets arbetsuppgifter sedan lång tid tillbaka påkallat
en lösning. En om- och tillbyggnad av Arvfurstens palats har därför vid
olika tillfällen varit aktuell. Redan år 1936 gjorde byggnadsstyrelsen fram-
ställning om medelsanvisning för ändamålet och för budgetåret 1937/38
anvisade 1937 års riksdag medel för byggnadsarbetenas påbörjande. Med
hänsyn till läget på arbetsmarknaden fick emellertid igångsättandet av ar-
betena anstå. På grund av angelägenheten att utföra byggnadsföretaget be-
myndigade Kungl. Maj:t den 19 augusti 1938 byggnadsstyrelsen att igång-

sätta arbetena och 1939 års riksdag anvisade medel för att möjliggöra fortsatt utförande av byggnadsarbetena. Sammanlagt har för ifrågakvarande ändamål anvisats 730 000 kronor. På grund av förhållandena i samband med det andra världskriget beslöt Kungl. Maj:t den 30 december 1939, att arbetena för om- och tillbyggnaden av Arvfurstens palats icke skulle utan särskilt medgivande få fullföljas i vidare mån än vad avsåg upprättande av byggnadsritningar och entreprenadhandlingar. Vid denna tidpunkt hade anbud å byggnadsarbetena infordrats men desamma hade icke påbörjats.

Byggnadsfrågan har emellertid numera kommit i ett nytt läge genom att utrikesdepartementet hösten 1946 anmält hos byggnadsstyrelsen, att departementets lokalbehov icke kunde tillgodoses inom ramen för tidigare planerad ombyggnad av Arvfurstens palats, och därvid föreslagit, att för lokalfrågans lösning tillstånd skulle meddelas för expropriation av den Arvfurstens palats angränsande tomten nr 2 i kvarteret Lejonet. Genom beslut den 2 maj 1947 har Kungl. Maj:t meddelat byggnadsstyrelsen tillstånd att expropriera viss del av nämnda tomt. För att möjliggöra ett genomförande av om- och tillbyggnadsarbetena torde det bli nödvändigt att vissa avdelningar av departementet tillfälligt förläggas till lokaler utom Arvfurstens palats. Genom beslut den 5 december 1947 har Kungl. Maj:t bemyndigat byggnadsstyrelsen att låta inreda provisoriska lokaler för bl. a. utrikesdepartementet inom gymnastikbyggnaden till gamla positionsartilleriregementets kasernbyggnad vid Storgatan 41 samt att härför taga i anspråk högst 200 000 kronor från anslaget till anordnande av häradsskrivarkontor. Sedan gymnastikbyggnaden inretts, skulle byggnadsarbetena inom kvarteret Lejonet kunna påbörjas och i första hand skulle ombyggnads- och restaureringsarbetena å Arvfurstens palats utföras. Byggnadsstyrelsen har beräknat kostnaderna för dessa arbeten till 1 400 000 kronor och äskat 1 000 000 kronor å tilläggsstat för innevarande budgetår. Häremot har jag intet att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad av Arvfurstens palats* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av kronor 1 000 000.

[8.] 29 a. Merkostnader för vissa byggnadsarbeten. I skrivelse den 9 oktober 1947 har *byggnadsstyrelsen* hemställt om anvisande av anslag till bestridande av merkostnader för vissa byggnadsföretag under statens affärsverksfonder och statens allmänna fastighetsfond.

Styrelsen erinrar till en början, att styrelsen under september 1947 beträffande vissa byggnadsföretag hemställt om tilläggsanslag på grund av den under de senaste åren betydande allmänna stegringen av byggnadskostnaderna. Dessa framställningar avsågo sådana byggnadsföretag, i fråga om

vilka styrelsen med någorlunda säkerhet kunnat bedöma de slutliga kostnaderna. Likaledes har styrelsen i samband med framställningar rörande fortsättningsanslag för pågående byggnadsobjekt och för sådana, som inom den närmaste tiden äro avsedda att påbörjas, anmält, att de beräknade kostnaderna av samma skäl sannolikt komma att överskridas. För det stora flertalet av de av styrelsen omhändertagna byggnadsobjekten, vilka ännu icke påbörjats eller vilka ännu icke fortskridit så långt, att de slutliga kostnaderna kunna överblickas, har styrelsen ännu icke ingivit framställningar om medelsanvisning för täckande av de merkostnader, som äro att förvänta även för dessa arbeten. Anledningen därtill är, att byggnadstillstånd i en del fall ännu icke beviljats, varför styrelsen saknar kännedom om tidpunkterna för arbetenas påbörjande, eller att, i de fall där byggnadstillstånd redan meddelats, entreprenadanbud av olika anledningar ännu icke kunnat infordras, varför de slutliga kostnaderna icke med större säkerhet kunna bedömas. I fråga om dessa föreslår styrelsen, att ett särskilt anslag anvisas, avsett för täckande — efter vederbörlig framställning från styrelsen i varje särskilt byggnadsärende — av merkostnader av ifrågavarande art.

Styrelsen har lämnat en närmare redogörelse för de med de allmänna kostnadsstegringarna sammanhängande förhållandena och har därvid framhållit, att kostnadsstegringarna i huvudsak föranledas av dels höjningar av avtalsenliga löner och av vederbörande myndigheter medgivna prishöjningar med avseende å material och transporter m. m., dels ock rådande svårigheter å arbetsmarknaden och bristen på materiel. Beträffande den närmare motiveringen härutinnan torde jag få hänvisa till skrivelsen.

Beräkningen av storleksordningen för kostnadsstegringarna erbjuder enligt styrelsen, i vad avser den icke rent indexmässiga delen av stegringarna, stora svårigheter. En uppskattning av kostnadsstegringarna, uppgjord genom jämförelse av vid olika tidpunkter infordrade entreprenadanbud, ger vid handen, att desamma i förhållande till prisläget sommaren 1947 i medeltal varit

från hösten 1944,	indexökning	8.5 %	och	summa	ökning	25 %
» våren 1945,	»	7.5 %	»	»	»	20 %
» hösten 1945,	»	7.0 %	»	»	»	18 %
» våren 1946,	»	6.0 %	»	»	»	15 %
» hösten 1946,	»	4.5 %	»	»	»	10 %

Procentsatserna för indexökningen ha därvid tagits ur socialstyrelsens byggnadskostnadsindex med siffrorna avrundade på en halv procent när.

Byggnadsstyrelsen har i efterföljande förteckningar, avseende sådana under statens allmänna fastighetsfond, kommunikations-, ecklesiastik-, jordbruks- och handelsdepartementens förvaltningsområden hänförliga byggnadsföretag, till vilkas utförande riksdagen anvisat hela det för företaget beräknade anslagsbeloppet, upptagit dels företag, vilka påbörjats men i fråga om vilka de slutliga kostnaderna icke kunnat med någon större grad av

	Av riksdagen anvisade medel	Kostnadsberäkning verkställd hösten	Medelsbehov på grund av inträffade kostnadsstegringar
	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.
Kommunikationsdepartementet.			
A. Pågående byggnadsföretag.			
Annexbyggnad till kanslihuset	6 565	1946	270
Lokaler för högsta domstolen	2 230	1946	150
» » Svea hovrätt	860	1946	65
Nybyggnad för hovrätten för Västra Sverige	1 260	1946	175
» » hovrätten för Nedre Norrland	980	1946	100
Uppsala slott, inredn.arbeten	250	1945	35
Örebro slott, inredn.arbeten (endast delvis pågående)	250	1946	25
B. Ännu icke påbörjade byggnadsföretag.			
Malmö hovrättsbyggnad	640	1946	64
Umeå »	430	1946	43
Riksräkenskapsverket, ombyggnadsarbeten	550	1941	165
Överståthållarämbetet, nybyggnad	2 600	1946	260
Uppsala slott, inredningsarbeten	150	1945	27
» » , putsningsarbeten	150	1945	27
Nyköping, nybyggnad för länsstyrelsen	1 200	1946	120
Linköping, » » »	825	1945	149
Jönköping, » » »	600	1945	108
Växjö länsresidens, tillbyggnad	225	1945	40
Kalmar landsstatshus, tillbyggnad	1 325	1945	238
Visby, nybyggnad för länsstyrelsen	650	1946	65
Karlskrona, nybyggnad för länsstyrelsen	1 800	1946	180
Kristianstad länsresidens, tillbyggnad	1 300	1945	234
Vänersborg lantmäterikontor	365	1945	65
» vägförvaltningsbyggnad	385	1945	70
Mariestad, nybyggnad för länsstyrelsen	1 400	1945	250
Karlstad landsstatshus	750	1945	135
Falun »	1 075	1945	193
Gävle, nybyggnad för länsstyrelsen	1 550	1945	280
Härnösand, nybyggnad för länsstyrelsen	1 500	1946	150
Östersund landsstatshus	700	1945	126
Umeå, nybyggnad för länsstyrelsen	1 900	1945	340
Luleå landsstatshus, tillbyggnad	850	1945	153
Summa	35 315		4 302
Ecklesiastikdepartementet.			
A. Pågående byggnadsföretag.			
Uppsala universitet, kemisk institution, ombyggnad..	160	1946	13
» » , ombyggnad av gamla kemikum .	562	1945	84
» » , byggnad för meteorologiska institutionen	144	1946	10
Karolinska institutet, byggnad för fysiologi och farmakologi	1 950	1946	80
» » , byggnad för rättsmedicin	1 050	1946	80
» » , vaktmästarebostäder m. m. ¹ ..	312.5	1946	30

¹ Endast delvis pågående.

	Av riksdagen anvisade medel 1 000 kr.	Kostnadsberäkning verkställd hösten	Medelsbehov på grund av inträffade kostnadsstegringar 1 000 kr.
	1	2	3
Folkskoleseminarierna i Uppsala, Linköping, Kalmar ¹ , Lund, Karlstad, Falun, Gävle	1 709	1945	310
Umeå och Luleå	215	1946	22
B. Ännu icke påbörjade byggnadsföretag.			
Kungl. biblioteket, ombyggnadsarbeten	640	1946	64
Göteborg landsarkivet	245	1944	61
Uppsala universitet, meteorologisk institutionsbyggnad	450	1946	45
» » , tillbyggnad av djurhus vid farmakologiska institutionen	150	1946	15
» » , ombyggnad av gamla seminariehuset	105	1945	18
Lunds universitet, fysiologisk institutionsbyggnad...	1 200	1946	120
» » , djurhus vid fysiologiska institutionen	34	1946	3
» » , genetisk institution	490	1945	88
Karolinska institutet, kemisk institution	2 400	1946	240
Karolinska sjukhuset, påbyggnad av kvinnokliniken .	270	1946	27
Strängnäs småskoleseminarium, om- och tillbyggnad .	740	1945	133
Mogård dövstumskola, byggnad för kvinnliga skyddslingar	220	1946	22
Summa	13 046.5		1 465
Jordbruksdepartementet.			
A. Pågående byggnadsföretag.			
Ultuna statens maskin- och redskapsprovningsanstalt	810	1945	75
Lantbrukshögskolan, byggnadsarbeten avseende mikrobiologisk institution, fyra bostadshus vid Ultuna, ¹ lada vid botanisk-genetiska institutionen, arbetarbostäder vid Kungsängen, byggnader vid Brännbergs försöksgård, ¹ byggnader för lärosal, elevrum m. m. vid Ultuna lantbruksskola ¹ samt inredning av bibliotekets övertäckning ¹	1 823.5	1945	175
B. Ännu icke påbörjade byggnadsföretag.			
Ultuna assistentbostad vid baljväxtlaboratoriet	51	1946	5
Alnarp institutionsbyggnad	320	1945	58
Byggnadsarbeten vid statens centrala frökontrollanstalt	110	1946	11
Byggnadsarbeten vid statens veterinärmedicinska anstalt	60	1946	6
Byggnadsarbeten vid statens skogsforskningsinstitut, bostadshus	92	1945	17

¹ Ännu icke påbörjade.

	Av riksdagen anvisade medel	Kostnadsberäkning verkställd hösten	Medelsbehov på grund av inträffade kostnadsstegringar
	1 000 kr.		1 000 kr.
	1	2	3
Byggnadsarbeten vid statens skogsforskningsinstitut, växthus	25	1946	3
Summa	3 291.5		350
Handelsdepartementet.			
<i>A. Pågående byggnadsföretag.</i>			
Svenska träforskningsinstitutet, andra byggnadsetappen	1 710	1945	300
<i>B. Ännu icke påbörjade byggnadsföretag.</i>			
Ingenjörsvetenskapsakademiens försöksstation	1 400	1946	140
Summa	3 110		440
Sammanställning.			
Kommunikationsdepartementet	35 315		4 302
Ecklesiastikdepartementet	13 046.5		1 465
Jordbruksdepartementet	3 291.5		350
Handelsdepartementet	3 110		440
Summa	54 763		6 557

säkerhet överblickas, dels ock företag, för vilka byggnadstillstånd ännu ej meddelats eller som eljest ännu icke påbörjats och för vilka erforderliga tilläggsanslag hittills icke begärts. I kolumn 3 ha med ledning av de i det föregående beräknade procentsatserna angivits det med hänsyn till inträdda kostnadsstegringar ökade medelsbehovet.

I förteckningarna ha därjämte upptagits av byggnadsstyrelsen i särskilda skrivelser den 1 och 15 september 1947 gjorda framställningar om medelsanvisning å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1947/48 av tillhoppa 350 000 kronor för bestridande av kostnadsstegringar för anordnande av lokaler för Svea hovrätt samt uppförande av nybyggnader för hovrätten för Västra Sverige, hovrätten för Nedre Norrland och meteorologiska institutionen vid universitetet i Uppsala.

I sin förenämnda skrivelse den 9 oktober 1947 har byggnadsstyrelsen även upptagit byggnadsföretag under statens affärsverksfonder, postverket och telegrafverket, samt under statens allmänna fastighetsfond, inrikesdepartementet, och angivit de till företagens utförande av riksdagen anvisade medlen till 7 280 000, 20 455 000 respektive 4 852 800 kronor samt medelsbehovet på grund av inträffade kostnadsstegringar till 1 095 000, 2 836 000 respektive 950 000 kronor. Om hänsyn toges till dessa belopp, skulle totalsumman för av riksdagen anvisade medel stiga från 54 763 000 till

87 350 800 kronor och för kostnadsstegringar från 6 557 000 till 11 438 000 kronor.

Beträffande anvisningsförfarandet erinrar styrelsen, att styrelsen hittills i fråga om varje särskilt byggnadsobjekt hos Kungl. Maj:t brukat göra framställning om de ytterligare medel, som erfordras på grund av kostnadsstegringar. Därest denna ordning alltjämt skulle tillämpas, skulle styrelsen bliva nödsakad att — oaktat det ligger i sakens natur att samtliga i förteckningarna ingående, ännu icke påbörjade företag icke kunna slutföras eller ens påbörjas under nästkommande budgetår — redan nu eller i varje fall senast i början av år 1948 göra framställningar i detta avseende i fråga om i stort sett samtliga de i förteckningarna ingående byggnadsobjekten. Detta skulle emellertid innebära, dels att totalt sett onödigtvis stora anslagsmedel skulle behöva anvisas, dels att vid eventuell ytterligare stegring i byggnadskostnaderna förnyade framställningar måste göras om täckning av merkostnader, dels ock att vid eventuellt sjunkande byggnadskostnader genomgående för höga tilläggsanslag skulle komma att ha anvisats. Styrelsen fortsätter.

Enligt styrelsens åsikt är därför under nu rådande onormala förhållanden på byggnadsmarknaden hittills tillämplat förfarande i fråga om tilläggsanslag mindre lämpligt. En bättre lösning synes vara, att i anslutning till vad som skedde hösten 1939 å kapitalbudgeten under särskild rubrik, benämnd Oförutsedda utgifter, ett särskilt investeringsanslag anvisas till bestridande av merkostnader beträffande husbyggnadsföretag, till vilka medel upptagits under statens affärsverksfonder och statens allmänna fastighetsfond. Anslaget förutsattes därvid skola av byggnadsstyrelsen efter framställning i varje särskilt fall få disponeras enligt beslut av Kungl. Maj:t.

Byggnadsstyrelsen anser, att det ifrågasatta gemensamma anslaget för samtliga byggnadsföretag icke behöver uppgå till det för merkostnader beräknade totalbeloppet av i runt tal 11 miljoner kronor. Med hänsyn härtill uppskattar styrelsen det erforderliga anslagsbeloppet till avrundat 5 miljoner kronor. Då det här rör sig om täckande av redan uppkomna merkostnader och i vissa fall medel kunna behöva stå till förfogande redan under innevarande budgetår, torde enligt styrelsen anslaget böra anvisas å tilllägsstat till riksstaten för budgetåret 1947/48.

Departementschefen. De av byggnadsstyrelsen nu beräknade merkostnaderna för vissa byggnadsarbeten, till vilkas slutförande medel tidigare anvisats, ha, såsom byggnadsstyrelsen framhållit, föranletts av flera samverkande faktorer. Genom de begränsningar av byggnadsproduktionen, som på grund av rådande förhållanden måst vidtagas, ha arbetena icke kunnat igångsättas eller slutföras å tid, som vid de ursprungliga kostnadsberäkningarna förutsatts. Rådande svårigheter å arbetsmarknaden och bristen på material ha även medfört förseningar och därav följande fördyringar vid genomförande av de enskilda byggnadsföretagen. Härtill komma under tiden inträffade merkostnader med avseende å såväl arbetskraft som material,

transporter m. m. Det torde således vara nödvändigt att för fullföljande av byggnadsstyrelsens föreliggande byggnadsprogram anvisa ytterligare medel.

Det av byggnadsstyrelsen anmälda medelsbehovet för täckande av beräknade merkostnader avser byggnadsföretag, som redovisas å statens allmänna fastighetsfond samt postverkets och telegrafverkets fonder. Vid anmälan tidigare i dag av anslagsäskandena för nästa budgetår under postverkets och telegrafverkets fonder har jag förordat, att medel för täckande av merkostnader å byggnadsföretag, som redovisas å nämnda fonder, inräknas i dispositionsanslagen. Vad angår statens allmänna fastighetsfond kommer chefen för inrikesdepartementet att framdeles anmäla anslagsbehoven i vad avser detta departement. Jag kommer därför i detta sammanhang att anmäla endast kostnadsstegringar å de byggnadsföretag under statens allmänna fastighetsfond, vilka hänföra sig till kommunikations-, ecklesiastik-, jordbruks- och handelsdepartementen. Dessa byggnadsföretag ha upptagits i de förut framlagda förteckningarna. Till utförande av dessa arbeten ha anvisats 54 763 000 kronor och kostnadsstegringen fram till sommaren 1947 beräknas till sammanlagt 6 557 000 kronor.

Såsom byggnadsstyrelsen förutsatt torde medel icke nu behöva äskas för täckande av hela den beräknade merkostnaden. Jag förordar, att å tilläggsstat för innevarande budgetår anvisas ett anslag av 3 500 000 kronor. Anslaget bör ställas till byggnadsstyrelsens förfogande för att efter bemyndigande av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall användas till täckande av kostnadsökningar å de i förteckningarna angivna byggnadsföretagen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Merkostnader för vissa byggnadsarbeten* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av kronor 3 500 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Dagmar Jägerstad.

Kapitalinvesteringar.

Ecklesiastikdepartementet.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Weijne, anmäler härefter under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvestering å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 samt anför därvid följande.

III. Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] 45 a. Vissa byggnadsarbeten vid småskoleseminarierna. För vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid småskoleseminarierna i Växjö, Landskrona, Skara, Härnösand och Haparanda ha hittills anvisats följande anslag:

Växjö	kronor	675 500
Landskrona	»	827 000
Skara	»	1 000 000
Härnösand	»	700 000
Haparanda	»	675 000

Summa kronor 3 877 500.

För ifrågavarande byggnadsfrågor ha tidigare redogörelser lämnats, beträffande byggnadsföretaget i Skara i proposition 1945: 200, beträffande företagen i Landskrona och Härnösand i proposition 1946: 242, beträffande företaget i Växjö i nyssnämnda två propositioner och beträffande företaget i Haparanda i propositionerna 1945: 317 och 1946: 242. Jag torde få hänvisa till dessa redogörelser.

I skrivelse den 15 september 1947 har *byggnadsstyrelsen* — under framhållande, att samtliga arbeten vore under utförande och kunde beräknas bli i huvudsak färdigställda under innevarande budgetår — hemställt om anvisande å tilläggsstat för budgetåret 1947/48 av dels 260 000 kronor för ombyggnad av gymnastikbyggnaderna vid småskoleseminarierna i Landskrona och Härnösand, dels ock 700 000 kronor för täckande av beräknade merkostnader i samband med de pågående om- och tillbyggnadsarbetena vid seminarierna i Växjö, Landskrona, Skara, Härnösand och Haparanda. Den ifrågasatta ombyggnaden av gymnastikbyggnaderna i Landskrona och Härnösand innefattas icke i det redan beslutade byggnadsprogrammet för dessa seminarier. Av de till 700 000 kronor beräknade merkostnaderna för de pågående byggnadsarbetena hänföra sig 550 000 kronor till den allmänna prisstegringen, sedan kostnadsberäkningarna verkställdes, och 150 000 kronor till särskilda förhållanden. Byggnadsstyrelsen framhåller, att den allmänna kostnadsstegringen för nu ifrågavarande arbeten enligt av styrelsen i allmänhet tillämpade beräkningsgrunder normalt skulle ha uppgått till 795 000 kronor, motsvarande i genomsnitt 20 procent. Då av detta belopp, som nämnts, endast 550 000 kronor, motsvarande i genomsnitt 14 procent, behövde tagas i anspråk, syntes vissa av arbetena bli mindre kostnadskrävande än man sålunda haft anledning att räkna med. Byggnadsstyrelsen ville emellertid framhålla, att ytterligare medel kunde komma att erfordras, därest avsevärd stegring av materialkostnader och arbetslöner liksom rubbningar i arbetsplaner på grund av material- och arbetarbrist skulle uppstå. Av efterföljande uppställning framgå sammanfattningsvis byggnadsstyrelsens anslagsberäkningar:

Småskoleseminariet i:	Anvisade anslag kronor	Kostnadsstegring föranledd av:			Erforderliga tilläggsanslag:
		allmän prisstegring sedan kostnadsberäkningen		särskilda förhållanden	
		normal	beräknad i föreliggande fall		
Växjö	675 000	120 000	120 000	45 000	165 000
Landskrona	827 000	150 000	60 000	—	60 000
Skara	1 000 000	250 000	110 000	—	110 000
Härnösand.....	700 000	125 000	110 000	—	110 000
Haparanda	675 000	150 000	150 000	105 000	255 000
Summa:	3 877 000	795 000	550 000	150 000	700 000

Av de till 150 000 kronor beräknade merkostnaderna till följd av andra förhållanden än den allmänna prisstegringen belöpa 45 000 kronor på seminariet i Växjö och 105 000 kronor på seminariet i Haparanda. Beträffande förstnämnda seminarium framhåller byggnadsstyrelsen, att det vid arbetenas utförande visat sig erforderligt att för beredande av utrymme för de planerade lokalerna under den nuvarande gymnastiksalen utföra ganska

omfattande sprängningsarbeten, vilka blivit mycket kostsamma med hänsyn till de särskilda försiktighetsåtgärder, som därvid måste vidtagas. Vidare hade det vid rivningsarbetena i de befintliga byggnaderna visat sig, att åtskilliga äldre ledningar, som ursprungligen beräknats kunna bibehållas, befunnit sig i så dåligt skick, att ett utbyte mot nya ledningar måst företagas, vilket bidragit till ökade kostnader för installeringsarbetena. Beträffande Haparandaseminarieriet har byggnadsstyrelsen anfört följande.

Under arbetets utförande ha särskilda, tidigare icke förutsedda, omständigheter medfört merkostnader. Sålunda har det på grund av svårigheter i fråga om entreprenadhandlingarnas färdigställande varit nödvändigt att för att förhindra försening av byggnadsarbetenas påbörjande dela upp arbetet i tvenne entreprenader, omfattande den ena rivnings- och grundarbeten och den andra övriga byggnadsarbeten, varvid det icke kunnat undvikas, att kostnaderna bliva högre, än vad som skulle hava blivit fallet vid odelad entreprenad. Kostnaden för grundläggningen för nybyggnaden har avsevärt fördyrats genom betydande, icke förutsatt bergsprängning samt genom att arbetet måste utföras som vinterarbete. Avlopp från nybyggnadens skyddsrum har icke kunnat erhållas genom de av staden till seminarierietomten framdragna servisledningarna, utan en särskild servisledning har för detta ändamål måst anläggas. Vid förslaget upprättade räknade styrelsen med, att befintlig skorstensstock skulle kunna bibehållas även för det nya pannrummet. En ingående undersökning har emellertid visat, att den gamla skorstenen måste rivas och ny skorsten uppföras. Även i fråga om ändringsarbetena i den befintliga byggnaden ha ett flertal tidigare icke förutsatta åtgärder behövt vidtagas bl. a. på grund av det befintliga värme- och vattenledningssystemets dåliga beskaffenhet, medförande även ökade kostnader för reparation och målning av lokalerna. Lokalerna för bränslerum ha måst utvidgas i förhållande till det ursprungliga förslaget för att möjliggöra avslutning till värmesystemet av det blivande elevhemmet. Ombyggnaden av vaktmästarbostaden har visat sig kräva mer omfattande ändringsarbeten, än vad som i det ursprungliga programmet avsågs. De merkostnader, som enligt förenämnda ändrade dispositioner och oförutsedda händelser uppstått, torde enligt byggnadsstyrelsens beräkningar uppgå till i runt tal 105 000 kronor.

Förslag till ombyggnad av gymnastikbyggnaderna i Landskrona och Härnösand ha i samråd med skolöverstyrelsen uppgjorts av arkitekten Karl W. Ottesen. Dessa förslag ha åskådliggjorts å 3 av Ottesen upprättade, den 24 juli 1947 dagtecknade ritningar. Förslagen innebära i huvudsak anordnande av omklädningsrum, tvätt- och duschrum samt toaletter ävensom i Landskrona av värmekulvert. De beräknade kostnaderna fördela sig med 135 000 kronor på Landskrona och 125 000 kronor på Härnösand. Byggnadsstyrelsen framhåller, att dessa arbeten snarast borde komma till utförande och om möjligt i samband med de nu pågående om- och tillbyggnadsarbetena.

Departementschefen. Såsom av det föregående framgår har byggnadsstyrelsen, med utgångspunkt från nuvarande förhållanden på byggnadsmarknaden, beräknat, att de pågående om- och tillbyggnadsarbetena vid småskoleseminarierna i Växjö, Landskrona, Skara, Härnösand och Haparanda

komma att draga en merkostnad av 700 000 kronor, varav 550 000 kronor hänföra sig till den allmänna prisstegringen och återstoden till vissa särskilda, icke förutsedda förhållanden i samband med arbetena i Växjö och Haparanda. Mot styrelsens beräkningar av den allmänna prisstegringens inverkan på förevarande byggnadskostnader har jag icke funnit anledning till erinran. Det vill synas, som om kostnadsstegringen av denna anledning skulle bli mindre än vad man enligt av byggnadsstyrelsen i allmänhet tillämpade beräkningsgrunder skulle haft anledning att räkna med. Med hänsyn till vad styrelsen anfört anser jag mig även böra godtaga de därutöver beräknade, av särskilda omständigheter föranledda merkostnaderna för byggnadsarbetena i Växjö och Haparanda.

Byggnadsstyrelsen har vidare i detta sammanhang förordat ombyggnad av gymnastikbyggnaderna i Landskrona och Härnösand för en beräknad sammanlagd kostnad av 260 000 kronor. Dessa arbeten ingå icke i det ursprungliga byggnadsprogrammet för dessa seminarier. Då de emellertid synas vara av behovet påkallade och lämpligen böra komma till stånd i samband med de pågående byggnadsarbetena, vill jag förorda, att medel nu anvisas även för detta ändamål.

De sålunda erforderliga anslagsmedlen, sammanlagt (700 000 + 260 000 =) 960 000 kronor, torde böra anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid småskoleseminarierna*
å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av kronor 960 000.

[2.] 45 b. Nybyggnad av skolhus för Skytteanska skolan i Tärna. Till detta ändamål har för budgetåret 1945/46 anvisats 477 500 kronor, varav 7 500 kronor avsetts för bestridande av kostnaderna för förvärv av visst tomtområde. I proposition 1945: 317 har lämnats en ingående redogörelse för ifrågavarande byggnadsfråga, vartill här torde få hänvisas. Här må endast nämnas, att byggnadsföretaget nu är under utförande, utom i vad detsamma avser uppförande av gymnastikbyggnad, för vilket ändamål byggnadstillstånd ännu ej meddelats.

I skrivelse den 15 september 1947 har byggnadsstyrelsen hemställt dels om anvisande å tilläggsstat för innevarande budgetår av 155 000 kronor, varav 75 000 kronor avse anordnande enligt ett av ämbetsverket i samråd med skolöverstyrelsen uppgjort förslag av tidigare icke planerade barnbispisningslokaler vid skolan och 80 000 kronor täckande av merkostnader för de hittills påbörjade byggnadsarbetena, dels ock om anvisande för budgetåret 1948/49 av 40 000 kronor, avseende beräknade merkostnader för uppförande av gymnastikbyggnaden.

Förslaget till anordnande av skolmåltidslokaler, vilket åskådliggjorts å 4 å byggnadsstyrelsens utredningsbyrå upprättade, den 28 juni och den 19 september 1947 dagtecknade ritningar, innefattar dels en tillbyggnad för

matsal i en våning utan källare och förlagd i innervinkeln mellan nuvarande huvudbyggnad och den blivande gymnastikflygeln, dels ock inredning av kök och serveringsrum m. m. i det närmast den nya matsalen belägna rummet. Detta har enligt föreliggande planer hittills avsetts till klassrum, vilket emellertid nu skulle flyttas till ett lika stort rum i samma våningsplan, förut upptaget som frukostrum men numera obehövt.

Beträffande de nu pågående byggnadsarbetena har byggnadsstyrelsen framhållit, att såvitt nu kunde bedömas kostnaderna härför ej komme att överstiga 450 000 kronor. Då i den ursprungliga kostnadsberäkningen gymnastikbyggnaden ingått med ett belopp av 100 000 kronor och nu ifrågasvarande arbeten med 370 000 kronor, utvisade sålunda de nya beräkningarna en merkostnad av $(450\ 000 - 370\ 000 =)$ 80 000 kronor, motsvarande en kostnadsstegring av närmare 22 procent. Enligt av byggnadsstyrelsen i allmänhet tillämpade beräkningsgrunder kunde den allmänna prisstegringen för ifrågasvarande period (våren 1945—hösten 1947) beräknas uppgå till i genomsnitt 20 procent. Med hänsyn emellertid till att beträffande Tärna särskilda svårigheter i fråga om byggnadsverksamheten föreläge, kunde den allmänna kostnadsstegringen enligt styrelsens uppfattning näppeligen sättas lägre än omkring 25 procent.

Av de beräknade merkostnaderna för gymnastikbyggnaden, 40 000 kronor, kunde, framhåller byggnadsstyrelsen, 20 000 kronor hänföras till den allmänna kostnadsstegringen. När byggnaden framdeles komme att utbudas på entreprenad utan sammanhang med övriga arbeten, syntes under nuvarande bristförhållanden, då anbud sällan kunde erhållas på en så avlägsen arbetsplats, kostnaderna bli avsevärt högre än vid en entreprenad gemensam med övriga arbeten. Styrelsen beräknade uppskattningsvis denna merkostnad till 20 000 kronor.

Departementschefen. Det byggnadsprogram för Skytteanska skolan i Tärna, som nu delvis är under genomförande, innefattar icke några lokaler för skolbarnsbespisning. Då dylika lokaler emellertid numera äro erforderliga och lämpligen böra komma till stånd i samband med de pågående arbetena å huvudbyggnaden, vill jag förorda, att medel nu anvisas för ändamålet. De av byggnadsstyrelsen ifrågasatta ändringarna i den ursprungliga byggnadsplanen för beredande av dessa lokaler ha icke givit mig anledning till erinran, liksom icke heller de beräknade kostnaderna härför, 75 000 kronor.

För slutförande av de pågående arbetena å huvudbyggnaden har byggnadsstyrelsen hemställt om anvisande av ytterligare 80 000 kronor, avseende beräknad merkostnad till följd av den allmänna prisstegringen. E huru denna kostnadsökning är något större än den, som man enligt styrelsens i allmänhet tillämpade beräkningsgrunder haft anledning att räkna med, finner jag den dock förklarlig med hänsyn till de speciella förhållanden för byggnadsverksamheten, som i detta fall göra sig gällande. Jag tillstyrker därför denna ytterligare medelsanvisning.

Till uppförande av gymnastikbyggnaden torde slutligen i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag och på av ämbetsverket anförda skäl böra anvisas ytterligare 40 000 kronor.

För den av mig sålunda förordade medelsanvisningen å sammanlagt 195 000 kronor torde anslag böra äskas å tilläggsstat för innevarande budgetår. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad av skolhus för Skytteanska skolan i Tärna* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av kronor 195 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

G. v. Krusenstjerna.

*Bihang.***Förteckning**

Över av Kungl. Maj:ts hos riksdagen äskade anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48.

Driftbudgeten.**A. Egentliga statsutgifter.***II. Justitiedepartementet.*

	Kronor
C: 9 Kostnader för inrättande av nya hovrätter m. m., <i>reservationsanslag</i>	60 000
G: 11 Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	12 000
	72 000

III. Utrikesdepartementet.

Utrikesdepartementet:

A: 3 Förstärkning av personalorganisationen	240 000
Avlöningar vid beskickningar och konsulat:	
B: 4 Skrivbiträden, <i>reservationsanslag</i>	1 200 000
B: 5 Extra biträden och vaktbetjänte, <i>reservationsanslag</i>	385 000
B: 6 Kontorskostnadsersättningar åt lönade tjänstemän, <i>reservationsanslag</i>	145 000
C: 2 Tillfälliga representationskostnader, <i>reservationsanslag</i>	45 000
D: 11 Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>reservationsanslag</i>	20 000
	2 035 000

V. Socialdepartementet.

B: 5 Allmän bostadsräkning m. m., <i>reservationsanslag</i>	260 000
Folkpensionering:	
B: 55 Åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet, <i>reservationsanslag</i>	1 950 000
C: 11 a Fortsatt undersökning rörande hälsoriskerna vid Bolidens gruvaktiebolags smältverk i Rönnskär, <i>reservationsanslag</i>	35 000
C: 11 b Undersökning rörande skiftarbetets inverkan på hälsotillståndet, <i>reservationsanslag</i>	45 000
	2 290 000

V a. Inrikesdepartementet.

Sinnessjukvårdsanstalter:

B: 32 a Ombyggnadsarbeten vid statens uppfostringsanstalt å Bona, <i>reservationsanslag</i>	50 000
Tvångsarbetsanstalter, alkoholistanstalter m. m.:	
Statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes:	

	Kronor
C: 2 a Vissa ombyggnadsarbeten, <i>reservationsanslag</i>	50 000
Statens alkoholistanstalt å Venngarn:	
C: 6 a Vissa byggnadsarbeten, <i>reservationsanslag</i>	18 000
H: 8 Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>reservationsanslag</i>	125 000
	243 000

VII. Finansdepartementet.

E: 10 a Propaganda för bättre deklarationsmoral, <i>reservationsanslag</i>	100 000
--	----------------

VIII. Ecklesiastikdepartementet.

Farmaceutiska institutet:	
E: 58 a Extra undervisningskurs för farmacie kandidatexamen, <i>reservationsanslag</i>	27 800
E: 69 Bidrag till instituten för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning	4 500
Folkskolor m. m.:	
I: 21 Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor, <i>förslagsanslag</i>	37 000 000
J: 12 Understöd åt handelsgymnasier	35 000
Särskilda anstalter för yrkesundervisning:	
J: 26 Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m.	6 200
N: 17 Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>reservationsanslag</i>	150 000
	37 223 500

IX. Jordbruksdepartementet.

Befrämjande av fröodlingen m. m.:	
G: 13 Bidrag till Sveriges utsådesförening	23 600
G: 13 a Särskilt bidrag till Sveriges utsådesförening för förvärv av fastighet för föreningens filial i Jämtland, <i>reservationsanslag</i>	55 000
G: 53 Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, <i>reservationsanslag</i>	102 000 000
G: 53 a Tillskott till clearingkassan för konstgödselmedel, <i>reservationsanslag</i>	3 000 000
N: 7 a Bidrag till bestridande av kostnaderna för det sjätte nordiska veterinärmötet i Stockholm år 1948, <i>reservationsanslag</i>	40 000
	105 118 600

XI. Folkhushållningsdepartementet.

C: 3 Bidrag till uppförande av bombsäkra cisternanläggningar för flytande bränslen, <i>reservationsanslag</i>	1 000 000
D: 4 a Ersättning till ångfartygsaktiebolaget Tirfing för inköp av ett s. k. libertyfartyg	350 000
	1 350 000

Säger för driftbudgeten **148 432 100**

Kapitalbudgeten.*I. Statens affärsverksfonder.*

B. Telegrafverket.

Kronor

K o m m u n i k a t i o n s d e p a r t e m e n t e t :		
22	Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar	7 000 000

D. Statens vattenfallsverk.

K o m m u n i k a t i o n s d e p a r t e m e n t e t :		
3 a	Kraftstation vid Nämforsen	2 700 000
7	Kraftstation vid Harsprånget	6 500 000
8	Ett nionde maskinaggregat i Porjus kraftstation	700 000
14	Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk	15 000 000
15 a	Oljelagringsanläggning vid Flaxenvik	2 200 000

E. Domänverket.

J u s t i t i e d e p a r t e m e n t e t :		
1 a	Ekonomibygnad vid vårdanstalten å Hall	9 300
		34 109 300

III. Statens allmänna fastighetsfond.

U t r i k e s d e p a r t e m e n t e t :		
7 a	Iståndsättande av beskickningsfastigheten i London	250 000
K o m m u n i k a t i o n s d e p a r t e m e n t e t :		
12 a	Om- och tillbyggnad av Arvfurstens palats	1 000 000
29 a	Merkostnader för vissa byggnadsarbeten	3 500 000
E c k l e s i a s t i k d e p a r t e m e n t e t .		
45 a	Vissa byggnadsarbeten vid småskoleseminarierna	960 000
45 b	Nybyggnad av skolhus för Skytteanska skolan i Tärna ..	195 000
		5 905 000

IV. Försvarets fonder.

A. Försvarets fastighetsfond.

Arméns delfond:		
7 a	Flyttning av vissa drivmedelcisterner på Gotland ..	245 000

V. Statens utlåningsfonder.

F ö r s v a r s d e p a r t e m e n t e t :		
aa	Värnpliktslånefonden	100 000
		Säger för kapitalbudgeten 40 359 300